

DR.
CSÁSZÁR
JÓZSEF

GYÖNÖK KALAUZA

BENEDEK

KORDA·RT·KIADÁSA

GYÓNÓK KALAUZA

ÖSSZEÁLLITOTTA:

DR. CSÁSZÁR JÓZSEF

PÁPAI PRELÁTUS, C. KANONOK

A SZOMBATHELYI PAPNEVELŐINTÉZET NY. REKTORA

BUDAPEST, 1946

K O R D A R. T. K I A D Á S A

**Nil obstat. Stephanus Kosztolányi censor dioecesanus. Nr. 1128/1946.
Imprimatur. Strigonii, die 28. Febr. 1946. Dr. Joannes Drahos vic. gen.**

Nyomatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepreghy-utca 2.

ELŐSZÓ

A GYÓNÓK KALAUZA c. könyvecskének az a tulajdonképeni célja, hogy a híveket előkészítse és megtanítsa a jó és üdvös szentgyónásra. Összeállításánál alapul vettem — főleg a fogalmi meghatározásoknál — a katekizmus szövegét, hogy így az iskolában tanultak felújuljanak, mélyebben bevéssődjenek és állandósuljanak az olvasók lelkében. Az erkölcstanból — a rövidre szabott terjedelem keretében — felvettem mindazt, amit a tárgyalt anyag és kitűzött cél szempontjából elgondolásom szerint a híveknek kötelességeikre, a bűnre, a bűnbánat szentségére és a szentáldozásra vonatkozólag tudniuk kell, hogy szentgyónásaikat Isten kegyelmével lelkük üdvösségére végezhessék.

Akik a GYÓNÓK KALAUZÁT figyelemmel, bűnbánó szívvvel olvasgatják, sok hasznos ismeretet szerezhetnek, esetleg felmerülő kételyeikre felvilágosítást nyernek, felesleges kérdéseikkel nem terhelik a gyónatójukat és jól végzett szentgyónásukban visszanyerik lelkük nyugalmát. — Adják Isten, hogy így legyen!

A GYÓNÓK KALAUZA a hívek lelki üdvössége iránt érzett szeretetből készült, fogadják szívesen.

Szombathely, 1944 március 19-én, Szent József ünnepén.

Dr. Császár József

Felhasznált művek:

Rk. nagyobb katekizmus, — Deharbe káté, — Gasparri: Catechismus Catholicus, — Lelki tükör Szatmár, — Manresa imakönyv, — Arregui, — Aertnys—Damen, — Müller, — Noldin, — Prümmer, — Pischetta, — Gennaro, — Újfalusi erkölcs-tana, — Mihályfi: Az emberek megszentelése, — Schütz: Lelkipásztorkodástan, — Schermann: A búcsú stb.

BEVEZETÉS

Mindnyájan boldogok akarunk lenni. A boldogság utáni vágy kitörülhetetlenül bele van írva az ember szívébe, tehát a szív Alkotójától, Istentől származik, amiből következik, hogy Isten boldogságra teremtett bennünket. Van ugyan földi, természetes boldogság is, mely az ember természetes erőivel elérhető és megfelel az emberi természet igényeinek és Istennek mint a természet Alkotójának megismerésében, szeretésében és az ebből származó örömben áll. De ki merné komolyan állítani, hogy e nyomorúságos földi élet javai, mint a *szerencsejavak*: gazdagság, tisztelet, jóhírnév, dicsőség, hatalom, tekintély; vagy *testi javak*: egészség, erő, szépség; vagy *lelki javak*: lelki tehetségek, tudomány, műveltség (kultúra), művészet, erény stb. igazán és teljesen boldogokká tudnának bennünket tenni és hogy a boldogság vágyát teljesen kielégíthetik? — Ez már azért sem lehetséges, mert nem minden ember szerezheti meg azokat vagy ha egyik-másik ember birtokukban is van, akarata ellenére könnyen elveszítheti.

Lelkünk magasabbra tör, a legfőbb jót: Istent akarja bírni és csak az Istennel való egyesülés tudja kielégíteni, csak akkor nyugszik meg értelme, ha megismeri a legfőbb igazságot, csak akkor nyugszik meg akarata, ha eléri törekvésének legfőbb, legtökéletesebb, szeretetre legméltóbb tárgyát: Istent. Igaz Szent Ágoston sóhaja: „Magadért terem-

tettél minket, Uram; és nyugtalan a mi szívünk, míg Tebenned meg nem nyugszik."

Isten nemcsak természetes boldogságra teremtett bennünket; az ő végtelen jósága és irgalma hasonlíthatatlanul nagyobb jót rendelt számunkra: mennyei országába akar bennünket fogadni, hol örökké boldogok leszünk. Örökké természetfeletti boldogságra vagyunk teremtve. Hogy azonban a mennyországba, az örök és tökéletes boldogság helyére eljuthassunk, annak a feltétele, hogy Istent e földön szívünkben és mindenekfelett szeressük. De hogy szerethessük, előbb meg kell Őt ismerünk a hit világánál. Ha pedig Istent már ismerjük és szeretjük, akkor örömmel szolgálunk is neki, teljesítjük szent akarátát. Bölcsen tanítja az Egyház, hogy ha egykor Istenhez akarunk jutni és üdvözülni: 1. hinnünk kell azt, amit Isten kinyilatkoztatott, hogy Őt és szent tanítását megismerjük; 2. meg kell tennünk, amit Isten parancsol; 3. használnunk kell azt, ami által megkapjuk Istennek kegyelmét.

A Gyónók Kalauza így tagozódik: az első részben a parancsok alapján ismerteti kötelességeinket; mindenegybes parancsnál feltünteti, hogy mire köteleznek és mit tiltanak, mert csak így tudjuk lelkiismeretünket jól megvizsgálni és szentgyónásunkat üdvösen végezni; — a második részben a parancsok megszegéséről, vagyis a bűnről és fajairól; — a harmadik részben a bűnök megbocsátásáról a bűnbánat szentségében; — végül a negyedik részben a szentáldozásról szól.

I. RÉSZ

KÖTELESSÉGEINK ISTEN 10 ÉS AZ EGYHÁZ 5 PARANCSÁBAN

A parancsok megmutatják az utat, melyen haladnunk kell, hogy biztosan eljuthassunk végcélunkhoz: Isten boldogító szemléletéhez. Hogy az örök boldogságot elnyerhessük, nem elég csak hinnünk mindazt, amit Isten kinyilatkoztatott és az Egyház, hogy higgyük, élénk ad, mert a hit egyedül nem elég az üdvösségre, hanem Isten és az Egyház parancsait is meg kell tartanunk. Ezért mondja Krisztus Urunk: „Ha be akarsz menni az életre, tartsd meg a parancsokat” (Mt. 19, 17.) és: „Nem mindaz, aki mondja nekem: Uram, Uram, megyen be a mennyek országába, hanem aki Atyám akaratát cselekszi, aki mennyekben vagyon” (Mt. 7, 21.) továbbá: „Mit használ, atyámfiái, ha valaki azt mondja, hogy van hite, de cselekedetei nincsenek?”

Igaz ugyan, hogy az eredeti bűntől meggyöngült természetes erőnkől nem tudjuk az isteni törvényeket tökéletesen megtartani, de természetes erőnket segíti a természetfölötti kegyelem, melyet Isten senkitől sem tagad meg, ha érte könyörög. A Szentírás azt bizonyítja, hogy a parancsok megtartása lehetséges Isten segítségével. Krisztus Urunk mondja: „Jöjjetek hozzám mindnyájan, kik elfáradtatok és meg vagytok terhelve és én felüdítelek titeket. Vegyétek magatokra az én igámat és tanuljatok

tőlem, mert szelíd vagyok és alázatos szívű és nyugalmat találtak lelketeknek. Mert az én igám édes és az én terhem könnyű." (Mt. 11, 28—30.)

A következőkben szólunk a szeretet parancsáról a) Isten, b) önmagunk és c) felebarátunk iránt.

I. FEJEZET.

A SZERETET PARANCSA ISTEN, ÖNMAGUNK ÉS FELEBARÁTUNK IRÁNT.

A főparancs, mely a többi is magában foglalja, a szeretet, a) Isten, b) önmagunk és c) felebarátunk iránt. Mikor ugyanis egy zsidó törvénytudó azt kérdezte, hogy melyik a törvényben a legfőbb parancs, Jézus így felelt: „Szeresd a te Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből. Ez a legnagyobb és legelső parancs, a második hasonló ehhez: szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.”

1. §. a) Szeretet Isten iránt.

1. Az Isten iránti szeretet belénk öntött természetfeletti erény, amellyel Istent önmagáért mindennekfelett, önmagunkat és felebarátunkat Istenért szeretjük.

Ha Istent főképen azért szeretjük, mert végtelenül jó és szeretetreméltó, akkor szeretetünk *tökéletes*; ha pedig főképen azért szeretjük, mert általa kapunk minden jót, akkor szeretetünk *kevésbé tökéletes*.

Az Isten iránti szeretet indulatát köteles felkelteni minden ember, aki eszének használatára

eljutott és kellőképp megismeri Istenhez való viszonyát; — továbbá, ha szüksége van a kegyelem állapotára, melyet szentség révén nincs módjában megszerezni; — ha a kísértést nem tudja másként legyőzni; — azután az élet folyamán többször.

Az Isten kegyelmére szüksége van az embernek pl. ha halálveszélyben van; vagy ha élők szentségét akarja felvenni vagy kiszolgáltatni.

Hogy az élet folyamán hányszor kell felindítani a szeretetet Isten iránt, az nincs pontosan megállapítva. Egyébként ennek a kötelességnek mindenki eleget tesz, aki keresztény életet folytat és a halálos büntől óvakodik.

2. Isten iránti szeretetünk legyen:

a) *természeteletti*, vagyis Istent nem csak úgy szeretjük, amint eszünk a kegyelem segítségével mint a természet Alkotóját megismeri, hanem úgy is, mint a hit ismerteti meg velünk, vagyis, mint végtelen irgalmú Atyát, ki bennünket fiainak fogadott és érettünk egyszülött Fiát adta, hogy megváltson, megszenteljen és egykor örökre üdvözítsen;

b) *mindenekfeletti*, vagyis Istent jobban kell szeretnünk, mint bármi egyebet úgy, hogy készek vagyunk inkább mindent elveszteni, mint Tőle a bűn által elszakadni;

c) Isten iránti szeretetünk legyen *munkás, tettekben megnyilvánuló*; ilyen lesz akkor, ha meg tesszük azt, ami Istennek tetszik, vagyis ha megtartjuk parancsait. Maga Krisztus Urunk mondja: „Aki parancsaimat megtartja, az szeret engem.” (Jn. 14, 21.)

Ilyen szeretetről énekli Szent Pál apostol: „Ki választgat el minket Krisztus szeretetétől? nyomorúság? vagy szorongatás? éhség, mezítelenség, veszedelem vagy üldözés vagy kard? ... Biztos vagyok ugyanis abban, hogy sem halál, sem élet, sem an-

gyalok, sem fejedelemségek, sem hatalmak, sem jelenvalók, sem jövődők, sem erők, sem magasság, sem mélység, sem egyéb teremtmény el nem szakíthat minket az Istennek szeretetétől, amely Jézus Krisztusban, a mi Urunkban vagyon." (Róm. 8, 35.)

Az emberi szív arra van teremtve, hogy szeresse a valódi jót, és pedig annál inkább, minél nagyobb és tökéletesebb. Szeressük tehát Istent, mert Ő a legnagyobb, a legtökéletesebb jó és mert Ő előbb szeretett minket és velünk számtalan testi és lelki jót tett és mert Isten parancsolja, hogy Őt szeressük és jutalmul örök üdvösséget ígér.

Isten szeretetét növeli és tökéletesíti szívünkben: 1. a szentségek, főleg az Oltáriszentség gyakori és méltó vétele; az Oltáriszentség méltó vétele gyarapítja bennünk a szeretet erényét és lelkünket mindig bensőbben egyesíti Istennel; 2. Isten tökéletességeinek és jótéteményeinek szemlélése, főleg pedig Jézus szenvedése és halála felett való elmélkedés; 3. az önmegtagadás és béketűrés a sanyargatások idején; 4. a jócselekedetek gyakorlása. Ezek nemcsak biztos jelei az Isten iránti szeretetnek, de alkalmas eszközök is annak gyarapítására.

3. Isten iránt való szeretet ellen az vétkezik, aki Isten parancsait meg nem tartja, vagy pedig Isten rendelése ellen zúgolódik.

Minden bűn sérti ugyan Istent, de vannak bűnök, melyek egyenesen Isten szeretetével állnak ellentétben. Egyenesen Isten szeretete ellen követhet el bűnt, aki nem indítja fel a szeretet indulatát, amikor az elő van írva (l. fent) és az Isten gyűlölete által.

Isten gyűlölete által vétkezik az, aki irtózik, elfordul Istentől, mert pl. a bűnt tiltja és megbünteti vagy mert a szenvedést megengedi; továbbá, aki Isten iránt ellenséges érzülettel van, neki rosszat

kíván vagy azt kívánja, bárcsak ne volna Isten, ne volna mindentudó vagy igazságos; vagy aki Isten iránti ellenszenvből azon dolgozik, hogy tönkre tegye, ami Isten dicsőítésére szolgál, pl. az Egyház üldözése és elnyomása által.

2. §. b) A szeretet önmagunk iránt.

1. Hogy önmagunkat is lehet, sőt kell is szeretnünk, az kitűnik az isteni parancsból: „Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat.” Krisztus Urunk tehát a felebaráti szeretet zsinórmértékének a helyes önszeretetet tette. Helyesen akkor szeretjük magunkat, ha lelkünk üdvösségével többet törődünk, mint az ideigtartó dolgokkal. „Mit használ az embernek, ha az egész világot megnyeri is, lelkének pedig kárát vallja.” (Mt. 16, 26.)

A helyes keresztény önszeretet tehát abban áll, hogy mindenekelőtt lelkünk üdvösségéről gondoskodjunk. Elsősorban tehát a *természetfeletti* javakat kell keresnünk és megszerezniünk, csak azután a természetes lelki és testi, belső és külső javakat.

a) Meg kell *ismernünk* végcélunkat és mindazt, ami annak eléréséhez szükséges, hogy keresztény emberhez méltó életet élhessünk; meg kell szereznünk a természetfeletti életet, a megszentelő kegyelmet és azokat az eszközöket, melyek a kegyelem állapotának fenntartására és növelésére szükségesek, vagyis gyakorolnunk kell azokat az erényeket és jócselekedeteket, melyeket a súlyos bűn terhe alatt kötelező parancsok előírnak.

b) Kötelesek vagyunk megszerezni azokat a *természetes lelki javakat*, elménk és akaratunk kiművelését, mely szükséges ahhoz, hogy az állásunkkal járó köteleességeket teljesíthessük.

c) Ami a *belső testi javakat* illeti, kötelesek

vagyunk rendes eszközökkel fenntartani életünket, egészségünket és testünk épségét, de nem vagyunk kötelesek e célból rendkívüli eszközöket igénybe venni, pl. nagyon drága és kivételes orvosságot használni, nagyon fájdalmas műtétnek magunkat alávetni, külföldi, egészségesebb vidéket felkeresni stb.

d) Ami a *külső testi javakat illeti*, az anyagi javakat, jóhírnevet önszeretetből kötelesek vagyunk oly mértékben megszerezni, amily mértékben azokra szükségünk van, hogy önmagunk iránt tartozó kötelességeinket megfelelően teljesíthessük.

Mivel pedig a szükséges külső javak megszerzésének igen sok emberre nézve egyedüli eszköze a munka, azért az ilyen emberek kötelesek állapotuknak megfelelő testi vagy szellemi munkát végezni, amire egyébként tételes isteni parancs is kötelez: „Arcod verejtékével edd a kenyeredet” (Gen. 3, 19.), továbbá az a kötelesség, hogy a tétlenséget kerüljük és hogy a közjóhoz a magunk részéről is hozzájáruljunk.

2. A *helyes önszeretet elleni bűnök*. Az önszeretettel általában ellenkezik minden bűn, mert minden bűnnel rosszat teszünk magunknak; a Szentírás szerint: „Akik bűnt és gonoszsgot cselekszenek, ellenségei saját lelküknek.” (Tób. 12, 10.) — Különös módon ellenkezik a helyes önszeretettel a *rendetlen, túlzott önszeretet* (egoizmus), mikor az ember cselekedeteiben elsősorban és főleg saját hasznát keresi és azt mind a közjónak, mind Isten dicsőségének eléje helyezi; többre becsüli saját dicsőségét és akaratát, mint Istenét.

Mulasztással vétkezik az önszeretet ellen az: a) aki nem igyekszik megszerezni és ha megszerezte, megtartani a természetfeletti javakat, mint pl. aki súlyos bűn elkövetése után sokáig elhalasztja vagy

elhanyagolja a bűnbánatot; aki vakmerően, ok nélkül kiteszi magát a súlyos bűn veszélyének; aki nem használja az örök üdvösségre szükséges eszközöket; b) aki nem gondoskodik testi, anyagi javairól, jóhírnevéről, melyek kötelességeinek teljesítésére szükségesek; még inkább vétkezik, aki az élet javától fosztja meg magát, vagyis öngyilkosságot követ el; c) aki annyira törekszik megszerezni a testi és külső javakat, hogy a lelki, főleg természetfeletti javakat teljesen elhanyagolja; d) ha saját jólétét, gazdagságát mások megkárosításával keresi.

Aki magát rendetlenül szereti, súlyosan vétkezik Isten ellen, kitől megtagadja a köteles tiszteletet és szolgálatot; vétkezik saját lelke ellen, melynek üdvét kockára teszi; vétkezik felebarátja ellen, kit a mulandó javakban gonoszul megkárosít.

A helyes önszeretet ellen elkövetett bűnöket a szentgyónásban nem szokták külön felemlíteni, mert azok a többi meggyónt bűnben bennefoglaltatnak.

3. §. c) Szeretet felebarátunk iránt.

1. *Kötelesség.* Hogy felebarátunkat szeretni tartozunk, azt maga Krisztus Urunk mondja ki határozottan az említett főparancsban. Aki ezt a parancsot nem teljesíti, Istent nem szeretheti igazán. Szent János apostol írja: „Parancsolatunk van Istentől, hogy aki szereti Istent, szeresse testvérét is.” (I 4, 21.) — Az Úr Jézus mondja: „Ez az én parancsolatom, hogy szeressétek egymást, amint én szerettelek titeket” (Jn. 15, 12.); továbbá: „Ezt parancsolom nektek, hogy szeressétek egymást.” (Jn. 15, 17.) „Arról fogja mindenki megismerni, hogy az én tanítványaim vagytok, ha szeretettel vagytok egymás iránt.” (Jn. 13, 35.)

Felebarátunk általában minden, a kegyelem és örök boldogság elnyerésére képes, eszes teremtmény, mint az angyalok és szentek a mennyben, a tisztítóhelyen szenvedő lelkek és a földön élő emberek, akár jók, akár rosszak, akár barátaink, akár ellenségeink, csak az ördögöket és az elkárhozottakat nem kell szeretnünk. Szorosabb értelemben azonban felebarátainkon csak e földön élő embereket kell értenünk.

Felebarátunkat szeretnünk kell: 1. mert az Úr Jézus megparancsolta; 2. életében és halálában saját példájával tanított erre; 3. mert minden ember Isten gyermeke, Isten képmása, Krisztus vérén meg van váltva és az örök üdvösségre hivatva. Ha az emberben semmi egyebet nem tekintünk is, mint azt, hogy Istennek, a legjobb Atyának gyermeke és képmása, már elég okunk van arra, hogy minden embert szeressünk.

2. *A felebaráti szeretet tulajdonságai.* Felebaráti szeretetünk legyen: a) őszinte, b) önzetlen, c) általános.

a) Szeretetünk akkor *őszinte*, ha felebarátunkat nem színleg, külsőleg, hanem belsőleg úgy szeretjük, mint magunkat. Krisztus Urunk e szavai szerint: „Mindazt, amit akartok, hogy nektek cselekedjenek az emberek, ti is cselekedjétek nekik.” (Mt. 7, 12.) „Fiacskáim, — mondja Szent János apostol — ne szeressünk szóval, se nyelvvel, hanem cselekedettel és igazsággal.” (I Jn. 3, 18.)

b) Felebarátunk szeretete akkor *önzetlen*, ha vele Istenért teszünk jót és nem azért, hogy az emberek megdicsérjenek vagy megjutalmazzanak vagy őt viszontszolgálatra kötelezzük. Krisztus Urunk mondja: „Mikor alamizsnát adsz, ne tudja balkezed, mit cselekszik a jobb... és Atyád, ki rejtekben lát, megfizet neked.”

c) Felebaráti szeretetünk akkor *általános*, ha szeretetünkől egy embert sem zárunk ki, akár jóbarátunk, akár ellenségünk. Ezért mondja az Úr Jézus: „Mert ha azokat szeretitek, kik titeket szeretnek, micsoda jutalmatok leszen? Nem azt cselekszik-e a vámosok is?” (Mt. 5, 46.)

Akiben megvan az igazi keresztény felebaráti szeretet, az Istenért azokat is szereti, akiktől semmit sem várhat; kik sem rokonai, sem társadalmi összeköttetésben nem állnak vele, sőt azokat is szereti, kik iránta durvák, kik irigykednek, kik őt gyűlölik, jogtalansággal illetik és ezt külsőleg is kifejezésre juttatják, vagyis szereti ellenségeit is.

4. §. Az ellenségszeretet.

1. A felebaráti szeretet tehát kiterjed ellenségeinkre is. Isten parancsolja, hogy ellenségeinket is szeressük, vagyis nekik jót kívánjunk és készek legyünk őket szükség idején tehetségünk szerint segíteni. Az Úr Jézus mondja: „Szeressétek ellenségeiteket; jót tegyetek azokkal, akik titeket gyűlölnék és imádkozzatok üldözőitekért és rágalmazóikért.” (Mt. 5, 44.) Az Úr Jézus ragyogó példája lebegjen szemünk előtt az ellenségszeretet gyakorlásábar. Hogyan vonakodhatnánk megbocsátani az okozott sérelmeket, ha Krisztus igazi tanítványai akarunk lenni? A megbocsátás kötelességünk akkor is, ha ellenségünk nem kér bocsánatot. Szent Pál apostol szerint: „A nap ne nyugodjék le haragotok felett.” (Efez. 4, 26.)

Már a természetes méltányosság is kötelez, hogy a másnak okozott igazságtalanságot tehetségünk szerint jóvátegyük. Ha pedig valaki minket sértett meg, akkor szívesen nyujtsunk neki békejobbot, bocsássunk meg őszintén és inkább méltat-

lanságot szenvedjünk, mint a rosszat rosszal viszonozzuk. Senki se mondja tehát: ha bántalmazóm nem ad nekem elégtételt, soha rá sem nézek. Az ilyen beszéd nem illik a felfeszített Jézus tanítványához, aki még utolsó pillanatában is imádkozott hóhéraiért.

2. Az ellenségeskedés, a gyűlölet, a bosszú, az átkozódás súlyos bűn, ha jelentékeny dologról van szó. Ezekkel azonban nem kell összetéveszteni azt a természetes idegenkedést, bosszúságot és ellen-szenvet, melyet felebarátunknak valamely rossz vagy káros cselekedete vagy tulajdonsága miatt érzünk.

Az átkozódások nem súlyos bűnök, ha ezeknél a megfelelő figyelem hiányzik (pl. erős felindulás miatt) vagy ha az illető nem veszi komolyan vagy ha csak kis rosszról van szó. — Felebarátunk érdekében vagy egy megfelelően nagy jóért szabad neki rosszat kívánni, sőt a halált is, pl. hogy egy könnyelmű fiatalembert a romlástól és a hárhozattól megmentsünk vagy hogy a családapa el ne téko-zolja a család egész vagyonát.

3. Aki más *megbántott*, köteles tőle bocsánatot kérni. Ha ketten kölcsönösen megsértették egymást, először az köteles bocsánatot kérni, aki elő-ször vagy súlyosabban sértette meg felebarátját. Legjobb azonban, ha mindketten keresik a kibékü-lést. A bocsánatkérést nem kell mindig kifejezetten szóval is megtenni; egyes esetekben elég, ha szívél-yes bánásmódban, udvarias, előzékeny üdvözlés-ben stb. nyilvánul meg.

A megbocsátást a szeretet közönséges, általános jeleinek gyakorlásával kell nyilvánítanunk. De a szeretet különleges, rendkívüli jeleit tanúsítani nem vagyunk kötelesek megsértőnk iránt egyes kivé-teles esetektől eltekintve.

A szeretet közönséges jelei azok, amelyeket a hasonló állapotú stb. emberek szoktak egymás iránt tanúsítani a jóindulat, a szeretet nyilvánítására. Ilyen jelek: a köszöntőnek visszaköszönni; a kérdezőnek, az írónak felelni; az áruba bocsátott árut tőle, ha venni akar, meg nem tagadni; a közönséges imákból és alamizsnából nem kizárni; közönséges szolgálatot nyújtani; mások kárát, amennyiben könnyen lehetséges, megakadályozni stb.

A szeretet különleges, rendkívüli jelei azok, amelyeket egyes emberek szoktak egymás iránt gyakorolni a köztük levő különleges barátság és jó viszony jelzésére. Ilyenek: vendégül fogadni; lakomára meghívni; a szomorkodót vigasztalni; a beteget meglátogatni; barátságosan megszólítani; mást előre köszönteni; gyakori levélváltás stb.

A szeretet jelei a dolog természeténél fogva változók a hely, idő, a személyek állapota, műveltsége stb. szerint, pl. rokonok, testvérek, ugyanazon család tagjai, ugyanazon hely lakosai, polgártársak stb.

Ha felebarátunk e szeretet-jeleket nem viszonozza, pl. köszöntésre nem köszönt vissza, akkor később nem vagyunk kötelesek vele szemben először gyakorolni e jeleket.

4. A szeretet közönséges jeleinek megtagadása súlyos bűn, ha az nagy gyűlöletből származik, vagy azzal felebarátunknak nagy szomorúságot okozunk vagy ez nagy botrányt okoz. Ha valaki ellensége elől kitér csak azért, hogy feleslegesen ne bosszankodjék, nem követ el bűnt, ha ebből nem származik botrány és felebarátunk szomorúsága. Ha két szomszéd vagy két rokon egyideig nem beszél egymással vagy nem üdvözik egymást, nem követnek el súlyos bűnt.

A szeretet közönséges jeleinek időleges meg-

tagadása meg lehet engedve, ha erre megfelelő ok van és nem származik belőle botrány. Ilyen okok: felebarátunk megjavítása vagy jogos büntetése; továbbá a sértés által okozott nagy fájdalomnak jelzése.

5. A megfelelő elégtételről vagy kártérítésről senki sem köteles lemondani. Ha tehát a sértő bocsánatot kért is, ennek ellenére bíróság elé állítható, beperelhető, de nem gyűlöletből. Le kell azonban mondani a jóvátételről, ha saját kárunk jelentéktelen, ellenségünknek azonban a jóvátétel miatt aránytalanul nagy kárt kellene szenvednie.

6. A felebaráti szeretet rendkívüli jeleinek tanúsítására az ellenségszeretet nem kötelez még akkor sem, ha korábban ilyen különleges jelekkel is éltek egymással szemben. Kivételes esetekben megfelelő okok kötelezhetnek a szeretet rendkívüli jeleinek tanúsítására is. Ez áll akkor, ha azok megtagadásából botrány származnék vagy ha a rendkívüli jelek kimutatása előreláthatólag megváltoztatná az ellenség érzületét. Nagy áldozatra azonban ilyen esetben senki sem köteles.

A felebaráti szeretet gyakorlásánál *bizonyos rendet* kell megtartanunk, melyet felebarátunk szüksége és az a viszony határoz meg, melyben vele vagyunk.

1. Felebarátunk lelki vagy földi, testi szükségben lehet; mindkettő lehet igen nagy, nagy, vagy kis mértékű szükség.

A *legnagyobb, vagyis végszükségben* van valaki, ha idegen segítség nélkül egyáltalán nem vagy csak igen nehezen kerülheti el a lelki vagy testi halált. Ehhez hasonló eset, ha valaki, aki nagy veszélyben van, segítség nélkül végveszélybe juthat vagy aki mások segítségével nem kerülhet el valamely hosszantartó nagy rosszat, pl. súlyos

börtönbüntetést, vagyonának vagy állásának elvesztését stb.

Nagy veszélyben van, aki idegen segítség nélkül csak nehezen kerülheti el az örök kárhozatot vagy aki nagy, de nem sokáig tartó földi szenvedést áll ki vagy sokáig tart ugyan a szenvedés, de nem túlságosan nehéz.

Kis mértékű szükségben van, akit kisebb rossz fenyeget vagy nagy rossz ugyan, de azt könnyen elkerülheti, pl. a közönséges bűnösök vagy a koldusok.

a) A legnagyobb, *végső lelki veszélyben* kötelesek vagyunk felebarátunkon segíteni, még életveszéllyel is. Életünk veszélyeztetésével azonban csak akkor vagyunk kötelesek segíteni felebarátunkon, ha biztos remény van arra, hogy segítségünkkel megmenthetjük felebarátunkat és ha nincs senki más, aki segíthetne és akarna is segíteni és ha továbbá a segítségnyújtás miatt sokan nem kerülnek abba a veszélybe, hogy elvesztik örök üdvösségüket. Ezért a gyakorlatban nem lehet kötelezni az anyát, hogy a császármetszés műtétének vesse magát alá, hogy születendő gyermekét biztosan érvényesen meg lehessen keresztelni. — Ennek az álláspontnak okai a következők: valószínű, hogy az anyaméhben végzett kereszttség is érvényes; nem bizonyos, hogy a gyermek élve jön a világra, sem az, hogy lelki üdvét elnyeri, ha felnőtt korában hal is meg.

Halálos vagy még bocsánatos bünt sem szabad sohasem elkövetni másnak megmentése érdekében: Isten tetszését minden más dolog fölé kell helyezni.

b) *Testi végszükségben* segíteni kell felebarátunknak, még nagy saját kellemetlenség árán is, de nem életveszéllyel, hacsak erre hivatalunknál

fogva nem vagyunk kötelesek vagy ha a közjó kívánja a veszélyeztetett egyén megmentését. Hivatalból lehet ez kötelesség, pl. egy hatósági orvosnál. Meg van azonban engedve és erényt gyakorol az, aki természetfeletti indítóokból életveszélynek teszi ki magát, hogy felebarátja életét megmentse.

c) Akár lelki, akár testi nagy veszélyben segíteni kell a felebaráton, ha ez nagy hátrány, nagy kellemetlenség nélkül történhetik; ez a segítség nagy kárral csak akkor kötelező, ha valaki hivatalból, igazságosságból vagy tiszteletből köteles segítséget nyújtani. Ezért pl. a plébánosok nagy kellemetlenség mellett is kötelesek híveiknek lelki segítséget nyújtani, ha ezek különben csak nagy nehézséggel tudnák örök üdvösségüket elnyerni.

d) A közönséges lelki vagy testi veszélyben nincs kötelezettség arra, hogy mindenegybes embernek segítségére legyünk, mert felebarátunk az ilyen szükségből könnyen szabadulhat.

Nem szabad olyan érzülettel lennünk, hogy az ilyen közönséges szükség esetén *sohasem* segítünk másokon. Ellenkezőleg *néha* segítenünk kell ilyen esetben is másokon, ha ez kis kellemetlenséggel megtörténhetik. Meg van engedve, hogy felebarátunk lelki vagy testi java miatt lemondjunk valamely nagy lelki jóról, amely az örök üdvösségre nem szükséges, pl. a szerzetbe való lépést elhalasztani, minden jócselekedetünket a tisztítóhelyen szenvedő lelkekért felajánlani, magunkat a bűn távolabbi veszélyének kitenni.

2. Ha több felebarátunk szenved ugyanazon szükségben, először azokon kell segítenünk, akikkel szorosabb viszonyban vagyunk, akikkel szorosabb (vallási, rokoni, nemzetiségi stb.) kötelék fűz össze.

A sorrend a következő: házastárs, gyermekek, szülők, testvérek, a többi rokonok, jóbarátok, jótévők, elöljárók, a közjóra hasznos személyek. Végzésükben azonban mindenkit megelőznek a szülők, mert tőlük kaptuk életünket.

Egyébként rendszerint mindenki jobban köteles önmagát szeretni, mint felebarátját, mert Krisztus Urunk a felebaráti szeretetnek zsinórmértékévé tette a helyes önszeretetet, ez tehát megelőzi az előbbit és az ember természetesen inkább hajlik önmagának szeretetére, mint máséra. Innen van a közismert mondás: a helyesen rendezett szeretet önmagából indul ki.

Az Úr Jézus határozottan megköveteli tőlünk, hogy testi, lelki szükségét szenvedő felebarátainkon segítsünk. „Legyetek irgalmasok, mint a ti mennyei Atyátok is irgalmas” (Lk. 6, 36.); továbbá: „Boldogok az irgalmasok, mert majd önekik is irgalmaznak.” (Mt. 5, 7.)

Hogy szeretjük felebarátainkat, azt különösen azzal mutatjuk meg, hogy gyakoroljuk az irgalmasság testi és lelki cselekedeteit. Az irgalmasság *testi cselekedetei* ezek: 1. éhezőknek ételt adni; 2. szomjazóknak italt adni; 3. szegényeket ruházni; 4. utasoknak szállást adni; 5. rabszolgákat kiváltani; 6. betegeket látogatni; 7. holtakat eltemetni.

Az irgalmasság *lelki cselekedetei* ezek: 1. bűnösöket megtéríteni; 2. tudatlanokat tanítani; 3. kételkedőknek jó tanácsot adni; 4. szomorúakat vigasztalni; 5. bántalmakat békével tűrni; 6. ellenünk vétetteknek megbocsátani; 7. élőkért és holtakért imádkozni.

Az irgalmasság testi és lelki cselekedetei közül részletesen csak az alamizsnálkodással, melyen az irgalmasság összes testi cselekedeteit értjük és a testvéri megintéssel foglalkozunk, amely az irgal-

masság lelki cselekedetei közül egyedül szorul magyarázatra.

5. §. Az alamizsnálkodás.

1. *Végtségben segíteni kell a szegényeken* azokból a javakból is, amelyek szükségesek, hogy állásunknak megfelelő módon élhessünk, de nem vagyunk kötelesek segíteni azokból a javakból, amelyek magunk és azoknak életfenntartására szükségesek, kikről gondoskodnunk kell.

a) A segítségnek nem kell nagyobbnak lennie, mint amennyi a szükség enyhítésére elegendő. Ha felebarátunkon kölcsönrel is segíthetünk, nem kell neki ajándékozni a dolgot.

b) Amit nem köteles valaki megtenni saját életének megmentésére, arra nem köteles felebarátjának megmentésére sem. Ezért a szegénynek nem vagyunk kötelesek biztosítani, hogy életének megmentése céljából délvidéki üdülőhelyen tartózkodjék; az orvos nem köteles rendkívüli műtétet ingyen végrehajtani. Ezért senki sem köteles állásának megfelelő életről lemondani, mert nem köteles nagyobb jóról lemondani, mint amire a szegénynek szüksége van.

2. *Nagy szükségben kötelesek vagyunk a szegényen segíteni*, amennyire ez lehetséges a nélkül, hogy lemondanánk azokról a dolgokról, amelyek az állásunknak megfelelő életmódhoz szükségesek. Ez a kötelesség általában súlyos.

Ha egy meghatározott szegény ilyen szükségben könnyen kaphatna máshonnan segílyt, akkor nem súlyos kötelességünk, hogy mi segítsünk rajta. Ha azonban ilyen szegény csak egyetlen orvoshoz vagy ügyvédhez fordulhatna, akkor ennek súlyos kötelessége volna ingyen segíteni rajta. Ha vala-

kinek nincs ugyan felesleges, de elegendő vagyona van, bocsánatos bűnt követ el, ha a nagy szükség elhárítására semmit sem akar tenni.

3. A *közönséges szükségben* általában kötelesek vagyunk a szegények segítségére lenni a felesleges javakból, de egyes szerzők szerint csak bocsánatos bűn terhe alatt.

Azonban nem vagyunk kötelesek *minden* szegénynek alamizsnát adni. Az alamizsnálkodás kötelességének eleget teszünk, ha csak néhányat támogatunk. Aki évenként jövedelmének 2%-át adja erre a célra, eleget tesz kötelességének. Halálosan vétkeznek azonban azok, akiknek *elegendő* jövedelmük van és sohasem tesznek semmit sem a szegényekért. Krisztus Urunk szavai szerint tisztán az alamizsna elmulasztása miatt fognak egyesek elkárhozni: „Tavozzatok Tőlem átkozottak az örök tűzre . . . mert éheztem és nem adtatok ennem, szomjúhoztam és nem adtatok nekem italt.” (Mt. 25, 41, 42.)

6. §. A testvéri megintés.

1. A testvéri megintés a felebarátnak magán-személy által történt figyelmeztetése, hogy a bűnt kerülje vagy ha már elkövette, megjavuljon. Célja tehát felebarátunk lelki java, vagyis az ő megjavulása. Kötelesség, mert az Úr Jézus mondja: „Ha vétkezik ellened atyádfia, menj és intsd meg őt négy szem között.” (Mt. 18, 15.)

A testvéri megintést meg kell különböztetni attól a megintéstől, melyet a bíró vagy a szülő végez. Mindkettőnél büntetésről is szó van.

A testvéri megintés csak akkor kötelez, ha a következő feltételek együtt fennforognak:

a) Ha felebarátunk *valódi lelki szükségben* van; ez a feltétel megvan, ha felebarátunk bűne vagy a

bűn elkövetésének szándéka bizonyos; továbbá, ha a testvéri megintés nélkül nem javul meg; végül ha nincs másvalaki, aki legalább éppúgy alkalmas a testvéri megintés megtételére, mint mi.

Amennyiben a legyőzhetetlen tudatlanságból elkövetett bűnökből kár nem származik, a felebaráti szeretet nem kötelez az illetőnek megintására, pl. hogy ma bőjti vagy megtartóztatási nap van. Ha azonban a legyőzhetetlen tudatlanságból elkövetett bűnökből akár a bűnösre (a 6. parancs elleni bűnök), akár másra kár származik (pl. a kár vagy botrány jóvátételének elmulasztása), az illetőt testvéri megintásban kell részesíteni, ha legyőzhetetlen tudatlanságban van is. De olyan esetekben is, amelyekben nem kötelez a testvéri megintés parancsa, Isten iránti tiszteletből bocsánatos bűn terhe alatt kötelezhet a figyelmeztetés (pl. az istenkáromlás megakadályozására). Ezenkívül egyesek hivataluknál, szülői tekintélyüknél fogva kötelesek a testvéri megintásra, mások kioktatására.

b) Ha a lelki szükség nagy; ez a feltétel mindig megvan, valahányszor halálos bűnről van szó. Kivételesen előfordulhat, hogy az előjárónak kis hibák miatt is fel kell lépnie alattvalóival szemben, ha pl. azok miatt a rendi fegyelem meggyengülne.

c) Ha *alapos* remény van arra, hogy felebarátunk megjavul; ezért ismeretlenekkel szemben a testvéri megintás kötelessége általában nem forog fenn. — Aggályosak nem alkalmasak a testvéri megintás gyakorlására, ezért jobb, ha azt elhagyják. — A testvéri megintést el lehet halasztani, ha az előreláthatólag később nagyobb haszonnal jár.

Ha a javulásra semmi remény sincs, a testvéri megintást csak akkor kell megtenni, ha annak elhagyásából botrány származnék.

d) Ha a testvéri megintás nagyobb kellemetlen-

ségünk, nagyobb hátrányunk nélkül megtörténhetik. — Aki igen nagy félelemből elhagyja a testvéri megintést, rendszerint nem vétkezik súlyosan. — Püspökök, plébánosok hivataluknál fogva, szülők szülői kötelességüknél fogva kötelesek a megintésre, mégha ebből nagy személyes kellemetlenségük származik is. Éppen így a magánszemélyek nagy kellemetlenség mellett is kötelesek a testvéri megintésre, ha ennek elmulasztásából a *közjó*ra kár származik, pl. ha egy romlott növendék az egész intézetet megrontaná.

2. *A testvéri megintés módja.* A testvéri megintés történhetik szóval, rosszaló tekintettel és már azzal is, hogy a beszédet másra fordítjuk vagy ha az illetőtől megvonjuk a támogatást.

3. *A testvéri megintésnél megtartandó rend* a következő: a megintés először négy szemközt történjék; azután egy vagy két tanú jelenlétében; ha ez sem használ, a többséghez kell vinni a dolgot.

Az azonnali feljelentés meg van engedve, ha a hiba nyilvános vagy hamarosan nyilvánossá válik; ha a közjó vagy másnak java kívánja az azonnali feljelentést; ha valaki csak nagy kellemetlenséggel végezhetné személyesen a megintést; ha a titkos megintés előreláthatólag nem használ. Mivel a közösségekben (konviktusok, szemináriumok) az említett feltételek valamelyike rendszerint fennforog, azért általában azonnal jelenteni kell a dolgot az előjárásnak.

A testvéri megintés mindig igaz szeretettel és alkalmas időben történjék; az alattvalókkal szemben atyai legyen, az egyenlők között kegyes, az előjárókkal szemben tiszteletteljes.

7. §. A felebaráti szeretet elleni bűnök.

A felebaráti szeretet ellen vétkezhetünk az alamszna és testvéri megintés elhagyásával, mikor az kötelező; tevőlegesen a belső szeretettel ellenkező bűnökkel: gyűlölet, harag, egyenetlenség, viszálykodás; — a külső szeretettel ellenkező főbb bűnök: a bűnre való csábítás, a botrány és a bűnben való közreműködés. Ez utóbbiakról lesz a következőkben szó.

1. A bűnre való csábítás.

1. Valakit szavakkal, jelekkel, cselekedetekkel egyenesen és kifejezetten bűnre csábítani súlyos vagy bocsánatos bűn a szerint, hogy a bűn, melyre a csábítás irányult, súlyos vagy bocsánatos bűn-e. A csábítás nemcsak a szeretet ellen bűn, hanem azon erény ellen is, amelynek megsértésére alkalom adatott.

Az olyan bűnöknél azonban, melyek természetüknél fogva büntársat tételeznek fel (pl. a 6. parancs), a gyónásban nem szükséges külön felemlíteni a csábítás bűnét is.

2. Fontos okból szabad mástól olyan dolgot kérni, amit bűn nélkül teljesíthet, de előreláthatólag a teljesítés közben bünt követ el. Ezért meg lehet engedve kölcsönt kérni az uzsorástól; eskü letételét kérni hitszegőtől. Ha azonban könnyen megtehetjük, kötelesek vagyunk máshoz fordulni, ki kérésünket bűn nélkül teljesíti.

Sohasem szabad azonban olyan dologra kérni valakit, amit nem teljesíthet bűn nélkül, pl. egy vámhivatalnokot arra kérni, hogy ne végezze lelkiismeretesen hivatalos kötelességeit.

3. Kisebb bünt tanácsolni olyannak, aki nagy bünt akar elkövetni ugyanazon személy ellen, álta-

lában meg van engedve, ha az illetőt másképp egyáltalán nem lehet visszatartani a nagy bűntől. Ez bizonyosan meg van engedve, ha a kis bűn már bennfoglaltatik a nagy bűnben, pl. valakinek, aki rablógyilkosságot akar elkövetni, azt tanácsolni, hogy az illetőtől inkább csak lopjon, mint a lopás mellett meg is gyilkolja.

4. Fontos okból, vagyis más bűn és nagyobb rossz megakadályozása céljából meg van engedve, hogy a bűnre vezető alkalmat ne távolítsuk el, sőt ilyen alkalmat adjunk a bűnre, mert fontos okból szabad másnak a bűnt megengedni.

Ezért szabad a szülőknek, a gazdáknak a pénztárt nyitva hagyni vagy a pénzt könnyen hozzáférhető helyen elhelyezni, hogy gyermekeiknek, cselédeknek hűségéről meggyőződjenek és bűnüket megakadályozzák, illetőleg megbüntethessék őket.

2. A botrány.

1. A botrány rendetlen szó, rossz vagy rossznak látszó cselekedet, mely alkalmul szolgál felebarátunk lelki bukására; súlyos vagy bocsánatos bűn a szerint, hogy felebarátunk súlyos vagy bocsánatos bűnére szolgál-e alkalmul.

Míg a bűnre való csábítás oka felebarátunk bűnének, addig a botrány csak alkalom felebarátunk bűnére; néha azonban egybe van botrányos cselekedettel kapcsolva a szándék is, hogy felebarátunk bűnt kövessen el. Ha a botrányozóban megvan ez a szándék, akkor a botrány nemcsak a szeretet ellen, hanem azon erény ellen is bűn, amelynek megsértésére felebarátunknak alkalmat adunk.

Az nem szükséges, hogy felebarátunk bűne tényleg bekövetkezzék; elég, ha a cselekedet alkal-

mat adhat felebarátunk bűnére. Ezért súlyos bűn ocsmány képeknek kirakatokba helyezése, nyilvános tereken való felállítása. Nem forog fenn botrány, ha a botrányos cselekedetnek tanúi, szemlélői vagy annyira tökéletesek vagy annyira gonoszok, hogy a cselekedet semmiféle befolyással sincs rájuk. Bocsánatos bűn a botrány, ha felebarátunk inkább személyes romlottsága miatt vétkezik súlyosan, mint a jelentéktelen alkalom miatt, melyet a cselekedet nyújt; ezért csak bocsánatos bűnt követnek el botrány címén a gyermekek, kik kis engedetlenségükkel szüleiknek nagy, súlyos kifakadásokra, átkozódásokra adnak alkalmat; úgyszintén a leányok is, akik jelentéktelen hiúságukkal, nem egészen tisztességes ruházódásukkal alkalmat adnak a fiatalembereknek arra, hogy súlyosan vétkezzenek a tisztaság ellen.

2. A magában véve megengedett és a rossznak látszatával sem bíró cselekedetet, amely azonban mégis alkalmul szolgál felebarátunknak a bűnre, nem kell elhagyni, ha a cselekedet elhagyása nagy kellemetlenséggel, hátránnyal járna.

Nagy kellemetlenség volna pl., ha valakinek egy meghatározott utcát mindig el kellene kerülnie, mert tudja, hogy egy ottani lakos súlyos bűnt követ el, mikor őt meglátja. Kis kellemetlenség volna, ha e miatt egyszer-kétszer kellene kerülnie az illető utcát. Nagy kellemetlenség volna, ha a koldusnak nagyobb alamizsnát kellene adni, hogy ne káromkodjék vagy ne átkozódjék; hamarosan sok utánzója volna a koldusnak.

Kisebb kellemetlenséget azonban magunkra kell vennünk, hogy a botrányt elkerüljük, pl. figyelmeztetnünk kell felebarátunkat, hogy felmentés alapján eszünk pénteken húst; éppen így a botrányra alkalmul szolgáló cselekedetet el kell halasztá-

nunk vagy titokban végeznünk, ha ez könnyen lehetséges.

3. A botrány elkerülése céljából szabad tételes, pozitív parancsok megtartását néha elhagyni, de erre nincs kötelezettség. Így egy leány néha elmulaszthatja a vasárnapi szentmisét, ha tudja, hogy egy meghatározott személynek botrányára lehetne.

4. Magában véve rossz dolgot sohasem szabad tenni a botrány elkerülésére. Így nincs megengedve a hit megtagadása azért, hogy felebarátunknak ne adjunk alkalmat a vallás kigúnyolására; éppen így nem szabad hazudni, hogy felebarátunk haragos kifakadását megakadályozzuk.

5. A bűnre vezető alkalmat előidézni szabad, ha arra megfelelő fontos ok van és a cselekedet, mely botrányra alkalmat szolgáltat, jó vagy legalább közömbös. Ezért — mint már előbb említettük — a szülők, az uraságok pénzt helyezhetnek el könnyen hozzáférhető helyen, hogy gyermekeik, illetőleg alkalmazottaik hűségét kipróbálják.

6. Aki botrányt okozott, köteles azt jóvátenni. E kötelességének rendszerint eleget tesz az illető, ha a szentségekhez járul és jópéldát ad. Kivételes esetekben nyilvános nyilatkozattétel is kötelező lehet.

3. Közreműködés a felebarát bűnéhez.

Tágabb értelemben bármiféle részvételt másnak bűnében közreműködésnek mondunk; ilyen értelemben a bűnre csábítás és a botrány is közreműködés, mert az egyik mint ok, a másik mint alkalom szerepel felebarátunk bűne tekintetében. Szoros értelemben a tényleges, fizikai részvételt mondjuk közreműködésnek másnak, mint főcselekvőnek vétkes cselekedetében. Ebben különbözik a szoros

értelemben vett közreműködés, melyről itt szó van, a bűnre csábítástól és a botránytól.

Ez a közreműködés történhetik *csak cselekedettel*, mint amikor valaki segít a tolvajnak a lopás elkövetésében vagy a szükséges anyag, eszköz rendelkezésére bocsátásával, mint amikor a korcsmáros bort ad annak, aki már le van részegedve vagy valaki fejszét, fegyvert ad annak, aki gyilkolni akar.

1. Ez a közreműködés lehet *alaki (formális), szándékos*, amikor valaki azzal a szándékkal működik közre, hogy másnak bűnös cselekedetében résztvegyen vagy hogy a bűnös cselekedet végrehajtójának segítségére legyen, pl. mikor valaki a lopni szándékozónak átadja a lakás kulcsait, megmondja a lopásra alkalmas órát, vagy őrködik, míg a másik betör; vagy *anyagi (materiális)*, mikor valaki résztvesz ugyan más bűnös cselekedetében, de csak kényszerítő okból, pl. életének megmentése vagy valamely, nagy rossz elkerülése céljából. A közreműködés lehet aztán *közvetlen, vagyis közeli és közvetett*, vagyis *távoli közreműködés*, a szerint, amint valaki közreműködik egyenesen a vétkes cselekedetben, pl. mással együtt megver vagy meggyilkol valakit, vagy pedig amikor valakinek közreműködése csak távolról van összeköttetésben másnak bűnös cselekedetével, azt előkészíti, pl. a fegyverkészítő vagy eladó, amellyel felebarátunk visszaél, öngyilkosságra vagy gyilkosságra használ fel.

Ezek előrebocsátása után az erkölcsstan a következő szabályokat állítja fel a közreműködésre vonatkozólag:

I. Az alaki, vagyis szándékos — akár közvetlen, akár közvetett — fizikai közreműködés felebarátunk bűnös cselekedetéhez soha sincs megengedve.

Az ilyen közreműködés kettős gonoszságot rejt magában; bűn a felebaráti szeretet és azon erény ellen, amely ellen a bűnös cselekedet irányul. Ezért a gyónásban meg kell mondani azt a bűnt is, amelyhez valaki alaki közreműködésével hozzájárult.

II. A közvetlen anyagi közreműködés magában véve, vagyis megfelelő ok nélkül szintén tilos, főleg ha a közreműködő cselekedete már magában rossz.

Ha azonban a közreműködőnek cselekedete magában véve nem rossz, hanem jó vagy legalább közömbös és van megfelelő, aránylagosan fontos ok, t. i. valamely nagyobb rossz elkerülése, a közvetlen anyagi közreműködés is megengedetté válik. Az oknak azonban mindig aránylagosan fontosnak kell lennie, vagyis annál fontosabbnak: a) minél inkább, minél közelebb folyik be a közreműködő cselekedet a bűnbe; b) minél nagyobb a bűn, amelyhez a közreműködés történik; c) minél inkább szükséges a közreműködés a bűn elkövetéséhez; d) minél nagyobb a kötelesség más bűnének megakadályozására.

E szabályok néhány gyakorlati esetre alkalmazva:

a) Ki szabad nyitni a tolvaj előtt az ajtót, ha különben a tolvaj meggyilkolná vagy más nagy kellemetlenséget kellene szenvednie.

b) Nem-katolikus iskolák, árvaházak építésére és fenntartására szabad pénzadománnyal hozzájárulni, főleg vegyesvallású vidékeken, feltéve, hogy abból nem származik botrány és hogy az így

segélyezett intézmények nem használják fel arra, hogy a katolikusokat hithagyásra csábítsák.

c) Aki pénzével lehetővé tesz súlyosan bűnös színdarabok vagy táncok bemutatását, súlyos bűnt követ el; ha kis mértékben tisztességtelenek, akkor a közreműködés csak bocsánatos bűn. A tisztességellenes táncoknál közreműködő zenészek súlyos bűnt követnek el, mely alól csak fontos ok menthetné ki őket. A rendőrök és katonák, kik mint örök ilyen előadásoknál jelen lenni kötelesek, ki vannak mentve.

Azok, akik az ilyen színházakat és tánchelyiségeket fenntartják, távolabbi közreműködők, és ezért kisebb fontosságú ok is kimenti őket. Az ilyen helyiségek bérbeadása, ha nincs más, az előadásra és táncra alkalmas helyiség, csak igen fontos okból van megengedve; ha azonban több alkalmas helyiség van, akkor a bérbeadáshoz kevésbbé fontos ok is elegendő.

d) Cselédek, alkalmazottak tisztán a szolgálati viszony címén is gazdájuk kívánságára tiltott napokon húseledelt készíthetnek vagy bort hozhatnak, bár tudják, hogy gazdájuk lerészegedik. Éppen így a szolga ura számára vehet rossz könyveket vagy ujságokat. Megfelelő fontos okból a szolga elviheti gazdája levelét vagy ajándékát olyan személyhez, akivel gazdája tiltott viszonyban van.

e) *Iparosok, kereskedők közreműködése.* — *Varrónők* kívánságra észszerű okból készíthetnek olyan női ruhát, amely nem ugyan egészen illendő, de amelynek viselése nem súlyos bűn; olyan ruhákat azonban, amelyeknek hordása súlyosan bűnös, csak igen fontos okból állíthatnak elő kívánságra. Aki azonban ilyen ruhákat nem megrendelésre, hanem eladásra készít, botránykozással vétkezik.

III. A közvetett anyagi közreműködés meg van engedve.

Kereskedők szabadon eladhatnak olyan tárgyakat, amelyekkel vissza lehet élni, ha ez a visszaélés csak általában látható előre, pl. kártya, fegyver, szépitőszerek, ékszerek, ha azonban bizonyos, hogy a vevő a vásárolt dologgal visszaél, annak eladásához már fontosabb ok szükséges és tisztán a haszon elvesztése nem menti ki a kereskedőt.

Korcsmárosok nem adhatnak szeszes italokat olyanoknak, kik előreláthatólag lerészegednek vagy már részegek, kivéve, ha erre fontos ok van, pl. nagy kár, káromkodás, veszekedés stb. megakadályozása. — Általában azonban szabad vendégeinek szeszes italokat kiszolgáltatni, ha tudja is, hogy azok közül egyik-másik valószínűleg lerészegedik. — Felmentvény nélkül tiltott napokon nem szabad önként húsételeket ajánlani vendégeinek, kívánságukra azonban szabad adni. Ha azonban bizonyos, hogy egy meghatározott vendégnek nincs felmentvénye, akkor csak nagy kár elkerülése céljából adhatna neki húst tiltott napokon. — *Olyan ujságokat*, melyek majdnem állandóan a hit és jó erkölcsök ellen írnak, nem szabad a vendégek elé tenni még akkor sem, ha különben e miatt többen kerülni fogják a vendéglőt. Itt figyelemmel kell lenni az egyházi könyvtilalomra is. (1384. c. 2. § és 1399. c. 3. §.) — *Olyan ujságokat*, melyek csak néha-néha tartalmazznak a hitbe és jó erkölcsökbe ütköző cikkeket, kívánságra adhat egyes vendégeinek, ha ennek megtagadásából jelentékeny hátrány származhatnék. Ilyen ujságokat csak akkor volna szabad nyilvánosan kitenni, ha tapasztalásból tudná, hogy majdnem minden vendége kívánja az illető ujságot és ha ez nem áll nyilvánosan rendelkezésükre, nem keresik fel üzletét; ilyen esetben azon-

ban a rossz ujságon kívül jó ujságokat is ki kell tenni.

A fentiekben csak a mások bűnéhez való közreműködésre voltunk tekintettel. Egyik-másik közreműködés azonban botrányral is járhat, mely tiltja az egyébként megengedett közreműködést.

IV. Az Egyház vagy az állam vesztére törő bűnhöz sohasem szabad közreműködni, tehát még a halál elkerülése céljából sem. Ez ugyanis olyan nagy bűn a közjó ellen, hogy azt minden magánember még élete veszélyeztetése árán is köteles megakadályozni vagy legalább a közreműködéstől óvakodni.

II. FEJEZET.

ISTEN 10 PARANCSA.

A tíz parancs közül az első három Istenhez, a többi hét pedig felebarátunkhoz való viszonyunkat szabályozza. Az első három előírja számunkra, hogy Isten mint Teremtőnk és minden dolog legfőbb Ura iránt köteles alárendeltségben az Őt megillető tiszteletet tanúsítsuk, tehát a vallás erényét gyakoroljuk. Az istentisztelet egyes tényei: a szentmiseáldozat, az imádás, az ima, a fogadalom, az eskü, bizonyos időknek megszentelése és a szentségekhez való járulás.

8. §. Isten I. parancsa:

**„Én vagyok a te Urad, Istened: Uradat, Istenedet
imádjad és csak neki szolgálj.”**

— *Hit, remény, szeretet, áldozat, imádás, ima.* —

Isten az első paranccsal azt parancsolja, hogy
1. benne higgyünk és 2. reméljünk, 3. Őt szeres-
sük és 4. Őt áldozat, imádás, ima által tiszteljük,
5. tilt minden, babonával és vallástalansággal Ellene
elkövethető tiszteletlenséget.

1. *Higgyünk Istenben.*

1. A hit Istentől belénk öntött erény, amelynél
fogva kétségtelenül igaznak tartjuk mindazt, amit
Isten kinyilatkoztatott és Egyháza által, hogy higgy-
gyük, élénk ad. — A hit Isten ajándéka és az isteni
kegyelem gyümölcse, amely értelmünket megvilá-
gosítja és akaratunkat megindítja, hogy igaznak
tartsuk mindazt, amit Isten kinyilatkoztatott. Az
irgalmas Isten a bűnös ember megváltására el-
küldte egyszülött Fiát, aki hirdette szent tanítását;
megalapította Egyházát, rábízta a kinyilatkoztatás
megőrzését azzal a meghagyással, hogy azt hami-
sítatlanul őrizze és hirdesse a világ végéig min-
den népnek. Az Egyház tehát Jézus Krisztus nevé-
ben és megbízásából tanít bennünket.

A keresztény hit alapja és indítóoka nem az,
hogy valamely igazságot természetes eszünkkel
vagy észbeli okoskodás útján megértünk, hanem
egyedül Isten szava és tekintélye, aki se nem
tévedhet, sem minket tévedésbe nem ejthet. „Ég
és föld elmúlnak, de az én ígéim el nem múlnak.”
(Mt. 24, 35.) Hitünk tehát a legnagyobb fokban
ésszerű.

Szükség volt az isteni kinyilatkoztatásra, mert e nélkül sok, az üdvösségre szükséges igazságot csak nehezen vagy nem eléggé ismertük volna meg, a legtöbb pedig egészen ismeretlen maradt volna előttünk. Így mitsem tudnánk a Szentháromság titkáról, Isten Fiának megtestesüléséről, a megváltásról vagy arról, hogy Isten dicséretén kívül mennyei boldogságra vagyunk teremtvé; nem tudnók, hogy ezt milyen eszközökkel érhetjük el. És azokat a vallási igazságokat is, melyeket az ész megismerhet, — hogy van egy legfőbb lény: Isten, minden jónak forrása, ki a világot teremtette és kormányozza; ki a jókat megjutalmazza, a bűnösöket megbünteti; hogy lelkünk halhatatlan; Istent tisztelni és mindenekfelett szeretni tartozunk stb. — isteni kinyilatkoztatás nélkül nem mindenki ismerte volna fel vagy legalább nem elég biztosan vagy csak nehezen és későn stb., mert az ész természetes világosságát az eredeti bűn nagyon meggyöngyöztette és a szív rendetlen indulatai, szenvedélyei gyakran megzavarják azt.

Amennyire szükséges a szem a látásra, éppoly szükséges a hit az üdvösségre. Krisztus Urunk mondotta: „Aki nem hisz, elkárhozik.” Hit nélkül soha senki sem üdvözült és nem is fog üdvözülni. A hit az első lépés, az első út a mennyországba. Az igaz hitet egyedül a katolikus Egyház nyerte Krisztustól és az apostoloktól és azt a Szentlélek Úristen segítségével mindig hamisítatlanul meg is őrizte és mint mennyei kincset meg is őrzi a világ végéig. A katolikus Egyház isteni intézmény lévén, isteni a tan is, melyet élénk ad, azért mint ilyent kötelességünk nemcsak elfogadni, hanem azt meg is kell tartanunk és a szerint élnünk.

A hit tulajdonságai. — Hitünknek a) általánosnak, b) erősnek, c) élőnek kell lennie.

a) *Általános hitünk*, ha mindarra kiterjed, amit Isten kinyilatkoztatott és az Egyház, hogy higgyük, elénk ad. Nem elég tehát csak egyet-mást hinni, hanem minden válogatás és kivétel nélkül hinni kell, amit az Egyház mint Istentől kinyilatkoztató igazságot elénk ad, hogy higgyük. Aki csak azt hiszi, ami neki tetszik vagy amit ért, az nem Istennek hisz, hanem saját gyarló eszének.

b) *Erősnek, állhatatosnak* kell lennie. Mihelyt szándékosan kételkedik valaki valamely hitigazságban, súlyosan megsérti Istent, mert tagadja végtelen tökéletességét és feltételezi Róla, hogy vagy nem mondott igazat vagy tévedett.

c) *Élőnek* kell lennie, vagyis *tettekben kell megnyilvánulnia*, hogy képesek vagyunk Isten iránti szeretetből mindazt megtenni, amit Isten parancsol és elhagyni, amit tilt. Az örök üdvösség elnyerésére csak az a hit elégséges, mely a szeretettől sugallt jótettekben nyilvánul és azt eszközli, hogy életünket az evangélium szabályai szerint rendezzük be.

Értelmünket vessük alá alázatosan Isten tekintélyének és tartózkodjunk mindattól, ami hitünktől való elpártolásra vezethet. Ilyen elsősorban a kevélység, mely arra sarkall bennünket, hogy a saját felfogásunkban bízunk és elveszük, ami nem világos előttünk. Ne fürkésszük az isteni titkokat, mert aki azokat felfogni akarná, úgy jár, mint aki huzamosabb időn át a napba néz: úgy megvakítja, hogy azt sem látja többé, amit előbb látott. Elszakíthat a hittől az imának és egyéb vallásbeli kötelességeinknek elhanyagolása, melynek hamarosan közömbösség lesz a következménye; a világias gondolkodás és a bűnös élet; a rossz könyvek olvasása, a vallásgúnyolókkal és olyanokkal való társalgás, kik hitünket veszélyeztetik. Ha tehát azt

vesszük észre, hogy az imádság, a templombajárás, a szentségek használata nem ízlik, törekedjünk buzgalmunkat ismét felgerjeszteni, hogy hitünket lassankint el ne veszítsük. Bűnös ember könnyebben hajlandó a hitelenségre, mert semmit sem óhajt jobban, mint azt, hogy ne legyen mindenható Isten, ítélet, pokol, örökkévalóság, ahol számot kell adnia bűnös életéről. A rossz könyvek olvasása és a vallásgúnyolókval való állandó társalgás, benső érintkezés nagyon veszélyeztethetik hitünket. Gondolkozásban, érzésben lassankint hozzájuk hasonlókká leszünk. Bevált mondás: „Mondd meg, kivel társalogsz, ki a barátod és én megmondom neked, ki vagy.”

Hitünk megvallására isteni és egyházi parancs kötelezhet.

a) Isteni parancs kötelez a hit nyilvános megvallására, ha a hallgatás vagy a kitérő válasz a hit megtagadását vagy a vallás megvetését vagy Isten ellen jogtalanságot vagy a felebarát megbotrántoztatását foglalná magában. (1325. c. 1. §.)

Ezért még életének veszélyeztetése árán is meg kell vallania hitét, kit a hit dolgaiban, hitére vonatkozólag felsőbbsege kérdez meg. Ha azonban a törvény tilt ilyen irányú kérdést, akkor erre a körülményre hivatkozva megtagadhatja a választ (pl. a gyóntatót nem szabad kérdezni a gyónásban hallottakra nézve).

Akit magán személy kérdez hitére vonatkozólag, bűn nélkül hallgathat, megtagadhatja a választ vagy kitérő választ adhat, hacsak ez nem megy hittagadás számba vagy azt a látszatot nem kelti, mintha hitében állhatatlan volna, azt szégyelné.

Szabad pénzt is felajánlani, hogy hitéről ne kérdezősködjének. Ha azonban azért kényszerítenék valaminek megtevésére vagy elhagyására, hogy

ezzel hite iránt gyűlöletet tanúsítson, akkor még életének veszélyeztetése árán is meg kell vallania hitét.

Nyilvános fellépés a hit érdekében akkor szükséges, ha ezzel annak kigúnyolása vagy megvetése megakadályozható. — Üldözés idején a menekülés magában véve meg van engedve. A lelkipásztor azonban, ha a hívek érdekében szükséges az ottmaradása, akkor nem menekülhet el.

b) Ezenkívül tételes egyházi törvény is kívánja egyes esetekben a nyilvános hitvallást. Így java-dalmuk elfoglalása előtt hitvallást kell tenniök a püspöknek, kanonoknak, plébánosnak, teológiai tanároknak, gyónatóknak, hitszónokoknak stb. (1400. c.), az Egyházba visszatérő eretnekeknek; akik felnőtt korukban veszik fel a kereszttség szentségét. A megtérés titokban is maradhat bizonyos ideig, ha erre megfelelő okok vannak.

A hitet megtagadni — akár közvetlenül (directe), akár közvetve (indirecte) — sohasem szabad. Közvetlenül tagadja meg hitét, aki olyan szavakat mond, jeleket, cselekedeteket végez, amelyek természetüknél fogva az igaz hit megtagadását vagy a hamis hit elismerését foglalják magukban.

Igy közvetlenül tagadja meg hitét, aki azt mondja, hogy ő nem katolikus vagy hogy ő protestáns, úgyszintén az a katolikus, aki bálványáldozatot mutat be vagy aki résztvesz a protestánsok úrvacsoráján vagy aki ismételten megkeresztelteti magát.

Közvetve tagadja meg hitét, aki olyan cselekedeteket vagy mulasztásokat tesz, amelyek magukban véve ugyan nem, de a ténykörülmények miatt hittagadás számba mennek. Így akitől hitét kérdezik, hallgat, mikor egy másik ember azt mondja, hogy a kérdezett nem katolikus vagy hogy

a jelenlevők között nincs katolikus. Közvetett hittagadást követ el az is, aki másvallásúak istentiszteletein gyakran résztvesz, de sohasem jelenik meg a katolikus istentiszteleten, úgyhogy másoknak azt kell gondolniok róla, hogy hitét elhagyta.

A *hit eltitkolása* azonban nem hittagadás és meg van engedve. Így a katolikusnak, hogy nagy kellemetlenségeket elkerüljön, meg van engedve, hogy pénteken húst egyék és ne tudják meg, hogy katolikus. Ugyanez áll a keresztség és asztali áldás elhagyásáról is. Az Oltáriszentség előtt való térdhajtás elhagyása magában véve nem hittagadás, de gyakran bűn az Úristen tisztelete ellen. — Azonban hittagadás volna, ha a katolikus mások felszólítására tiltott napokon húst ennék, hogy ezzel hitének megvetését fejezze ki.

A hitet fontos okból — akár hallgatással, akár kétértelmű szavakkal, akár jelekkel vagy ruházattal néha eltitkolni meg van engedve, sőt fontos okból szükséges is lehet, hogy hitünket vagy magunkat nagy veszélynek ki ne tegyük.

A hit elleni bűnök: a hitetlenség, hitehagyás és eretnekség.

1. A *hitetlenség* (infidelitas) a hit hiánya meg nem keresztelt emberben. Annyiban bűn, ha az illető saját hibájából nem ismerte meg az igaz hitet.

A teljesen akaratlan hitetlenség nem bűn. Aki bűnös hanyagsága miatt nem ismerte meg az igaz hitet, bocsánatos vagy súlyos bűnt követ el a szerint, amint hanyagsága bocsánatos vagy súlyos bűn. Mindaddig, míg valakinek eddigi vallásáról észszerű kételye nem támad, nincs súlyos kötelessége, hogy tovább kutasson. — Ha azonban valakinek a hitigazságokat kielégítő módon előterjesztették és mégsem hisz, hitetlensége mindig súlyos bűn.

A hit ellen lehet vétkezni az ú. n. túlzott és vakmerő hiszékenységgel is, amikor valaki elegendő ok nélkül Istentől kinyilatkoztatott igazságnak tart valamit, ami nincs kinyilatkoztatva, pl. mikor valaki a magánkinyilatkoztatásokat minden további vizsgálat és megfontolás nélkül elhiszi.

2. A *hitehagyás* (apostasia) teljes elpártolás a hittől, teljes elhagyása az igaz hitnek olyan ember részéről, ki a keresztség felvételével elnyerte az igaz hitet. (1325. c. 2. §.)

Aposztata tehát mindenki, aki tagadja a személyes Isten létezését, továbbá azok a felekezet-nélküliek, akik teljesen elvetnek minden tételes, pozitív vallást, mint a szabadkőmivesek és az ú. n. szabadgondolkodók. — Az nem szükséges, hogy más vallási társulathoz csatlakozzék az illető.

3. Az *eretnekség* (haeresis) az értelemnek az a tévedése, amelynél fogva a megkeresztelt ember az Istentől kinyilatkoztatott és az Egyház által, hogy higgyük, élénk adott igazságot makacsul tagadja vagy abban kételkedik. (1325. c. 2. §.)

Makacsul tagadja az igazságot, aki tudja, hogy azt az Egyház mint Istentől kinyilatkoztatott igazságot terjeszti elő, hogy higgye. Aki ez utóbbit vétkes tudatlanságból nem tudja, az igazság tagadásával nem válik igazi (formális) eretnekké, de hanyagságának foka szerint bocsánatos vagy súlyos bünt követ el a hit ellen. Ugyanez áll az olyan eretnekekre, ki vallásának igazságáról kételkedik ugyan, de bűnös könnyelműségből nem kutat tovább az igazság után. Csak akkor válnék igazi, alaki eretnekké, ha azért nem kutatja tovább az igazságot, mert elhatározta, hogy akkor sem akar katolikus lenni, ha a katolikus vallást mint igaz vallást ismerné fel.

Az eretnekség bűne, de nem az egyházjogilag

büntetendő eretnokség bünténye forog fenn akkor, ha valaki olyan tant tagad, amelyről tévesen azt hiszi, hogy Istentől kinyilatkoztatott és az Egyház által hívésre előterjesztett tan; továbbá ha az, aki ilyen igazságot tagad, egyébként hívő, de még nincs megkeresztelve (pl. a hitujonc), úgyszintén ha valaki az igazságot csak gondolatban tagadja, de ezt nem nyilvánítja.

Mivel az eretnokség természeténél fogva *értelemi tévedés*, az értelem tévedése, azért az, aki csak külsőleg, látszatra tagad valamely hitigazságot, de belsőleg meg van róla győződve, nem eretnek és az eretnekekre kiszabott büntetéseket sem vonja magára, bár a külső életben (in foro externo) eretneknek kell tekinteni. Az ilyen azonban a hit-tagadás súlyos bűnét követi el.

Habár az, aki valamely hitigazságban makacsul kételkedik, mint említettük, eretnek, de nem eretnek az, aki valamely eléje terjesztett hitigazságra vonatkozólag nem mond ítéletet és abban pozitíve nem kételkedik, de vétkezik azon kötelesség ellen, hogy a hit indulatát felkeltse. — Aki a hit ellen való kísértésben ingadozik, hogy beleegyezék-e a kísértésbe vagy azt eltávolítsa, beleegyezését azonban nem megfontoltan felfüggeszti, bocsánatos bűnt követ el, mert gyengén, lanyhán állott ellen a kísértésnek.

Mivel az eretnokség isteni kinyilatkoztatást tételez fel, azért nem eretnek az, aki olyan igazságot tagad, melyet hogy higgyük, az Egyház csatlakozhatatlan tanítóhivatala terjeszt elő, de nem mint Istentől kinyilatkoztatott igazságot; azonban az ilyen súlyos bűnt követ el.

A magánkinyilatkoztatásoknak az Egyház által történt jóváhagyása csak azt jelenti, hogy azok nem tartalmazznak semmi olyant, ami a hitbe és a

jó erkölcsökbe ütköznék. Aki azért tagadja a magánkinyilatkoztatásokat, mert nincs meggyőződve, hogy azok Istentől származnak, sohasem vétkezik e miatt súlyosan.

Az Egyháztól való elszakadás (schisma) rendszerint eretnekséggel van összekötve. Ebben az esetben a szakadárokról ugyanaz áll, mint az eretnekekről. Ha a szakadárság nincs eretnekséggel összekötve, akkor nem a hit, hanem a szeretet elleni bűn.

Szakadár az, aki alapjában, elvileg nem akarja magát alávetni a pápának vagy aki nem csatlakozik a pápának alárendelt tagok közösségéhez, az Egyházhoz. (1325. c. 2. §.) — Az nem sükséges, hogy valamely önálló vallásos társulatba belépjen vagy ilyent alapítson. Szakadár pl. az, aki az Egyházból azért lép ki, hogy ne kelljen egyházi adót fizetnie, de nem szakadár az, aki a pápának — még hosszabb időn át is — egyszerűen nem engedelmeskedik.

A nem-katolikusokkal való érintkezés. — I. A nem-katolikusokkal való polgári érintkezés meg van engedve mindaddig, míg abból semmiféle veszély sem származik a hitre.

E veszély miatt tiltva lehet a nem-katolikusok szolgálatában megmaradni, bizonyos egyesületekbe belépni vagy nem-katolikus iskolákat látogatni.

II. Katolikusoknak nem-katolikusok istentiszteleti ténykedésein való részvétele kétféle: vagy cselekvőleg vagy passzíve, tisztán jelenlétükkel vesznek azokon részt.

A nem-katolikusoknak istentiszteleti ténykedésein való részvétel a katolikusoknak általában tiltva van (1258. c. 1. §), mert ez a hamis vallásnak megvallása volna.

Ezért nem szabad felkérni eretneket arra,

1. hogy katolikus szülők gyermekét megkeresztelje, a legvégső szükség esetét kivéve; 2. hogy katolikusok gyermekének keresztelésénél keresztszülő legyen (még helyettes által sem); 3. hogy akár vegyes-, akár tisztán katolikus házasságnál házassági tanú legyen.

Tiltva van másvallásúaknak istentiszteletén azokkal együtt énekelni, ehhez orgonálni vagy más hangszeren játszani. De nincs tiltva *privátim* helyes, jó imádságot az eretnekekkel együtt végezni (vagy dalokat énekelni), ha e miatt nem kell botránytól félni.

Aki eretnekek istentiszteletein (az 1258. c. rendelkezése ellenére) cselekvőleg résztvesz, eretnek-ségről gyanús. (2316. c.)

A nem cselekvő, tisztán jelenlétben álló paszszív részvétel a nem-katolikus istentiszteleti ténykedéseken meg van engedve, ha ezt a megjelenést hivatalos állás (pl. anyakönyvvezető) vagy udvariasság vagy valamely más fontos ok kívánja, feltéve, hogy a hitehagyás vagy botrány veszélye ki van zárva. (1258. c. 2. §.)

Ezzel a korlátozással meg van engedve a katolikusnak, hogy eretnek által kiszolgáltatót kereszt-ségen, nem-katolikusok temetésén, a katolikus lelkész előtt kötött házasságon megjelenjék. — Szaban nem-katolikus imaházát megtekinteni és olyan vidéken, ahol az eretnekség már régóta megvan, néha kíváncsiságból a nem-katolikus istentiszteleten is megjelenni. — Éppen így a szolga vagy szolgálóleány gazdájának kívánságára elkísérheti őt a nem-katolikus istentiszteletre. — A katonák és foglyok, ha nem-katolikus istentiszteletre ki vannak rendelve, engedelmeskedhetnek, feltéve, hogy ez a kirendelés csak a rend miatt történik és nem az igaz hit iránt érzett gyűlöletből. — Nem-

katolikus prédikációkat hallgatni gyakran tiltva lehet az ebből származó botrány és hitveszély miatt; ez akkor is fennforog, ha a prédikációkat rádión hallgatjuk, főleg ha ez gyakran történik.

2. Reméljünk Istenben.

1. *Fogalma.* A remény belénk öntött természetfölötti erény, amelynél fogva bizalommal várjuk a mindenható, jóságos és hű Istentől az örök boldogságot és annak elérésére szükséges vagy hasznos eszközöket (Isten kegyelme, a bűnök megbocsátása és anyagi javak is, amennyiben távolról ezek is segítenek az örök boldogság elnyerésében és meg vannak ígérve nekünk).

A remény ellen az vétkezik, 1. aki nem bízik abban, hogy Isten megbocsát neki; 2. aki vakmerően bizakodik.

Vakmerően bizakodik, aki azért vétkezik, mert Isten irgalmas.

2. *Szükségessége.* A remény indulatának felkeltése szükséges: mikor az ember eszének használatával kezd élni és az örök boldogságban álló végcélját kellőképp megismeri; — amikor kétségbeeséssel vétkezett; — mikor valamely kísértést nem tud másképp legyőzni; — mikor olyan parancsot (ima, bűnbánat) kell teljesíteni, amely a remény indulatának felindítását feltételezi; — halálvesztélyben; — gyakrabban az életben. Ez utóbbi mindenképpen eléggé teljesül, aki valóban keresztény életet él.

3. *Bűnök a remény ellen.* A remény ellen vétkezünk, ha az előbb említett esetekben nem indítjuk fel a remény indulatát. Ezenkívül vétkezünk azzal, hogy egyáltalán nem vágyódunk az örök

boldogság után, továbbá kétségbeeséssel és vakmerő bizakodással.

a) Aki egyáltalán nem vágyódik Isten után és nem az örök boldogságban látja végcélját, vétkezik a remény ellen. — Aki szívesen lemondana a mennyországról, csak hogy örökké élhessen e földön, súlyosan vétkezik, ha ez az érzülete abban leli eredetét, mert e földi javakat nagyobbra értékeli, mint az Istennel való egyesülést. Azonban az ilyen nyilatkozatok és beszédek gyakran csak e földi dolgokhoz való rendetlen ragaszkodásnak kifejezései és ezért nem mindig halálos bűnök. Aki örökké akarna e földön élni, mert aggódik és attól fél, hogy halála után elítéltetik, nem mindig vétkezik súlyosan (kétségbeeséssel) a remény ellen. Egyébként hosszú életet kívánni, vagy jó vagy rossz a szerint, amint e kívánság jó vagy rossz indítókból származik.

b) A kétségbeesés abban áll, hogy valaki teljesen feladja a reményt és teljesen lemond arról, hogy elnyerhesse az örök boldogságot és az erre szükséges eszközöket.

A kétségbeeséssel nem szabad összetéveszteni azokat az aggodalmakat, amelyek gyakran jámbor lelkeket is elfognak, akik egyébként a legpontosabban teljesítik kötelességeiket. Éppúgy az idegbeteg és hisztérikus egyéneknél gyakran előforduló apathia a vallásgyakorlatokkal szemben betegség, de nem bűn a remény ellen. — A kétségbeesés érzéki érzése egyáltalán nem jelenti az akaratnak elfordulását Istentől, bár ilyenkor gyakran túlhajtott, túlzó, de nem komolyan vett beszédek és nyilatkozatok hangzanak el. — A szokásos bűnösök is, kik „kétségbe esnek” javulásukon, gyakran csak kishitűek és nem annyira az isteni segítségen, mint inkább saját közreműködésükön esnek két-

ségbe. — Ha valaki kétségbe esik, hogy elnyerhet-e Istentől bizonyos *ideiglenes javakat* imájával, szintén nem követ el bűnt a remény ellen, mert Isten az ilyen kívánságok teljesítését nem ígérte meg.

Éppen így nem bűn a remény ellen, ha valaki életuntság miatt „kétségbeesésében” a halált kívánja, de ha néha ezzel a kívánsággal bűn van kapcsolatban, rendszerint csak bocsánatos bűn valamely más erény ellen, hacsak nyíltan fel nem lázad az isteni Gondviselés ellen. — Egyébként a halál kívánása meg van engedve, ha az Isten akaratán való megnyugvással van összekötve és abból a vágyból származik, hogy valóban igen nagy földi szenvedésektől megszabaduljon vagy nagy lelki veszélytől ment legyen (pl. üldözések, nagy testi fájdalmak vagy bűnbeesés veszélye).

c) A *vakmerő bizakodás* akkor forog fenn, ha vakmerően, ok nélkül várjuk és reméljük az örök boldogság és eszközeinek elnyerését. Vakmerő bizakodással vétkezik: a) aki abban reménykedik, hogy bűneinek bocsánatát és az örök boldogságot saját erejéből elnyerheti; — b) aki abban bizakodik, hogy bűneinek bocsánatát és az örök boldogságot jócselekedetek nélkül, kizárólag Krisztus érdemeiből elnyerheti; — c) ha valaki azért követ el bűnt, mert annak bocsánatát könnyen megnyerheti Istentől vagy azért követ el több bűnt, mert Isten éppoly könnyen megbocsátja a több bűnt, mint az egy bűnt; — d) ha valaki olyan dolgot akar Istentől, amit Isten természeténél fogva tulajdonságainál nem adhat meg (pl. bűnös dologban való segítség) vagy az általa megállapított erkölcsi rend szerint nem akar megadni. Tehát nem vakmerő bizakodás, ha valaki a bocsánat reményével vétkezik, mert ilyen esetben a bűnnek oka az emberi gyengeség és nem a megbocsátás reménye.

Még abban az esetben sem, ha valaki nem követné el a bűnt olyan könnyen, ha nem lebegne szeme előtt a bocsánat reménye, mert ez a körülmény nem ok, hanem csak alkalom a bűnre. — Nem vakmerő bizakodás, ha valaki ugyanazt a bűnt többször elköveti, mert több bűnről éppúgy vádolhatja magát a szentgyónásban, mint egy bűnről, vagy ha valaki elhalasztja bűnbánatát abban a reményben, hogy később még meggyónhat. Ilyenkor azonban bűnt követhet el a keresztény önszeretet ellen.

3. Szeressük Istent.

Isten szeretetéről már az I. fejezetben a szeretet főparancsánál szóltunk.

A hit, remény, szeretet felkeltése.

Istenem, hiszek tebenned, mert örökké igazmondó vagy.

Istenem, remélek tebenned, mert végtelenül hű és irgalmas vagy.

Istenem, mindenfölött szeretlek téged, mert végtelenül jó és szeretetreméltó vagy.

A főigazságok, amelyeket mindenkinek ismernie és hinnie kell:

Hiszem,

1. hogy egy Isten van;

2. hogy az Istenben három személy van: Atya, Fiú és Szentlélek;

3. hogy a Fiú Isten emberré lett, hogy minket halálával megváltson és üdvözítsen;

4. hogy Isten igazságos bíró, aki megjutalmazza a jókat és megbünteti a gonoszokat;

5. hogy az ember lelke halhatatlan;

6. hogy Isten kegyelme az üdvösségre szükséges.

4. Áldozat, imádás, ima.

I. Az áldozat az újszövetségben a szentmise-áldozat bemutatásában áll, melyen a híveknek részt kell venniük. Erről a 3. parancsnál lesz szó.

II. Az *imádás*. Istent akkor imádjuk, ha úgy tiszteljük Öt, mint legfőbb Urunkat tisztelnünk kell, vagyis ha elismerjük egyrészt Istent fenségét és uralmát, másrészt saját függésünket és alárendeltségünket.

a) A tulajdonképeni értelemben vett *imádás* egyedül és kizárólag Istent illeti meg (*cultus duliae*). Ez lehet feltétlen (abszolút), ha magát Istent (a Szentháromságot, Jézus Krisztust, a legméltóságosabb Oltáriszentséget) tiszteljük vagy lehet viszonylagos (relatív), ha Isten képét, a szenvedés eszközeit stb. tiszteljük Isten fensége miatt, amelylyel ezek oly benső viszonyban vannak.

Hogy Istent imádjuk, azt azzal mutatjuk meg, ha imádkozunk, térdet hajtunk és a közös istentiszteleten részt veszünk. Külsőképen is tartozunk Istent tisztelni, mert az ember nemcsak lélekből, hanem testből is áll és mert Krisztus Urunk is rendelt külső istentiszteletet a szentmisében és szentségekben. Krisztus Urunk azt mondta: „Mindenkinek, aki megvall engem az emberek előtt, én is megvallom azt Atyám előtt, ki mennyekben van.” (Mt. 10, 32.)

b) Külön tisztelet (*cultus duliae*) illeti meg az angyalokat és a szenteket, mert mint Isten barátai részt vesznek az ő fenségében, — mert nagyon éretnyes életűek voltak — és mert maga Isten is megdicsőítette őket.

A szentek között legnagyobb tisztelet (*cultus hyperduliae*) illeti meg a Boldogságos Szűz Máriát, mert mint Istenanya különleges módon részt vesz Isten fenségében és imádságával legtöbbet tehet

érettünk Istennél. Szűz Mária Isten kegyelméből a legszentebb teremtmény, az angyalok és szentek királynője, ő a mi mennyei anyánk is.

A szenteket azáltal tiszteljük, hogy 1. példajukat követjük, 2. közbenjárásukat kérjük, 3. ünnepeiket megüljük, 4. képeiket és ereklyéiket tiszteletben tartjuk.

A szentek tisztelete szintén lehet abszolút vagy relatív a szerint, amint a szenteket személyükben vagy képeikben vagy ereklyéikben tiszteljük.

A szentképeket azért tartjuk tiszteletben, mert azok Istenre, Krisztus Urunkra vagy a szentekre emlékeztetnek és ájtatosságra indítanak minket. Különösen tiszteletreméltó a feszület, vagyis a keresztfeszített Jézus képe.

A szentek képei vagy szobrai előtt imádkozni nem bálványimádás, mert nem a képhez vagy szoborhoz fohászkodunk, hanem azokhoz, akiket a kép vagy szobor ábrázol.

Az ereklyéket azért tartjuk tiszteletben, mert azok Jézustól vagy a szentektől reánk maradt becses emlékek, melyeket Isten sokszor csodákkal tüntetett ki.

III. Az *ima*. A szorosabb értelemben vett ima Istenhez intézett kérés, hogy a lelki üdvösségünkre szükséges vagy hasznos dolgokat adja meg nekünk. — Tágabb értelemben ima lelkünknek minden jámbor érzülete Isten és az istenes dolgok iránt.

Az ima lehet Istent *dicsőítő*, Istennek *hálát adó*, Istentől valamit *kérő*, bűneinkért *engesztelő* és *közbemjáró* ima, mellyel másoknak kérünk valami jót.

A *belső figyelem* nem tartozik az ima lényegéhez. Ha a kötelező imákat (pl. a szentgyónás után elégtételül végzendő ima, breviárium) önkéntes szórakozottsággal végezzük, kötelességünknek

eleget teszünk, bár az önkéntes szórakozottság magától értetődőleg bocsánatos bűn és befolyással van az ima hatására.

Az ima szükséges. Az ima minden felnőtt embernek szükséges az isteni parancs értelmében. A Szentírás mondja: „Ébren legyetek és imádkozzatok, hogy kísértetbe ne essetek” (Mt. 26, 41.); „Kérjetelek és adni fognak nektek” (Mt. 7, 7. Lk. 11, 9.); „Szüntelenül imádkozzatok” (I Tessz. 5, 17.). Hitigazság, hogy Isten a gondviselés jelenlegi rendjében nem adja meg az üdvösségre hathatós kegyelmet, hacsak nem kérjük a Szentírás és szavai szerint: „... Nincs semmitek azért, mert nem kérték.” (Jak. 4, 2.)

Tehát köteleességünk az ima, de hogy mily gyakran kell imádkoznunk, az nincs biztosan megállapítva. A napi imáknak önkéntes elhagyása bizonyára nincs bűn nélkül, mert ez hanyagságból és lanyhaságból történik. Egyébként, mivel a hívek vásár- és ünnepnapokon kötelesek szentmisét hallgatni, ha e parancsot teljesítik, eleget tesznek az imádkozásra vonatkozó parancsnak is.

Nemcsak magunkért, hanem mindenkiért kötelesek vagyunk imádkozni, kiket a szeretet parancsa szerint szeretni és segíteni tartozunk. Bár egyeseken és tulajdonképpen Istenhez mint minden jó legfőbb Urához és adományozójához kell fordulnunk imánkkal, de azért a Boldogságos Szűz mint a kegyelmek osztogatója, az angyalok és szentek mint Isten barátainak közbenjárását is kérhetjük. Sőt magánimánkban a megkeresztelt, de eszük használata előtt elhunyt kisdedek és a tisztítóhelyen szenvedő lelkek segítségét is kérhetjük. Dicséretes és általános szokás a reggeli és esti, az evés előtti és utáni ima, de erre sem az isteni, sem az egyházi parancs nem kötelez szigorúan. Ezért ezeknek el-

hagyása — eltekintve más körülményektől, pl. botrány stb. — nem bűn.

Bizonyos, hogy az ájtatosan, bizalommal, kitartással és állhatatosan végzett jó ima meghallgatást nyer, mert Isten vagy megadja azt, amit kérünk vagy azt, ami üdvösségünkre hasznosabb. Krisztus Urunk ezt gyakran megígérte: „Bizony, bizony mondom nektek, ha valamit kértek az Atyától az én nevemben, megadja nektek.” (Jn. 16, 23.) „Kérjetelek és adni fognak nektek, keressetek és találtok, zörgessetek és megnyitnak nektek.” (Mt. 7, 7. stb.)

Ami az *ima tárgyát illeti*, általában minden olyan dolgot kérhetünk, ami örök üdvösségünkre hasznos. — a) Feltétlenül kérhetünk természetfölötti javakat, t. i. az örök boldogságot és annak elnyerésére szükséges eszközöket; b) mind lelki, mind testi természetes javakat is kérhetünk, de csak feltételesen, ha lelkünk üdvösségének javára válnak, c) rossz dolgokat (betegség, szenvedés) vagy azoktól való szabadulást szintén csak feltételesen kérhetünk, ha azok lelki üdvösségünkre hasznosak.

V. Isten első parancsa elleni bűnök.

Az előírt vallásos cselekmények, vallásgyakorlatok elmulasztása, a babona és a vallástalanság.

1. Isten imádása ellen az vétkezik, 1. aki nem imádkozik, 2. aki szent dolgokkal tréfál vagy azokból gúnyt űz, 3. aki szentségtörést, babonát vagy bálványimádást követ el.

Szentségtörést az követ el, aki valamely szentséget méltatlanul vesz fel vagy az Istennek szentelt helyeket, tárgyakat, személyeket meggyalázza. Az *is* bűn, ha valaki szent hivatalt, megszentelt tárgyat vagy más lelki dolgot elad vagy megvesz. Ezt szentségárulásnak, szimóniának nevezzük.

Babonával az vétkezik, aki valamely dolognak oly titkos erőt tulajdonít, aminőt Isten annak nem

adott. Babona pl. *jósolgatni* kártyából, álmoskönyvből, kézből stb., a pénteket, a 13-as számot szerencsétlennek tartani, szent dolgokat, imádságokat az Anyaszentegyház tanításával ellenkező módon használni.

Babonát követ el az istentisztelet ellen, aki Istent helytelenül tiszteli vagy teremtmény iránt Istent megillető tiszteletet tanúsít. Helytelenül tiszteli az igaz Istent, aki az igaz Isten tiszteletét vállalásos tévedéssel és csalásokkal köti össze vagy Istent feltűnő, értelmetlen, nevetséges szertartásokkal akarja tisztelni.

Hamis istentisztelettel vétkezik, ha valaki most az ószövetségi szertartásokat végzi; ha csodákat, látomásokat, kinyilatkoztatásokat költ, hamis ereklýeket tesz ki tiszteletre; ha Istent tiszteletre nem méltó, illetlen cselekedetekkel tiszteli. Ezek tárgyuknál fogva súlyos bűnök; de tudatlanság, együgyűség, a dolog csekélysége miatt lehetnek bocsánatos bűnök.

Hiábavaló, haszontalan istentisztelettel vétkezik, aki az egyházi szabályok ellenére különleges szertartásokat akar csatolni az istentisztelethez, pl. különféle keresztjeleket használ stb.

Rendszerint bocsánatos bűn van ilyen esetekben, de botrány, súlyosan kötelező egyházi parancsok megsértése miatt súlyos bűn is foroghat fenn.

2. Teremtmény iránt tanúsít isteni tiszteletet valaki, ha azt közvetlenül mint Istent tiszteli; ez a bálványimádás vagy ha a teremtménynek olyan erőt tulajdonít, amellyel az sem természeténél fogva, sem Isten rendeléséből nem bír; ez a szorosabb értelemben vett babona.

A bálványimádás mindig súlyos bűn. — A bűntől kiment a tudatlanság, a nem-ismerés, ha pl.

valaki egy nem konszekrált ostyát imádná abban a meggyőződésben, hogy az konszekrálna van.

A szorosabb értelemben vett babona a jóslás és varázslat. Mindkettő magában véve súlyos bűn, mert mindkettőben nyíltan vagy hallgatólag benne van a gonoszlélek segítségül hívása.

Vétkezik, aki maga tesz vagy mással tetet ilyen dolgokat, pl. jósoltat magának vagy kártyát vetet, feltéve, hogy maga vagy a jósló személy komolyan veszi a dolgot.

Súlyos bűnt lehet elkövetni már a gonoszléleknek hallgatólagos segítségül hívásával is, ha valaki bizonyos meghatározott eredmény bekövetkezése érdekében nyilvánvalóan teljesen elégtelen eszközöket használ, még akkor is, ha a gonoszlélek befolyása ellen tiltakozik. Ha azonban az óhajtott eredményt természetes, bár még ismeretlen erők is létrehozhatják, akkor az ilyen eszközök használata az ördögi befolyás ellen való tiltakozás mellett meg van engedve. Ezért az ú. n. varázsvessző használata, melyet a víz és ércek megtalálására szoktak használni, meg van engedve.

Néha a gonoszlélek hallgatólagos segítségül hívása mellett végzett babonás dolgok bocsánatos bűnt vagy egyáltalán nem képeznek bűnt, ha tudatlanságból, együgyűségből vagy tévedésből történnek vagy ha az illető nem gondolja komolyan, inkább tréfának tekinti és nincs botrány. — Éppen így csak bocsánatos bűnt követ el vagy néha egyáltalán nem vétkezik, aki a jóslásokban, álmokban stb. nem hisz ugyan, de bizonyos meghatározatlan félelemből vagy kíváncsiságból valamely, magában véve erkölcsileg közömbös dolgot tesz vagy mással tetet, tekintettel a jóslásra vagy álomra stb.

Vallásos dolgokkal is lehet babonát elkövetni, pl. valaki bizonyos imákat többször leír és azokat

terjeszti és azokkal meghatározott eredményeket akar elérni; továbbá ha bizonyos imáknak, képeknek stb. csalthatatlan hatást tulajdonít. Ezekben az esetekben rendszerint kiment a bűn alól az együgyűség.

3. Az *asztaltáncoltatás* össze lehet kötve természetes okokból megmagyarázható jelenségekkel, de olyanokkal is, melyeknek nem tudunk természetes magyarázatot adni. Ezzel is lehet babonát elkövetni.

El lehet gondolni, hogy az asztalkát természetes erők mozdítják meg, de lehetetlen, hogy az asztaltáncoltatással titkos dolgot tudjunk meg. Egyes szerzők szerint ez csak akkor volna lehetséges, ha a titkos dolgot a jelenlevők közül legalább egy ismeri. Az ilyen kísérletektől azonban egyáltalán tartózkodni kell, mert könnyen lehetséges, hogy babonát követünk el.

4. A *hipnotizmus* nem bűn Isten tisztelete ellen, hacsak babonás szándék vagy mindenistenítési (pantheisticus) világnézet nincs vele kapcsolatban.

De gyakran tiltva van a hipnotizmus a vele kapcsolatos egészségi és erkölcsi veszélyek miatt. Hogy tehát megengedett legyen, szükséges, hogy fontos ok legyen rá; hogy először más kifogástalan eszközökkel tegyenek kísérletet; továbbá hogy erkölcsileg kifogástalan, szakértő orvos vezesse az eljárást lehetőleg tanúk jelenlétében és hogy a jelenlevők közül senkinek se legyenek babonás szándékai.

5. A *spiritizmusnál*, mely a szellemi világgal való érintkezést hirdeti, legtöbbször csalásról van szó. De a szellemekkel való érintkezésre irányuló szándék is súlyosan bűnös.

Ezért súlyosan bűnös dolog ilyen szellemidéző (spiritisztikus) üléseket rendezni vagy azokon mint

médium szerepelni még akkor is, ha a gonoszlélekkel való érintkezés ellen tiltakoznak. Tiltva van a szellemidéző üléseken általában mint nézőnek jelen lenni még akkor is, ha az illető elveti a spiritizmust; a jelenlét súlyos bűn is lehet a botrány vagy a spiritizmus előmozdítása miatt. Nem vétkezik azonban, ha nem forog fenn botrány, a tudós, ki azért van jelen, hogy a jelenségeket kikutassa.

6. *A vallástalanság különleges tiszteletlenség*, melyet közvetlenül Istennel szemben vagy közvetve a neki szentelt személyekkel, tárgyakkal szemben követünk el. Ilyen bűnök a) az istenkísértés, b) a szentségtörés és c) a szentségárulás (simonia).

a) Az istenkísértés lényege szerint abban áll, hogy Isten tökéletességeit (pl. tudását, hatalmát) megfelelő ok nélkül próbára tesszük. Történhetik ez kifejezetten vagy hallgatólag.

Kifejezetten történik az istenkísértés, ha valaki valamit tesz vagy kér Istentől azzal a szándékkal, hogy próbára tegye Isten tökéletességeit. — Hallgatólagos az istenkísértés, ha ez a szándék nem nyer nyíltan kifejezést, de olyant teszünk, ami természeténél fogva magában foglalja az istenkísértést. A nyílt, kifejezett istenkísértés mindig súlyos bűn; a hallgatólagos a dolog csekélysege miatt bocsánatos bűn is lehet.

Mint kifejezetten istenkísértés súlyos bűn volna azt kívánni Istentől, hogy a szentostyában mutassa meg magát, hogy ott csakugyan jelen van; ha Isten jelenlétéről kételkedik, a hit ellen is súlyos bűnt követ el; ha valaki a fenyegető halálos veszedelemben semmiféle természetes eszközt nem akar használni és Isten csodálatos segítségét várna. Ugyanez áll arra az esetre is, ha valaki ilyen várakozás mellett minden ok nélkül súlyos életveszélynek teszi ki magát.

Nem istenkísértés, ha valaki könnyelműségből vagy hogy bátorságát megmutassa (a nélkül azonban, hogy Isten különös segélyét várná) halálos veszedelemnek teszi ki magát vagy készülés nélkül megy vizsgára. Ilyen esetek azonban más bűnökkel kapcsolatosak.

Nem bűn, ha valaki olyan esetekben, mikor a természetes eszközök hiábavalóknak bizonyultak, Isten rendkívüli segítségét várja, pl. ha valaki önként a vértanúság veszélyének teszi ki magát, hogy Isten megvetését elhárítsa. Éppen így nem bűn, ha valaki a könnyebb betegségében reméli, hogy Isten segítségével természetes gyógyító eszközök nélkül is egészséges lesz.

b) *Szentségtörést követ el*, aki Istennek szentelt személyt, helyet vagy tárgyat méltatlan bánásmódban részesít.

A szentségtörés magában véve súlyos bűn, de a dolog csekélysége miatt lehet bocsánatos is. Fajlag különböző a bűn a szerint, amint valaki Istennek szentelt személlyel vagy hellyel vagy dologgal bánik méltatlanul.

Egyházi személy mindaz, aki a világi papoknál a tonzúrát (hajkoronát) felvette, a szerzeteseknél a novicius is. (108. c. 1. §.) *Személyi szentségtörést követ el*, aki az egyházi személyeket megöli, megveri, meglöki, rájuk tipor, leköpi stb., továbbá, ha fogságba veti őket vagy valamit elrabol tőlük.

Helyi szentségtörést követ el az, aki akár szentelés (consecratio), akár megáldás (benedictio) által istentiszteletre vagy temetkezésre szentelt helyet sért meg. (1154. c.) Ilyenek a templomok, nyilvános kápolnák és egyes temetők. Nem tartoznak a szent helyek közé a templomhoz épített sekrestye, a templom alatti és mellékhelyiségek, a tornyok.

Helyi szentségtörést vonnak maguk után mind-

azok a tények, 1. amelyek a szent helyeket az egyházjog szerint megszenteltetnítik, mint a gyilkosság, halálos megsebesítés, öngyilkosság, súlyosan bűnös, jogtalan vérontás, a szent helyeknek istentelen, piszkos célokra való felhasználása, hitetlennek vagy ítéletileg kiközösítettnek oda temetése, feltéve, hogy ezek a tények bizonyosak és közismertek és hogy magában a templomban történtek.

2. Olyan cselekedetek, melyek a hely szentségét vagy menedékjogát súlyosan sértik. Ilyenek világi színdarabok előadása, táncok, vásárok, bírói ténykedések, lakomák, verekedések, gyujtogatások, betörés stb. Gyertyák, istentiszteleti, ájtatossági tárgyak és iratok eladása a temetőben vagy a templomban tűrhető, ha ez az istentisztelet rendjének zavarása nélkül történhetik. Privátim még szükség nélkül is enni valamit a templomban nem súlyos bűn. — Titokban elkövetett súlyos bűnök legalább mint szentségtörés nem képeznek súlyos bűnt; ezért nem kell meggyónni, hogy a bűn szent helyen történt. — A templomokat menedékjog illeti meg. (1179. c.) Az oda menekült bűnösöket csak szükség esetében szabad eltávolítani a helyi Ordinárius vagy legalább a templom igazgatójának beleegyezésével.

3. A *dologi szentségtörés* a szent dolgok iránt tanúsított tiszteletlenségben áll. Ide tartozik a szentségek méltatlan vétele, főleg az Oltáriszentség iránti tiszteletlenség, a szent tárgyak, mint a szent olajok, ereklyék, képek megvetésből történt eldobása vagy összetörése; de nem bűn, ha valaki ilyen dolgokat eléget, mert nem tudja használni azokat. — Szentségtörés az istentisztelet céljára szolgáló megszentelt vagy megáldott edényeket, ruhákat profán célokra használni, pl. a kelyhet ivásra. Ha azonban ezek a dolgok elvesztették eredeti alakjukat

(beolvasztás, felfejtés stb.), akkor már világi célokra is felhasználhatók.

Olyan tárgyak, melyek istentiszteleti célokat szolgálnak ugyan, de nincsenek megáldva, profán célokra is használhatók, pl. a szőnyegek, gyertyatartók, kandeláberek, kannák, lavábokendők. Ugyanez áll olyan tárgyakra nézve is, amelyek meg vannak ugyan áldva, de nincsenek istentiszteleti célokra rendelve. Ezért szabad megáldott gyertyákat tanuláshoz felhasználni, megáldott sóval az ételt ízesíteni; nem bűn a megáldott húsnak csontját vagy a megáldott tojásnak a héját eldobni.

c) *Szentségárulással* (simonia) az vétkezik, aki lelki jót vagy a lelki jóval szorosan összefüggő földi dolgot földi, anyagi értékért akar venni vagy eladni. (727. c.)

Nem szentségárulás, ha valaki másnak földi javakat ad, hogy az illető saját lelki hasznára valamit tegyen, pl. szentmisét hallgasson, húsvétot megünnepelje. Úgyszintén nem szentségárulás, ha valaki a szegénynek pénzt ad azzal a szándékkal, hogy a szegény hálából imádkozzék érte. — Aki eladja búcsúkkal ellátott rózsafüzérét a nélkül, hogy e címen magasabb árt kérne érte, nem követ el szentségárulást (730., 1539. c. 1. §.), de a búcsúk minden eladás által megszűnnek. (924. c. 2. §.) Az ilyen tárgyak felszentelt, megáldott jellegüket is elvesztik, ha nyilvánosan áruba bocsáttatnak. (1305. c. 1. §. 2.)

Az isteni jog által tiltott szentségárulás tárgyánál fogva mindig súlyos bűn, mert abban, hogy a földi dolgokat egyenlőknek tartjuk a lelki dolgokkal, ha ez utóbbiak látszólag csekélyek is, súlyos tisztetlenség van.

A szentségárulásnak bővebb tárgyalása inkább csak a gyónatókat érdekli, azért itt mellőzzük.

9. §. Isten 2. parancsa:
Istennek nevét hiába ne vegyed.

— *Káromkodás, eskü, fogadalom.* —

Isten 2. parancsa tiltja nevének minden megsértését. — Isten nevét az sérti meg: 1. aki Isten nevét könnyelműen mondja ki; 2. aki cáromkodik vagy átkozódik; 3. aki vétkeſen eſküszik; 4. aki fogadalmát nem tartja meg.

Isten neve alatt itt nem csupán az Isten ſzót kell érteni, hanem minden elnevezést, amelyek Iſtent az ő különféle tulajdonságainál és műveinél fogva megilletik, minők az Úr, a Felséges, a Mindenható ſtb. — Haſonlókép e kifejezés: „Hiába ne vegyed” — nemcsak annak haſzontalan, tiſzteletlen kimondását jelenti, hanem minden visszaélést Iſten nevével, Iſtennek minden megbecſtelenítését ſzavak vagy jelek által.

1. *Iſten nevének tiſzteletlen kimondása* által vétkezünk, ha azt tréfából vagy haragból vagy könnyelműen mondjuk ki, mert ilyenkor a kimondó vét azon belſő és külső tiſztelet ellen, mely Iſtent megilleti. Nemcsak Iſten vagy Jézus nevét bűn tiſzteletlenül kimondani, hanem a Boldogságos Szűz, az angyalok vagy ſzentek nevét is, mert ezek közel állanak Iſtenhez, épp azért tiſzteletreméltók.

2. Káromkodással az vétkezik, aki Iſtenről, Jézus Krisztusról vagy a Boldogságos Szűz Máriáról gyalázó dolgot mond. Aki tudatoſan haſznál gyalázó ſzavakat vagy jeleket, cáromkodással vétkezik, ha nincs is meg a kifejezett ſzándéka a cáromkodásra, mely közvetlenül, egyenesen Iſten ellen vagy közvetve irányul Iſten ellen a ſzentek vagy ſzent dolgok gyalázása által. — A cáromkodás eretnekséggel vagy átkozódással is lehet egybe-

kötve. — A káromkodás tárgyánál fogva mindig súlyos bűn, melyre az ószövetségben halálbüntetés volt kiszabva. (III Móz. 24, 16.)

Káromkodás pl. így beszélni: Isten nem igazságos, — nem irgalmas, — Isten keményebben büntet, mint ahogyan megérdemlem; — hasonlókép Máriáról azt mondani, hogy csak olyan nő, mint más. Továbbá istenkáromló az is, aki a szent dolgokat, a szentségeket, szentmisét, a feszületet, a hasonló tárgyakat kigúnyolja, fitymálja.

Istenkáromlást nemcsak beszéd által lehet elkövetni, hanem tisztán gondolatban, valamint külső jelek által is, pl. ha valaki szándékosan csúnyákat gondol Istenről, a szentekről vagy szent dolgokról, habár gondolatát nem is mondja ki; jelekkel pedig akkor, ha Isten iránti belső gyűlöletét, haragját és megvetését azáltal fejezi ki, hogy az eget öklével fenyegeti stb.

Istenkáromlás még a vallás kigúnyolása is, midőn a gúnyolódónak az a szándéka, hogy a vallást, a katolikus Egyházat, annak szertartásait nevetőség és megvetés tárgyává tegye.

Ellenben nem vétkezik káromkodással, ha valaki teremtmény ellen irányuló haragjában szent szavakat használ; magában véve csak bocsánatos bűnt követ el; még kevésbbé, ha valaki haragjában az ördög nevét mondja ki. Az ilyen mondások: vigyen el az ördög, — a mennydörgős menkö üssön agyon, — nem káromkodások, hanem átkozódások és rendszerint csak bocsánatos bűnök, mert az illető nem gondolja komolyan a dolgot.

A szent neveknek haragból vagy meggondolatlanságból történt kiejtése magában véve csak bocsánatos bűn, de súlyos bűn lehet, ha a harag Isten ellen irányul vagy ha legalább tárgyilag az a látszata van a dolognak, hogy haragjában a legszen-

tebb dolgok ellen akar kifakadni; továbbá súlyos bűn foroghat fenn a botrány és téves lelkiismeret miatt.

Átkozódással az vétkezik, aki haragjában azt kívánja, hogy Isten rosszat tegyen neki vagy másnak, miközben gyakran Isten nevét is megbecstelenti. Ez kétféle módon történhetik: először, ha valaki felebarátjának azt kívánja, hogy Krisztus vére, a szentségek stb. örök kárhozatára váljanak; másodsor, ha valaki a teremtményeket mint Isten műveit (pl. vihart, éhséget, dögvészt, háborút stb.), melyeket Isten küld reánk vagy megenged, megátkozza. Az ilyen átkozódás mindkét esetben többnyire istenkáromlás, tehát súlyos bűn. Azért Szent Pál apostol az átkozódókat is azok közé számítja, kik Isten országát nem fogják látni. (I Kor. 6, 10.)

3. *Esküdni* annyit tesz, mint Istent tanúbizonyságul hívni arra, hogy igazat mondunk vagy hogy ígéretünket megtartjuk. Érvényességéhez szükséges megfelelő esküforma és szándék az esküre; hogy az eskü megengedett legyen, szükséges, hogy annak igazságáról, amit mondunk, meg legyünk győződve, illetőleg komoly akaratunk legyen az ígéret megtartására; hogy amire esküszünk, erkölcsileg megengedett legyen és hogy az esküre fontos ok forogjon fenn.

E szerint esküt tesz, aki állításának megerősítésére ilyen vagy hasonló kifejezéseket használ: ez bizony Isten igaz; Isten a bizonyosságom, hogy ez így van; Isten büntessen meg, ha ez nem igaz; Isten engem úgy segítjen. — Az is eskü, mikor valaki az égre, keresztre, szentségekre, az evangéliumra esküszik.

Kétes esküformák: Isten tudja; — Isten látja lelketem; — Isten előtt beszélek. Ilyen kijelentések eskü számba mennek, ha az illetőnek szándéka volt

esküdni; ha ez a szándék kétes, nem kell esküt fel-
tételezni.

Nem képeznek esküt ilyen kifejezések: becsü-
letemre és lelkiismeretemre; — ez oly igaz, mint
hogy élek; — ez olyan igaz, mint hogy Isten él.
Ez az utolsó kifejezés istenkáromlás volna, ha azzal
hazugságot akarnánk megerősíteni.

Eskü-szándék nélkül akkor sincs eskü, ha meg-
felelő esküformákat használunk. Ezért a Mária-
kongregációba való felvételnél mondott szavak:
„ígérem, fogadom és esküszöm“ nem esküt jelente-
nek, hanem csak ünnepélyes akarati elhatározást.

A hamis eskü mindig súlyos bűn, ha azzal csak
tréfás hazugságot erősítünk is meg. A meggondo-
latlanságból tett eskü bocsánatos vagy súlyos bűn
a szerint, amint a gondatlanság az igazság kutatá-
sában kis vagy nagy mértékben bűnös. Aki alapos
kétségben esküszik, hogy igaz-e a dolog, súlyos
bünt követ el. — Valami rosszat esküvel ígérni
súlyos bűn, legalább is, ha az ígért dolog súlyosan
bűnös.

Könnyelműen, megfelelő ok nélkül esküdni csak
bocsánatos bűn, ha nem forog fenn az a veszély,
hogy hamis dologra teszünk esküt.

Az ígéreti eskü súlyos vagy bocsánatos bűn
terhe alatt kötelez az ígért dolog fontosságához
mértén. A kötelezettség akkor is fennáll, ha az
esküt súlyos félelem hatása alatt tettük: az egy-
házi felsőbbség ilyen esetben azt megszüntetheti.
(1317. c. 2. §.) De semmiféle kötelezettség sem
származik az esküből, ha az rossz vagy haszontalan
dologra vonatkozott.

Az ígéreti eskünél elsősorban az esküt tevő
szándékát kell tekinteni; ha ez bizonytalan, akkor
az esküt enyhén, kedvező értelemben kell magya-
rázni. Az az eskü, melyet valamely egyesület vagy

társulat tagjai tesznek le, hogy a társulat, egyesület szabályait megtartják, csak annyit akar mondani, hogy a jelenleg tényleg érvényben levő szabályoknak alávetik magukat, azokat általában rendszeren meg akarják tartani, de nem jelenti azt, hogy sohasem lépnek át egyetlen szabályt sem. — Az ígéreti eskü egyébként az általa megerősített szerződés stb. szerint igazodik. (1318. c. 1. §.) Ha a másik fél lemond az ígért dologról, megszűnik az esküből származó kötelezettség is. Az az eskü, hogy a titkot megőrizzük, annyiban kötelez, amennyiben a titoktartás kötelez.

A hűségi vagy az alkotmányra tett eskü, mely a hivatalnokoktól stb. megkívántatik, azt jelenti, hogy az illető az állami törvényeknek aláveti magát, hivatalát a törvények rendelkezései szerint látja el és a törvényes többség ellen semmiféle tiltott dolgot nem tesz, de nem jelenti azt, mintha az illető az összes állami törvények megtartására esküvel akarná magát kötelezni. Ha az állami törvények az isteni és egyházi jog ellen szóló rendelkezéseket tartalmaznának, akkor ezt az esküt csak ezzel a korlátozással volna szabad letenni: az isteni és egyházi jog sérelme nélkül. Ezt a záradékot azonban (mivel általában ügyis tudott dolog) rendszerint nem kell kifejezetten hangsúlyozni, hacsak ez nem volna szükséges a botrány elkerülésére.

Esküvés által vétkezünk:

Vétkesen esküszik: 1. aki szükségtelenül esküszik vagy mást esküre indít; óvakodjunk bármily csekély dologban megfontolás és ok nélkül, pusztán rossz szokásból esküdni; — 2. aki hamisan vagy kétséges dologban esküszik; hamisan esküdni annyit tesz, mint esküvel erősíteni, hogy valami igaz, bár tudjuk, hogy nem igaz vagy pedig esküvel ígérni valamit, bár nem szándékozunk azt megadni;

— kétes dologban esküdni annyi, mint esküvel bizonyítani olyan valamit, amiről nem tudjuk bizonyosan, hogy igaz-e; aki kétes dologban esküszik, éppolyan bűnt követ el, mint aki hamis dologban esküszik, mert tudva és szándékosan teszi ki magát a hamis eskü veszélyének; — 3. aki megesküszik, hogy rosszat tesz vagy hogy a jót elhagyja. Aki esküvel ígért valamit és azt nem akarja megtenni, esküszegést követ el. Néha azonban megszűnik az eskü kötelező ereje, ha a körülmények olyanok lesznek, hogy ha azokat az esküt tevő előre látta volna, bizonyára nem kötelezi magát esküre.

Az eskünél szükséges tehát, hogy amire esküszünk, bizonyos legyen; — hogy az eskü jogosan, vagyis kellő megfontolással és tisztelettel történjék; — hogy amire esküszünk, igazságos és megengedett dolog legyen és ne ütközzék mások iránti kötelességünkbe.

Az ígéreti eskünél nem elég a szándék, hogy ígéretünket teljesítjük, hanem szükséges, hogy az ígélet tárgya is jó vagy legalább rossz ne legyen. Aki tehát arra esküdne, hogy ellenségén bosszút fog állni vagy hogy többé sohasem fog gyónni, szentmisét hallgatni, az ilyen eskü büntetésre méltó és érvénytelen lenne.¹

4. *Fogadalom.* 1. A fogadalom kellő ismerettel, tudatosan és szabadon tett ígélet, amelynek tárgya lehetséges, jó és jobb, mint az ellenkezője. (1301. c. 1. §.) Arról mondjuk, hogy fogadalmat tesz, aki Istennek bűn terhe alatt ígér valamely jócselekedet. Fogadalmat csak olyan dologra lehet tenni, amely jobb, mint annak ellenkezője.

Fogadalmat csak komoly megfontolás után sza-

¹ V. ö. Dr. Császár József: Gyóntatók zsebkönyve. 174—177. o.

bad tenni; mert aki nem akarja megtenni, amit Istennek *bűn terhe alatt* fogadott, az vétkezik. A Szentírás szerint: „Ha fogadtál valamit Istennek, ne késsél azt megadni.” (Préd. 5, 3.) — Ha azonban a fogadalmat nem lehet teljesíteni, akkor jó a lelkiatytól tanácsot kérni, aki azt esetleg más jöcsekedetre változtatja vagy felmentést kér.

A fogadalom lényegéhez megkívántatik: a) hogy ne csak jószándék legyen, hanem valóságos komoly ígéret, mely által valaki lelkiismeretben *bűn terhe alatt* kötelezi magát valaminek megtevésére vagy elhagyására. Aki feltesz ugyan magában valamit, de a nélkül, hogy magát *bűn terhe alatt* kötelezné annak teljesítésére, annak jószándéka van, de nem tesz fogadalmat. — b) Szükséges, hogy a komoly ígéret szándékos legyen, vagyis az illető jól ismerje a vállalandó kötelességet és azt valóban akarja is megtenni. Ha tehát nagy félelem, harag vagy más hevesebb indulat akadályozza a szükséges megfontolásban és nem tudja világosan, mit ígér, akkor a fogadalom érvénytelen, nem kötelezhet lelkiismeretben, mert nem elég szándékos.

Hogy valaki komolyan ígéretet tett-e vagy csak jószándékot, jófeltételt, azt nem annyira a használt szavakból, mint inkább abból a körülményből lehet megállapítani, hogy *bűn terhe alatt* akarta-e magát kötelezni. Ha erre vonatkozólag kétség van, jószándéknak és nem fogadalomnak vesszük.

c) A fogadalmat Istennek kell tenni, de lehet a szentek tiszteletére is tenni; ez is közvetve Istennek szól, mert Istent dicsőítjük az ő szentjeiben.

d) Szükséges, hogy a fogadalom tárgya Istennek tetsző dolog legyen, mert haszontalan, bűnös, felebarátunkra káros dolog nem tetszhetik Istennek, tehát nem is lehet fogadalom tárgya. Érvény-

telen volna a fogadalom (pl. naponkint hosszabb imádság), ha azáltal az illető elhanyagolná állapotbeli kötelességeit.

Amit Istennek fogadunk, necsak magában véve legyen erkölcsileg jó, hanem a fogadalmat tevőre jobb legyen, mint az ellenkezője (nőtlenség, házasság; egyesekre a házasság nagyobb jó lehet, mint a nőtlenség, tehát érvényes a házasságra vonatkozó fogadalom, pl. ha a kár jóvátételére vagy a bűnök kerülésére szükséges a házasság).

A fogadalmat teljesíteni kötelesség, hacsak az lehetetlenné nem válik. A Szentírás mondja: „Ha fogadalmat teszesz az Úrnak, a te Istenednek, ne késlekedjél megadni, mert megköveteli azt az Úr, a te Istened és ha késlekedel, bűnül tudja be néked.” (V Móz. 23, 21.) Azonban megszűnik a fogadalom kötelezettsége, ha az lehetetlenné válik, pl. valaki egy képet ígért a templomnak, de az a házzal együtt elégett; vagy ha a kikötött feltétel nem teljesül, pl. szentmiséket fogad, ha felgyógyul, de nem gyógyul fel, hanem meghal.

10. §. Isten 3. parancsa:

Megemlékezzél arról, hogy az Úr napját megszenteljed
és

Az Anyaszenlegyház 2. parancsa:

Unnepnap szentmisét becsületesen hallgass.

— *Szentmise, szolgálai, köznapi munkák.* —

Isten a 3. parancsban azt parancsolja, hogy az Úristen napját, vagyis a vasárnapot szenteljük meg. E parancs magában véve súlyos bűn terhe alatt kötelez, de mint látni fogjuk, annak megsértése lehet csak bocsánatos bűn is.

Az ószövetségben az Úr napja a hétnek 7-ik napja (szombat) volt; az újszövetségben a szombatot a vasárnap váltotta fel annak emlékére, hogy Krisztus Urunk halottaiból vasárnap támadt fel és vasárnap küldte el a Szentlelket. Krisztus Urunk az ünnepnapok és megülésük módjának megállapítását az Egyházra bízta.

Az ünnepek megszentelésének parancsa részint természeti törvény, amennyiben előírja, hogy bizonyos időt Isten tiszteletének kell szentelni; részint tételes isteni törvény, amennyiben előírja, hogy minden héten egy napot szenteljünk Isten tiszteletének; részint egyházi törvény, amennyiben megállapítja a megtartandó ünnepnapokat és megszentelésük módját. Ez utóbbi tekintetben (amennyiben t. i. egyházi törvény) az Egyház felmentést adhat alóla.

A vasárnapokon kívül megtartandó ünnepek háromfélék: 1. az Úr ünnepei; 2. a Boldogságos Szűz ünnepei; 3. más szentek ünnepei.

Az Úr ünnepei: karácsony (Jézus születése, dec. 25.), kiskarácsony (Jézus névadása, jan. 1.), Jézus szent nevének ünnepe (az év első vasárnapja), vízkereszt (3 király ünnepe, jan. 6.), Szentcsalád ünnepe (vízkereszt nyolcadába eső vasárnap), húsvét (Jézus feltámadása), áldozócsütörtök (Jézus mennybemenetele, húsvét után 40-ik nap), Szentháromság vasárnap (pünkösd után első vasárnap), Úrnap (az Oltáriszentség ünnepe, Szentháromság vasárnapja után való csütörtökön), Krisztus Király ünnepe (október utolsó vasárnapja). Ezeken kívül minden vasárnap az Úr ünnepe.

A Bold. Szűz Mária ünnepei: Szeplőtelen fogantatás (dec. 8.), Nagyboldogasszony (Szűz Mária halála és mennybefelevétele (aug. 15.).

Más szentek ünnepei: Szent Péter és Pál (jún. 29.), Mindenszentek (nov. 1.).

Az egyházi esztendő az ünnepek sorrendjével advent első vasárnapjával kezdődik, vagyis karácsony előtti negyedik vasárnapon.

Az Anyaszentegyház ünnepeit úgy kell megtartani, mint a vasárnapokat.

A parancsolt ünnepeken kívül régi szokás szerint ünnepeljük meg: húsvéthétfőt, pünkösdhétfőt, Gyertyaszentelő Boldogasszonyt, Jézus bemutatása a templomban (febr. 2.), Gyümölcscsoltó Boldogasszonyt (a Fiúisten megtestesülésének hírüladása, márc. 25.), Kisboldogasszonyt (Szűz Mária születését, szept. 8.), Szent István, első vértanú napját (dec. 26.), Szent István király napját (aug. 20.) és a helység védőszentjének napját (búcsúnapját). Ezeken a napokon azonban a szentmisehallgatás és a szolgai munkáktól való tartózkodás nem kötelező, tehát aki az itt felsorolt napokon nem hallgat szentmisét vagy szolgai munkát végez, nem vétkezik.

Az egyházi törvény kifejezetten csak a szentmisehallgatást és a szolgai munkától való tartózkodást írja elő, de a természeti törvény kötelezhet egyeseket a szentbeszéd és keresztény tanítás hallgatására is, ha különben botrány származnék vagy a keresztény életre szükséges ismereteket másképp nem szerezhethnék meg.

1. A szentmisehallgatás.

A szentmisehallgatást az Egyház külön is sürgeti 2. parancsában: szentmisét becsületesen hallgass. E parancs teljesítésére szükséges:

1. hogy az egész szentmisén testileg jelen legyünk;

2. ájtatosan, vagyis megfelelő szándékkal és figyelemmel;

3. megfelelő helyen.

1. Az *egész* szentmisén, vagyis annak kezdetétől a befejezéséig jelen kell lenni. Bocsánatos bűnt követ el, aki a szentmisének nem fontos részét önként elmulasztja, pl. kezdetétől a felajánlásig kizárólag vagy az áldozás (communio) után következő valamennyi részt vagy ezzel együtt még a szentlecke előtti részt is.

Súlyos bűnt követ el, aki a szentmisének valamelyik fontos részét mulasztja el önként, pl. mindazt, ami az evangélium előtt van és ezzel együtt az áldozás utáni részt vagy a szentmise elejétől a felajánlásig bezárólag, éppen így a kánonnak az átváltozás előtti részét vagy az átváltozás utáni részt Pater noster-ig vagy csak magát az átváltozást egyedül, de valószínű, hogy a kommunióknak elmulasztása egyedül nem képez súlyos bűnt. Aki valamely jelentékeny részt elmulasztott, súlyos kötelessége, hogy azt egy későbbi misében még ugyanazon napon pótolja.

Testileg kell jelen lenni úgy, hogy joggal elmondható róla, hogy a szentmisehallgatók egyike, vagyis a miséző pappal erkölcsileg összeköttetésben van, akár a templomban, akár azon kívül tartózkodják is és a szentmise főrészeit jelekből követheti, ha a papot nem is látja vagy hallja.

Eleget tesz tehát kötelességének, aki a templomban, a sekrestyében vagy olyan közel van a templomhoz, hogy legalább a szentmise főrészeit követheti vagy aki a szomszédos házban van, amelynek ablakán vagy ajtaján át láthatja az oltárt, feltéve, hogy a ház és a templom között nincs nagyobb távolság 30 lépésnél. Rádión közölt misehallgatás természetesen nem érvényes. Kivételesen az említettnél nagyobb távolságban is eleget tesz, ha a templomba be nem férő nagy tömegben van.

2. *Ájtatosan, vagyis megfelelő szándékkal és*

figyelemmel. Elég az a szándék, hogy szentmisén akar jelen lenni, de nem szükséges arra gondolni, hogy a misehallgatási törvénynek akar eleget tenni. A figyelemnek legalább akkorának kell lennie, hogy az a szentmise menetére vagy annak főrészeire figyeljen. Elég a *külső figyelem*, amely minden olyan külső cselekedet távoltartásában áll, amely a belső figyelemmel össze nem egyeztethető. Így nem tesz eleget kötelességének, aki a szentmise alatt regényt olvas, csak a festményekben gyönyörködik, mélyen alszik, mással beszélget, úgyhogy még homályosan sem tudja, mi történik a templomban. De eleget tesz, aki akarva vagy nem akarva szórakozott, bólogat, ittas (*semiebrius*), szentgyónását végzi, orgonál, énekel vagy gyűjt (*perselyez*), feltéve, hogy a főrészekre, főleg az átváltozásra és áldozásra legalább homályosan oda figyel.

3. *Megfelelő helyen* vegyünk részt a szentmisén: a templomban, nyilvános vagy félig nyilvános vagy magántemetkezési kápolnában vagy a szabad ég alatt végzett szentmisén. Egyes személynek vagy családnak engedélyezett magánkápolnában csak akkor tehet eleget kötelességének idegen, ha ez az engedélyokiratban külön meg van engedve. (1249. c.) A bíborosok és püspökök házikápolnában mindenki érvényesen hallgathat szentmisét vásár- és ünnepnapokon is. (1189. c.)

A *templom* egyszersmindenkorra istentiszteleti célokra emelt épület, ahova minden hívő bemehet. (1161. c.) *Nyilvános kápolna* olyan kápolna, mely közvetlenül valamely közösség (kollégium) vagy egyes személyek részére szolgál ugyan, de minden hívőnek joga van oda belépni, legalább az istentisztelet idején. *Félig nyilvános kápolna*, amely valamely közösség (*communitas*) vagy a hívek bizonyos köre részére szolgál, úgyhogy másoknak nincs

joga oda belépni (ilyenek a zárdák, szemináriumok, nevelőintézetek, árvaházak, kórházak, börtönök stb. kápolnái). *Magán- vagy házikápolnák* magánházakban egyes személy vagy család részére engedélyezett kápolnák. (1188. c.) Ilyen házikápolnákban csak azok tesznek eleget misehallgatási kötelességüknek, akiknek az engedély szól, ezeknek rokonai a negyedízig, akik velük együtt laknak, továbbá vendégeik, végül szolgálók, kikre a szentmise alatt szükségük van.

A szentmisehallgatás alól kimentő okok. A szentmise hallgatásától kiment minden fontos ok, mint a jelentékeny kellemetlenség, a testi vagy lelki kár, melyet az illetőnek magának vagy másnak kellene elszenvednie.

Fel vannak mentve a betegek, a lábadozók, olyanok, kik nem tudják elviselni a templomi levegőt (egyes idegbetegek, egyes várandós nők a terhesség első és utolsó hónapjaiban); kik a templomtól távol laknak és hosszú utat kellene tenniök; olyanok, kiket hivatásuk, foglalkozásuk akadályoz (pl. postások, felügyelők); kik főzni kötelesek; kik olyan üzletben dolgoznak, melyet vasárnap sem lehet szüneteltetni; (asszonyok és gyermekek, kik azáltal, hogy szentmisére mennek, a férj vagy a szülők nagy nemtetszését vonnák magukra; cselédek, kiknek gazdája nem engedi meg a misehallgatást), ha azonban ez gyakran megtörténik, köteles máshol keresni szolgálatot; ki beteget ápol, víz-áradásnál segítkezik; ki azt reméli, hogy ha otthon marad, bűnt akadályozhat meg; ki jóhírnevében vagy anyagi javaiban kárt szenvedne; kiment állásának megfelelő ruházat hiánya; szükséges utazás; nagy haszon elvesztése. Egyszer-kétszer a kirándulás is kimenthet, ha különben egész éven át nem juthatna ilyen üdüléshez vagy ha olyan kirándulás-

ról van szó, amilyenben különben egész életében nem részesülhetne. Végül egyes vidékeken szokás címén ki vannak mentve a betegágyasok, özvegyek férjük halála után az első napokban, jegyesek, mikor házasságukat hirdetik.

II. A szolgai munkáktól való tartózkodás.

A vásár- és ünnepnapok megszentelése megkívánja a szolgai munkáktól való tartózkodást. A szolgai vagy köznapi munkák olyan testi munkák, amilyeneket rendszeren szolgák, cselédek, napszámosok, kézművesek, földművesek szoktak végezni és főleg anyagi célokat szolgálnak.

Ilyenek: szántani, vetni, aratni stb.; varrni, a cipészek, szabók, kőművesek, nyomdászok munkája stb.; továbbá a bányákban és gyárakban való munka.

A szolgai munkák nem azért vannak tiltva, mintha a vasárnapi munka magában véve tiltandó volna, hanem mert Isten megtiltotta az ószövetségben szombaton a munkát és mert a lelket elvonják az istentisztelettől.

Szokás folytán egyes vidékeken meg van engedve a borotválkozás, hajnyírás, lovaglás, fuvarozás, evezés, utazás, ha ez nagy fáradsággal van is összekötve. Éppígy meg vannak engedve az ú. n. szabad művészetek, szabad munkák (opera liberalia), mint a tanulás, tanítás, zenélés, rajzolás, tervrajzok készítése, írás (írógépen is), mázolás, festés, hímzés, fényképezés, ha fizetés ellenében történik is.

A szolgai munkák akkor is tiltva vannak, ha ingyen, üdülésből vagy jámbor célra végeztetnek. — Súlyos bűn azonban csak a két és fél vagy a három órai szolgai munka, a munka nehézsége szerint.

Tiltva vannak a bíraskodási ténykedések, amennyiben nagy felkészültséget, nagy apparátust igényelnek vagy zavarják a nyilvános nyugalmat.

Ilyen tiltott ténykedések: a vádlott vagy tanúk megidézése, eskü kivétele, az ítélet kihirdetése vagy végrehajtása. A bűn súlyának megítélésénél nem annyira a bírói ténykedés tartamára, mint inkább annak fontosságára kell tekintettel lenni. Ellenben nincs tiltva tanácsot kérni az ügyvédtől, felmentést adni stb.

Tiltva vannak a nyilvános kereskedelmi üzletek, a heti és országos vásárok, börzei üzletek, nyilvános árverések. A szokás alapján egyes dolgok meg vannak engedve egyes vidékeken. Így pl. nincs tiltva, hogy magánszemélyek eladjanak vagy vegyenek pl. állatot, földeket, házat stb.

A tiltott munkától kimentő okok: a) a felmentés, b) az istentisztelet, c) saját vagy felebarátunk süksége.

Felmentést adhat a püspök (a helyi ordinárius) és plébános; ez utóbbi csak egyes híveknek és családoknak és csak egyes esetekben adhat felmentést. (1245. c.) A plébános saját híveinek a plébánia területén kívül is adhat felmentést, az idegeneknek csak akkor, ha plébániája területén tartózkodnak. — Ugyanazon felmentési hatalmuk van, mint a plébánosnak, a kivett papi rendek főnökeinek a fogadalmas tagokkal, ujonccokkal, növendékekkel, betegekkel, a lábadozókkal, vendégekkel szemben, akik éjjel-nappal a zárdában vannak.

Meg vannak engedve az olyan munkák, melyek közvetlenül az istentisztelettel vannak kapcsolatban. Így a harangozás, képek, zászlók vitele a körmenetekben. Tiltva vannak azonban azok a munkák, melyek csak távolabbi kapcsolatban vannak az istentisztelettel, mint a templom építése, kifestése,

díszítések elkészítése; továbbá tiltva vannak olyan munkák, melyek közelebbi vonatkozásban vannak ugyan az istentisztelettel, de elhalaszthatók vagy az előző napon végezhetőek, mint a templom kisép-rése, oltárok díszítése, ostyák sütése, hacsak a szükség ki nem ment.

A saját és felebarátunk szüksége is kiment a tiltott munkáktól, ha különben jelentékeny kár származnék. Ezért meg vannak engedve a rendes, el nem halasztható házi munkák. A szegények dolgozhatnak vasárnap is, ha különben nem tudnák fenntartani családjukat. — Akinek hétköznapi nincs ideje és alkalmja, hogy saját vagy hozzátartozóinak ruháit megfolytozza, megteheti ezt vasárnap. Ugyan-ez okból a munkások vasárnap is végezhetnek kerti munkát, művelhetik kertjüket. Fenyegető zivatar esetén a földművesek beszállíthatják gabonájukat, szénájukat, leszedhetik gyümölcsüket stb. — Meg vannak engedve a tűznél, vízáradásnál szükséges munkák. — A kézművesek, iparosok kijavíthatják azokat a szerszámokat, amelyekre a földművesnek vagy munkásnak a következő napon szüksége lesz. Éppen így a szabók és varrónők haláleset alkalmával elkészíthetik a gyászruhákat, ha ezeket a vasárnapi munka nélkül nem tudnák elkészíteni. — Könnyebb kézi munkák valószínűleg meg vannak engedve jámbor célra vagy a kellemtelen unalom elűzése céljából.

A közjó érdekében meg vannak engedve olyan munkák, melyek nyilvános ünnepségek előkészítése miatt szükségesek. Ilyen címen dolgozhatnak a pékek, mészárosok; kik el nem halasztható köz-munkáknál dolgoznak (vasutak, hidak javítása, építése stb.).

A vasárnap megszentelése szempontjából a szentmisén és a tiltott munkáktól való tartózkodá-

son kívül fontos, hogy vasárnap szentbeszédet is hallgassunk. Vétkezik tehát, aki nagyon ritkán hallgat szentbeszédet, mert kevésbe veszi Isten ígését. — Aztán kíváncsi, hogy vasárnap a szentiségekhez járuljunk, a litániára és keresztyén tanításra elmenjünk, jó könyveket olvassunk és az irgalmasság cselekedeteit gyakoroljuk.

IV.

11. §. Isten 4. parancsa: *Atyádat és anyádat tiszteljed.*

A 4. parancs közvetlenül a gyermekek kötelességeit írja elő szülők iránt, de közvetve magában foglalja azokat a kötelességeket is, melyekkel a szülők tartoznak gyermekeik iránt.

1. *A családtagok kötelességei egymás iránt.*

Gyermek és szülők. Isten a 4. parancsban azt parancsolja, hogy szüleinket a) tiszteljük, b) szeressük és c) nekik engedelmeskedjünk, mert ők Isten után legnagyobb jótevőink. Hogy szüleinket tiszteljük és szeretjük, azt azzal kell megmutatnunk, hogy őket meg nem szomorítjuk, érettük imádkozunk és bajaikban segítjük őket.

a) A tisztelet megkívánja, hogy ezt ne csak belsőleg érezzük, de külsőleg is nyilvánítanunk kell.

A tisztelet ellen tehát akkor vétének a gyermekek, ha őket szívükben megvetik vagy kevésre becsülik; ha róluk rosszat beszélnek; őket szégyelik, mert talán szegények, műveletlenek, alacsony rangúak, öregek vagy betegek; ha irántuk durvák és feleselők, ha megütik. — Magában véve jelentéktelen, de komolyan gyakorolt tiszteletlen bánásmód is lehet súlyos bűn.

Nem vétkezik a szülői tisztelet ellen, aki örült,

elaggott, részeg szüleit jószándékkal erőszakkal, de belső megvetés nélkül megakadályozza valamilyen vagy ha valaki jogos okból (pl. a szülők gonoszsága miatt) nem akarja magánál tartani, feltevé, hogy a szükséges ellátásukról gondoskodik.

Nem menti fel a gyermeket a köteles szülői tisztelet alól még az sem, ha esetleg a szülők hibásak, gyarlók, garázdák, mert azért mégis Istent helyettesítik a családban. „A szemet, mely atyjából csúfot űz és lenézi anyja szülését, vájják ki a patakok hollói és falják fel a sasok fiai” — olvasuk a Szentírásban. (Péld. 30, 17.)

b) Vétkeznek a gyermekek a szülőket megillető szeretet ellen: ha nekik rosszat kívánnak vagy cselekszenek; — ha nekik rossz viseletük által szomorúságot és szégyent okoznak vagy őket másképp szomorítják vagy haragítják; — ha őket öregségükben és szükségükben nem segítik; — ha gyarlóságaikat nem tűrik békével; — ha élő vagy elhalt szüleikért nem imádkoznak.

Súlyos bünt követ el az a gyermek, aki nekik rosszat kíván vagy őket tetteleg bántalmazza; — aki kicsapongása, bűnös viszonya, élvhajhászása, pazarlása, illetlen és durva magaviselete által keseríti szüleit és megrövidíti életüket. Az ószövetségben halálbüntetés volt kiszabva erre: „Aki megveri... vagy megátkozza atyját vagy anyját, halállal lakoljon.” (Exod. 21, 15. 17.)

A gyermek azonban nem köteles szüleinek adósságát haláluk után megfizetni, ha szüleitől semmit sem örökölt, még akkor sem, ha a szülők az ő neveltetésére vették fel a kölcsönt.

c) A gyermekek engedelmeskedni tartoznak szüleiknek minden dologban, amely a nevelésre vagy a házirendre vonatkozik. Tehát tartoznak: a) megtenni vagy elhagyni mindazt, amit a szülők

parancsolnak vagy tiltanak, ha t. i. rosszat vagy jogtalanságot nem parancsolnak; — b) tanácsaikat és intelmeiket szívesen fogadni és örömmel követni.

Vétenek tehát az engedelmesség ellen: a) ha nekik rosszul vagy sehogyan sem engedelmeskednek; — ha intelmeiket nem szívesen hallgatják és b) ha büntetéseiknek ellenszegülnek.

Ha az, amit a szülők az erkölcsi nevelésre és a házifegyelemre vonatkozólag parancsolnak vagy tiltanak, nagyobb fontosságú és az a szándék, hogy ne csupán tanácsot vagy intelmet adjanak, hanem komolyan parancsoljanak vagy tiltsanak, akkor a gyermek *súlyos bünt* követ el az engedetlenség által. Azok a gyermekek tehát, kik szüleik határozott tilalma ellen is rossz vagy veszedelmes társaságokba, tánc-, ivó és játékhelyiségekbe járogatnak, bűnös ismeretségeket kötnek stb., nemcsak az ily körülmények közt elkövetett bűneiket kötelesek a szentgyónásban bevallani, hanem azt is hozzá kell tenniök, hogy ezeket szüleik határozott tilalma ellen cselekedték és így súlyosan megsértették a gyermeki engedelmisséget.

Nevelési kérdésekben az engedelmisség a nagykorúságig tart. Kiskorúak a szülők akarata ellenére nem vállalhatnak bizonyos, meghatározott munkát, nem léphetnek szolgálatba. Pályaválasztás tekintetében azonban szabadok. Addig, míg a szülői házban laknak, a nagykorúak is kötelesek engedelmeskedni a házirend tekintetében, pl. esti hazatérés. — A házasság tekintetében kötelesek szüleik tanácsát kikérni; de ha még okos tanácsukra sem hallgatnak, rendszerint csak bocsánatos bünt követnek el.

A szülők kötelesek gyermekeiket 1. szeretni, tehát javukat akarni, nekik jót tenni, a testi és

lelki rosszat tőlük távol tartani. E szeretetből következik többi kötelességük.

Kötelesek gondoskodni a) *testi nevelésükről* a fogantatástól kezdve egészen addig az időig, míg nem tudnak gondoskodni magukról. Kötelesek megadni nekik mindazt, ami életük és egészségük fenntartására szükséges (élelem, ruházat, lakás, iskoláztatás, nevelés); — b) gondoskodni arról, hogy aztán állásuknak megfelelően élhessenek.

A természet rendje szerint a gyermeket megszülése után az anya köteles táplálni (szoptatni), de ha e kötelességét nem teljesíti, rendszerint nem vétkezik súlyosan, sőt minden bűntől ment lehet, pl. gyengeségből vagy hivatásánál fogva nem teheti meg ezt. Valószínűleg akkor sem követ el súlyos bűnt, ha alapos okból adja át gyermekét másnak (dajkának), csak nézzen utána, hogy a gyermek alkalmas és megfelelő módon tápláltassék.

A törvénytelen gyermekről magában véve az anya mellett az apa is köteles gondoskodni. Bírói ítélet után ez lelkiismeretbeli kötelessége.

2. *Kötelesek gondoskodni a gyermekek lelki neveléséről.* — a) Kötelesek maguk vagy mások által gyermekeiket oktatni mindarra, ami lelki üdvösségükre szükséges, katolikus iskolába járatni; — b) hogy jó erkölcsűek legyenek, Isten és az Egyház parancsait megtartsák, a bűnöktől óvakodjanak stb.; — c) kötelesek jópéldát adni és minden olyan beszédétől és cselekedettől tartózkodni, amely gyermekeiket megbotránkoztatná; — d) gyermekeiket bűneik miatt okosan meginteni és megjavítani, mert a Szentírás szerint, aki kíméli a pálcát, gyűlöli gyermekét (Péld. 13, 24.); — örködni, hogy távol legyen tőlük mindaz, amiből kár származhatnék gyermekeikre, mint a rossz társakkal való barátkozás,

rossz könyvek olvasása, bizonyos helyek látogatása stb.

3. *A házastársak kötelességei egymás iránt.* — Kötelesek: a) együtt élni; — b) egymást szeretni és segíteni, főleg a szerencsétlenség és betegség idején; — c) a házassági hűséget megtartani.

Ha egyik a másiknak akarata ellenére hosszabb időn át különváltan él, súlyos bűnt követ el, ha csak fontos kimentő ok nincs.

a) A férj mint a család feje köteles felelősségét helyesen irányítani, élelemről, ruházatról, lakásról és mindenről gondoskodni, ami állásának megfelelő élethez szükséges; erkölcsi felett őrködni és gondoskodni, hogy valláserkölcsei és a gyermekek nevelésére vonatkozó kötelességeit teljesítse. — b) Az asszony köteles engedelmeskedni férjének mind abban, ami a családi élet irányításához, vezetéséhez tartozik, köteles a háztartást vezetni, a gyermekeket nevelni. Vétkezik tehát, ha a háztartással nem törődik vagy férje beleegyezése nélkül a családi vagyonból nagyobb kiadásokat tesz, mint amekkorákat a hasonló sorsú más nők tesznek.

2. Szüleinken kívül még egyházi és világi előjáróinknak kell engedelmeskednünk.

Egyházi előjárók: a pápa, a püspökök és a lelkipásztorok. — *Világi előjárók:* a király, a hatóságok, a gyámok, a tanítók, a mesterek. „Aki ellene szegül a felsőbbségnek (a törvényes előjáróságnak), szembeszáll az Isten rendelkezésével.” (Róm. 13, 2.)

V.

12. §. Isten 5. parancsa: Ne öljl!

Isten 5. parancsa elsősorban tiltja felebarátunk vagy önmagunk jogtalan megölését, másodsorban jogtalan megsebesítését vagy megcsönkítését. Egy-

úttal magában foglalja azt a kötelességet, hogy életünk érdekében megfelelő gondosságot fejtünk ki.

Isten 5. parancsa ellen tehát az vétkezik, aki felebarátjának vagy önmagának testi vagy lelki életében kárt tesz.

I. *Felebarátja testi életében* az tesz kárt, aki felebarátjának egészségét megrontja, vele durván bánik vagy őt jogtalanul megöli vagy megveri. A megölés szándéka is nagy bűn. — Akik párbajt vívnak vagy abban segédkeznek, azok ki vannak zárva az Egyházból, vagyis ki vannak kizárva.*

Felebarátunk testi élete ellen azzal is vétkezünk, ami életének megrövidítésére vezethet, mint pl. a veszekedés, gyűlölködés, az irigység vagy a részegeskedés.

A hatóságnak szabad a nagy gonosztevőket halállal büntetni. Másnak életét elvenni különben csak a haza védelmére szabad vagy pedig akkor, ha valaki önmagának igazságos védelmére másképp nem tehet, vagyis a jogos önvédelem esetében.

1. *Ártatlan emberek közvetlen, egyenes (direct) megölése* mindig tiltva van. Ezért nem szabad megölni a beteget, hogy tovább ne szenvedjen; nem szabad a beteg anyának, ha biztosan meghal, halálát siettetni, hogy meg nem született gyermekét meg lehessen keresztelni. Az orvosoknak tilos kísérlet céljából olyan orvosságot adni a betegeknek, amelyből halál következhetik; kivétel csak abban az esetben van, ha a beteg megmentésére nincs más orvosság és a beteg beleegyezését adja az orvosság használatához. Ugyanez áll az orvosi műtétre is. — A szív átszúrása vagy az ütőér meg-

* A párbajról tudnivalókat lásd: Dr. Császár József, A gyóntatók zsebkönyve 68—71. l.

nyitása, hogy valakit látszólagos halállal el ne temessenek, súlyos bűn terhe alatt tilos; ha azonban egészen bizonyos, hogy az illető már meghalt, a hozzátartozók megnyugtatóra szabad megtenni.

2. Ártatlan emberek közvetett (indirect) megölése szintén tiltva van, de megfelelő súlyos okból szabad olyant tenni, amiből nemcsak a szándékolt cél elérése, hanem mások halála is következhetik, feltéve, hogy a cselekedetből a jó eredmény legalább éppen úgy közvetlenül következze, mint a halál.

Ezért szabad a haldokló gyermeket hideg vízzel megkeresztelni, ha ezzel siettetjük is halálát, feltéve, hogy a keresztséggel nem lehet addig várni, míg más víz áll rendelkezésre. — Ha az autó féke felmondja a szolgálatot, szabad azt egy kanyaron átvezetni, ha ezzel valakit el is gázol, feltéve, hogy az autó különben mélységbe zuhan. — Igazságos háborúban szabad löni a várost, ha ezáltal sok ártatlan ember életét veszti is. — Lázadás alkalmával szabad viszonzni az asszonyok és gyermekek mögött álló lázadók tüzelését, ha ezt másképp nem lehet megszüntetni, bár sok ártatlan ember veszti életét.

A méhmagzat (foetus) egyenes megölése mindig súlyosan bűnös (gyilkosság). Még az anya életének megmentése céljából sem szabad az anyaméhben élő gyermeket feldarabolni (craniotomia). Éppen így mindig súlyos bűn a méhmagzat elhajtása még akkor is, ha különben mind a gyermek, mind az anya meghalna. Ugyanez áll az anyaméhben kívüli terhességnél is. Néha lehetnek esetek, amikor valakit meg kell hagyni jóhiszeműségében. Egyébként ilyen esetekben legtöbbször szabad császárvágást vagy más hasonló műtet végrehajtani. — Súlyos bűn minden olyan cselekedet is, amellyel valaki

el akarja hajtani a méhmagzatot, ha ez az eredmény nem is következik be.

Az anyaméhmagzat közvetett (indirect) megölése is rendszerint tilos, de súlyos okokból megengedett lehet.

Másállapotban levő asszonyok súlyos bűnt követnek el, ha olyasvalamit tesznek, ami előre láthatólag magzatelhajtást okoz. Halálos betegségben szenvedő anya bevehet olyan orvosságot, amely nemcsak egészségét állítja helyre, de a magzatot is elhajtja, feltéve, hogy a betegség ellen nincs más orvosság és hogy a gyógyulás nemcsak a magzat elhajtásából következik. Éppen így meg van engedve a beteg anyaméh eltávolítása, ha ezzel a méhmagzat is eltávolíttatik, feltéve, hogy ez az egyetlen eszköz az anya életének megmentésére. — Szabad olyan orvosságot bevenni, amely ritkán idéz elő magzatelhajtást, ha nincs is sürgős életveszély.

A szülés siettetése (a terhesség hetedik hónapja után) megfelelő okból meg van engedve, mert ilyen esetben a gyermek már életképes. Ha az anya nagy veszély nélkül lehetséges, a szülés siettetésével várni kell addig, míg erkölcsileg nem bizonyos, hogy a gyermek az anyaméhben kívül életben marad. Ha azonban az anya nagy veszélyben van, szabad a korai szülést előidézni, mihelyt valószínű, hogy a gyermek életképes.

II. *Saját testi élete ellen* az vétkezik, aki egészségét vagy életét szükségtelenül veszedelemnek teszi ki vagy aki magát megöli. Egységét és életét veszedelemnek teszi ki, pl. aki evésben és ivásban mértéktelen, aki haragos vagy aki erköcs-telenül él, harag, irigység, gyűlölet által életét meg-rövidíti.

Aki magát megöli, vagyis az öngyilkos a leg-

szörnyűbb bünt követi el maga ellen és azt többé jóvá sem teheti; vétkezik Isten ellen, aki egyedül rendelkezik az élet és halál felett; saját lelke ellen, melyet a kárhozatba dönt; az állam, a polgári társadalom ellen, melynek élve még hasznos szolgálót tehetne.

Az öngyilkos nem részesülhet egyházi temetésben, ha bűnbánat nélkül hal meg.

A jogtalan támadót szabad életétől megfosztani, ha a következő feltételek együttesen megvannak:

1. Ha nagyértékű javak védelméről van szó; ilyenek az élet, a tagok épsége, a tisztaság, nagyértékű ideiglenes javak; kisebb jelentőségű ideiglenes javak védelmében csak akkor szabad megölni a jogtalan támadót, ha a vagyont védelmező tulajdonos élete ellen tör. Nemcsak a magunk, hanem a mások életét és nagyértékű javait is szabad védelmezni a jogtalan támadónak megölésével.

2. A támadó tényleges és jogtalan támadó legyen; ebben az esetben a jogos önvédelem szülőkkel, elöljárókkal és egyháziakkal szemben is meg van engedve.

3. Tényleges (*actualis aggressor*) a támadás, ha hirtelen vagy kikerülhetetlen támadásról van szó; a jogos önvédelem tehát meg van engedve, ha a másik kirántja törét vagy előveszi revolverét, felemeli, ráirányítja fegyverét, ráuszítja a kutyát, segítségül hívja társait, de nincs megengedve, ha csak készülő és fenyegető támadásról van szó, amittől tartunk, félünk. — A támadás megtörténte után a támadó megölése nem jogos önvédelem, hanem bosszú műve volna; ez okból tiltva van a sértőt megölni, aki nagy vagyoni vagy személyes jogtalanságot követett el. Magától értetődik, hogy ez

meg van engedve a nagy összeg pénzzel menekülő tolvajjal szemben.

4. Jogtalan (injustus) a támadó, ha a támadás legalább anyagilag (materialiter) jogtalan; ezért szükség esetén az örült vagy részeg támadót is szabad megölni.

5. A jogos önvédelemnek mérséklettel (cum moderamine inculpatae tutelae) kell történnie, vagyis a jogtalan támadónak nem szabad nagyobb kárt okozni, mint amennyi a támadás elhárítására szükséges; aki tehát életét futással is megmentheti, menekülnie kell, kivéve, ha ez a megtámadottra nagy szégyennel járna, pl. katonatiszt; ha a támadónak ártalmatlanná tételére elég, ha őt megsebesítjük, akkor nem szabad megölni. A nagy felindulás miatt azonban, melyben a megtámadott fél van, a jogos önvédelem határainak átlépése csak ritkán lesz súlyos bűn.

Hogy azonban valaki ilymódon védelmezze meg életét, arra vonatkozólag közönségesen nincs kötelesség, kivéve, ha a megtámadott fél a közjóra szükséges vagy halálos bűnben van, úgyhogy halála esetén örökre elkárhoznék. — Mások (házastárs, gyermekek, szülők, testvérek) megvédése a jogtalan támadóval szemben kegyeletből (pietas) származó kötelesség lehet; rendörközegnek pedig hivatalos kötelessége lehet.

Felebarátunk lelkében akkor teszünk kárt, ha őt megbotrántkoztatjuk, vagyis ha őt szándékosan bűnre csábítjuk vagy neki erre okot és alkalmat adunk. Ezt teszik mindazok: a) akik istentelen vagy fajtalan dolgokat beszélnek vagy illetlenül ruházkodnak; — b) akik rossz könyveket vagy képeket árulnak; — c) akik tolvajoknak, erkölcstelen vagy más rossz embereknek házukban helyet adnak; —

d) az előjárók, kik rossz példát adnak vagy a bűnt nem büntetik vagy nem akadályozzák.

Felebarátunk megbotránkoztatásától rettentse-
nek vissza Krisztus Urunk szavai: „Aki megbotrán-
koztat, egyet ezen kicsinyek (ártatlanok) közül,
jobb lenne annak, ha malomkő akasztatnék a nya-
kába és a tenger mélyébe dobatnék.” (Mt. 18, 6. 7.)

Ha felebarátunk testében vagy lelkében kárt
okoztunk, nemcsak a bűnt kell megbánnunk és
meggyónnunk, hanem amennyire lehetséges, az
okozott kárt is jóvá kell tennünk.

1. Mivel néha egy és ugyanazon cselekedet
által több felebarátunknak okozhatunk testi vagy
lelki kárt, azért a gyónásban azt is meg kell mon-
danunk, hány személyt sértettünk meg testileg és
hány lelket botránkoztatunk meg. — 2. Kötelessé-
günk az igazságtalanul okozott kárt lehetőleg jóvá-
tenni. Aki tehát mást jogtalanul megsebesített vagy
megcsonkított, köteles az ebből származott kárt
helyre pótolni, a gyógyítás költségeit viselni, vala-
mint a munkaképtelenség, az üzlet megszűnése
folytán felmerült veszteségekért kárpótlást nyuj-
tani. Ha pedig a vallás nyilvános megvetése vagy
bűnös élet által botránkoztatott meg valaki máso-
kat, akkor annál inkább igyekezzék vallási köteles-
ségeit lelkiismeretesen teljesíteni és igazi keresz-
tény életmód által épülésükre szolgálni azoknak, ki-
ket előbb megbotránkoztatott.

Közvetve (*indirecte*) előidézni a halált tilos, de
megfelelően fontos okból megengedett lehet.

Közvetve okozza halálát az, aki halálát egy-
általán nem kívánja, de olyan cselekedetet végez,
amelyből nemcsak a szándékolt jó eredmény, ha-
nem az ő halála is következik, feltéve, hogy a jó
eredmény a cselekvésből legalábbis éppoly köz-
vetlenül következék, mint a halál.

Ezért meg van engedve, hogy valaki magas helyről leugorjék, hogy elkerülje a tűzhalált, főleg, ha némi remény van arra, hogy életben marad. Ugyanígy járhat el a nő, hogy megmeneküljön erkölcstelen támadója kezeiből, aki erőszakot akar rajta elkövetni. — Éppen így háborúban meg van engedve az erőd vagy a hajó felrobbantása által az ellenségnek kárt okozni, ha az illető előre látja is, hogy a ténykedésben életét veszti.

Onmagának testi élete ellen az vétkezik, aki egészségét vagy életét szükségtelenül veszedelemnek teszi ki vagy elpusztítja. Életét veszedelemnek teszi ki pl. az, aki evésben, ivásban mértéktelen, aki haragos vagy aki erkölcstelenül él.

Aki életét elpusztítja, vagyis az öngyilkos a legszörnyűbb bünt követi el maga ellen; mert azt többé jóvá nem teheti. Az öngyilkos nem részesülhet egyházi temetésben, ha bűnbánat nélkül halt meg, kivéve, ha zavart elmével követte el cselekedetét.

Életünket csak megfelelő okból szabad veszélynek kitenni. Ennek az oknak annál fontosabbnak kell lennie, minél közelebbi az életveszély. Ha valaki megfelelő ok nélkül teszi ki magát távolabbi életveszélynek, csak bocsánatos bünt követ el.

Meg van engedve a pestis-betegek ápolása, ha ezzel valaki halálveszélynek teszi is ki magát. — Iparosok (mint pl. tetőfedők, cserepesek stb.) nem vétkeznek, ha mesterségük gyakorlásával összekötött életveszélynek teszik ki magukat. — Foglyok megkísérelhetnek életveszéllyel összekötött szökést, hogy elkerüljék a kivégzést vagy életfogytiglan tartó fogságot. — Tisztán haszonlesésből, nyereségvágyból tilos veszélyes kötéltáncos mutatványokat végezni; személyes ügyesség azonban a veszélyt

távolíva teheti, úgyhogy a mutatványos legalábbis súlyos bűnt nem követ el.

Megfelelő okból meg van engedve az életnek *megrövidítése* esetleg több évvel is és az egészségnek megrontása bizonyos meghatározott életmód vagy meghatározott munka vállalása által.

Ezért meg van engedve az olvasztókemencéknél, bányákban, üvegfüvóban, bizonyos vegyi gyárakban végzendő munka vállalása. — Aki ételek és italok rendetlen élvezése által előreláthatólag némileg megrövidíti életét, bocsánatos bűnt követ el. Aki jelentékeny mértékben megrövidíti életét vagy tönkre teszi egészségét, pl. morfium vagy kokain nagyobb mennyiségben való használata által, úgyhogy elveszti eszének használatát, súlyos bűnt követ el. — Fontos okból a csillapítószereknek nagyobb mértékben való használata is meg van engedve, pl. súlyos műtéteknél, hogy a beteg ne érezze a nagy fájdalmakat, melyek a műtéttel járnak és hogy a műtét alatt nyugodt maradjon. — Hasonló okból a nagy fájdalommal járó betegségben szabad ilyen fájdalomcsillapítószereket adni.

Az *öncsonkítás* csak akkor van megengedve, ha az az élet megmentésére szükséges. — Az öncsonkítás rendszerint súlyos bűn. Jelentéktelen testrészek eltávolítása, melyeknek nincs fontos szerepük a test életében, pl. a fülkagylók, csak bocsánatos bűn.

Az anyaméh és a petefészek eltávolítása súlyosan bűnös, ha a fogamzás megakadályozása céljából történik. Rákos betegség és vérmérgezés esetén az illető testrész, tag levágása meg van engedve.

A *halál kívánása* Isten akaratán való megnyugvással megfelelő okból meg van engedve.

Ilyen ok, ha valaki azért kívánja a halált, hogy minél előbb eljusson Isten színéről-színre való látá-

sára vagy hogy megszabaduljon valamely földi nagy szerencsétlenségtől vagy szenvedéstől, pl. egy igen fájdalmas és hosszantartó betegségtől. De ha valaki csak az élet közönséges nehézségei miatt kívánja komolyan a halált, súlyos bűnt követ el.

Az élet és az egészség fenntartásának kötelességéből következik, hogy e célból kötelesek vagyunk a rendes, közönséges eszközöket felhasználni.

Ilyen rendes eszközök: megfelelő táplálék, ruházat, lakás, a testi üdülés, éppen így a megfelelő orvosságok és gyógyítókészerek felhasználása, feltéve, hogy ezek a beteg részére nem nagyon drágák; orvos igénybevétele, feltéve természetesen, hogy nem kis, könnyebb természetű betegségekről van szó, amelyek maguktól is elmúlnak, orvos nélkül is meggyógyulnak és hogy alapos remény van arra, hogy az orvos vagy orvosság segít.

Rendkívüli eszközöket az élet fenntartására felhasználni nem kötelesség. Ezért az igen gazdag emberek sem kötelesek e célból távoli országokat, fürdőhelyeket felkeresni vagy híres orvost hivatni még akkor sem, ha különben meg is kell halniok. Éppen így senki sem köteles magát nehéz orvosi műtétnak alávetni, hacsak az illetőre a családnak vagy az államnak szüksége nincs és az eredmény erkölcsileg bizonyos. Csak ilyen esetben parancsolja az atya vagy az előljáró, hogy valaki műtétnek alávesse magát.

Saját lelki életében az tesz kárt, aki bűnt követ el.

VL. és IX.

13. §. Isten 6. és 9. parancsa: „Ne paráználkodjál” és „Felebarátod feleségét bűnre ne kívánjad”.

(V. ö. Jone i. m. 179—195. o.)

Isten a 6. parancsban kifejezetten csak a házasságtörést tiltja, de ezzel egyúttal tiltva van mindaz, ami az emberi nemnek emberhez méltó, vagyis a házasságban történő továbbfejlesztésével, fennmaradásával, szaporításával ellentétben van, tehát minden külső bűn a tisztaság ellen. — A 9. parancsban azonban tiltva vannak a tisztátalan gondolatok és vágyak is.

A 6. és 9. parancs ellen az vétkezik, aki bűnös akarattal gondol, beszél, néz vagy cselekszik szemérmetlen dolgot. Az emberiség fennmaradása és jóléte miatt szükséges a házasság felbonthatatlansága. Ezzel áll vagy dől a család fenntartó oszlopa és így az egész társadalomé is. Azért a 6. parancs mindenekelőtt tiltja a házasságtörést, de egészen bizonyos, hogy ugyanezen parancs a házasságtöréssel együtt a tisztátalanság minden fajtát is tiltja. Szent Pál apostol mondja: „A tisztátalanság szóba se jöjjön köztetek.” (Efez. 5, 3.)

Szemérmetlen gondolatokkal az vétkezik, aki azokkal *szándékosan* foglalkozik és bennük kedvét találja. Aki *nem akarva* lát vagy hall szemérmetlen dolgot, az nem vétkezik, mert nem tehet róla.

A 6. parancs tiltja mindazt, ami szemérmetlenségre vezethet. Ilyenek: a) a szemek kívánsága, b) illetlen öltözködés; erre vonatkozólag mondja Szent Pál: „... Megkívánom, hogy az asszonyok tisztességes öltözetben, szemérmességgel és józansággal ékesítsék magukat, ne fodorított hajjal, arannyal, gyönggyel meg drága ruhával” (I Tim.

2, 9.); — c) rossz könyvek, mert a szív ártatlanságát semmi csábító nem rontja el biztosabban, mint egy gonosz, buja, illetlen könyv; még rombolóbb hatást gyakorolnak az ifjúságra az erkölcstelen képek, rajzok, festmények, szobrok; — d) a veszélyes barátságok és társaságok; — e) illetlen színjátékok és táncok; — f) részegeskedés és lakmározás. A bor és más szeszes italok rendetlen fogyasztása felkelti, táplálja az érzéki vágyakat, elhomályosítja az értelmet, úgyhogy a testiség gonoszságát alig ismeri fel és az érzékiség rendetlen indulatai igen gyakran az akaratot is leigázzák; — g) a henyeség és elpuhultság. Aki henyel, könnyen tisztátalan gondolatok és vágyak lepik meg, melyek aztán hamarosan bűnös cselekedetekre viszik.

A *tisztátalanság* (bujaság) a nemi (testi) gyönyörnek rendetlen kívánása vagy rendetlen élvezése.

A rendetlenség abban áll, hogy a nemi gyönyört valaki vagy a házasságon kívül keresi vagy a házasságban keresi ugyan, de úgy, hogy a természettől szándékolt cél nem érhető el.

A tisztátalanságtól magában véve különbözik a szemérmetlenség, melyen a nemi gyönyört előidéző dolgokkal való szándékos foglalkozást értjük. De mivel az ilyen cselekmények nagyon könnyen előidézik a nemi gyönyörködést, azért a tisztátalanság bűnétől gyakran nem különböznek.

Minden, a házasságon kívül egyenesen, közvetlenül (directe) szándékolt nemi gyönyör tárgyánál fogva mindig *súlyos bűn*, ha rövid ideig tart is.

A *közvetve szándékolt* nemi gyönyör súlyos vagy bocsánatos bűn vagy egyáltalán nem bűn a szerint, amint a cselekedet nagy, csekély vagy egyáltalán semmi befolyással sincs a nemi gyönyör felkeltésére.

Közvetve szándékolt a nemi gyönyör, ha valaki olyan cselekedetet tesz, amelyből előreláthatólag nemi gyönyör származik ugyan, de azt sem most, a cselekvéskor, sem keletkezése után nem akarja. Egyes cselekedetek kisebb-nagyobb befolyással vannak a nemi gyönyör felkeltésére a szerint, amint rendes, normális emberekben majdnem mindig vagy csak ritkán vagy sohasem idézik elő a nemi gyönyört. A bűnösség megállapításánál feltétel, hogy nem forog fenn a beleegyezés veszélye és hogy nincs megfelelő ok az ilyen cselekmény megtételére. Az oknak annál fontosabbnak kell lennie, minél nagyobb befolyással van a cselekmény a nemi gyönyör felkeltésére. Ki vannak mentve az orvosok, sebészek, betegápolók stb. még akkor is, ha magömlés (pollutio) következnek be.

Az olyan dolog, mely természeténél fogva nem idéz elő erős felindulást, nem képez súlyos bűnt még annál sem, aki tudja, hogy egyéni természeténél, személyi tulajdonságainál fogva nála bekövetkezik ez az erős felindulás, feltéve, hogy nincs közeli alkalom a beleegyezésre. Ha azonban valaki ilyen cselekedetet végez ok nélkül, rendszerint rossz szándékból teszi s azért súlyosan vétkezik, mégha az illető igyekszik is magát csalódásba ringatni.

A nemi érintkezést közvetlenül megelőző vagy követő rossz gondolatokat, illetlen szavakat, nézéseket, érintéseket nem kell külön felemlíteni a gyónásban, mert ezek a főbűnnel erkölcsileg egy bűnt képeznek.

A tisztaság ellen elkövetett egyes bűnök még az igazságosságot is sértik, pl. a házasságtörés, nőrablás és anyai kötelezettséggel is járnak (gyermek nevelése stb.).

Az önfertőzés (pollutio) a nemi ösztön teljes

kielégülése a semen (mag) eltávolítása által mással való nemi érintkezés nélkül. Az egyenesen szándékolt magömlés mindig súlyos bűn. E tekintetben mellékes, hogy valaki szándékosan előidézte-e azt vagy hogy magától keletkezett s utólag abba beleegyezett. Ez utóbbi esetben nem köteles azt pozitíve elnyomni, szenvedőlegesen (passzíve) viselkedhetik, feltéve, hogy nincs meg a beleegyezés veszélye.

A közvetve szándékolt magömlés lehet súlyos, bocsánatos bűn vagy egyáltalán nem bűn.

Ezért szabad fürödni, mosakodni, lovagolni stb. még akkor is, ha valaki előrelátja, hogy magömlése lesz. A nemi szervekben tapasztalt nagyon kellemetlen viszketést szabad eltávolítani dörzsöléssel, feltéve, hogy a tisztátalan gondolatokba az illető nem egyezik bele.

Éjjel, álomban bekövetkezett magömlés nem bűn, akkor sem, ha valaki álmában gyönyörködött benne. Ha ez a gyönyörködés félig éber állapotban történt, bocsánatos bűn. Ha azonban valaki lefekvés, elalvás előtt bizonyos cselekedetekkel egyenesen vagy közvetve szándékolta a magömlést, akkor áll az, amit az egyenes vagy közvetve szándékolt pollúciókról mondtunk.

A bujaság bevégzetlen bűnei. A nemi gerjedelmek.

Az egyenesen szándékolt nemi gerjedelem mindig súlyos bűn, bármily rövid és jelentéktelen legyen is. A nem egyenesen, közvetve szándékolt nemi gerjedelem súlyos, bocsánatos bűn vagy egyáltalán nem bűn fentebb, a testiségnél mondtak szerint. Megjegyzendő, hogy egyes, megfelelő okból végzett cselekmény megengedett lehet, amely különben bűnös volna és hogy a beleegyezés veszé-

lye miatt egyik embernél súlyos bűn lehet, ami a másiknál csak bocsánatos vagy egyáltalán nem bűn.

Az akaratlan testi gerjedelmeknek ellenállni annyiban kötelesség, amennyiben ez a beleegyezés veszélyének elhárítására szükséges. Ebből következik:

1. hogy a legjobb, ha kismértékű, könnyű és hamarosan megszűnő gerjedelmekkel egyáltalán nem törődünk, mert a tapasztalás szerint, ha foglalkozunk velük, a fantázia, a képzelőtehetség hatása alatt a gerjedelmek erősödni szoktak.

2. A heves, erős felindulásokkal szemben rendszerint valamiféle tevőleges, pozitív ellenállás szükséges. Néha elég már a nem-tetszés felkeltése, de rendszeren kötelesség a jóföltétel megújítása, hogy nem akarunk vétkezni, vagy az isteni szeretet felkeltése, gondolatainknak más dologra való irányítása, külső foglalkozás, szórakozás által elhárítani a kísértést. Ha a kísértés sokáig tart, természetesen nincs kötelesség arra, hogy minden pillanatban pozitív tényekkel ellenálljunk, de hasznos néha-néha megújítani nemtetszésünket. *Kivételesen* a heves kísértéseknek sem kell tevőlegesen ellenállni, ha valaki tapasztalásból tudja, hogy azzal még erősebb lesz a kísértés.

Ha önként végzett cselekedet okozza a felindulást (az érzéki gerjedelmet), akkor abba kell hagynunk azt a cselekedetet, hogy a kísértésnek ellenálljunk.

Ennek az ellenállásnak elmulasztása súlyos bűn, ha az illető cselekedetnek nagy befolyása van a testi gyönyör felkeltésére; bocsánatos bűn, ha ez a befolyás csak csekély. Ha azonban valaki hosszabban foglalkozik ilyen dolgokkal, rendszerint megvan a beleegyezés nagy veszélye, és ezzel adva van a súlyos bűn.

3. Külső bűnök a szemérmertesség ellen.

Ide tartoznak az illetlen nézések, érintések, ölelések, csókok, beszédek, olvasmányok. — Ezek magukban véve erkölcsileg közömbösek, de bűnössé válhatnak a *szándék miatt*, mellyel ezeket valaki végzi és főleg a nemi gyönyör felkeltésére való befolyásuk miatt.

A nemi gyönyör felkeltésére irányuló szándék ezeket a cselekedeteket mindig súlyos bűnökké teszi. Befolyásuk a nemi gyönyör felkeltésére azt idézi elő, hogy azok a befolyás nagysága szerint súlyos vagy bocsánatos bűnök vagy egyáltalán nem bűnök (bűn nélküliek), mindig feltételezve, hogy az illető cselekedet észszerű ok nélkül történik. Észszerű ok fennforgása esetén ezek a cselekmények nem bűnök, feltéve, hogy a nemi gyönyört vagy magömlést sem előzetesen nem akarja, sem nem leli kedvét benne, ha magától bekövetkezik.

A bűn megállapításánál különbséget szoktak tenni az erkölcstani írók az emberi test egyes részei között, amelyekkel ezek a cselekmények érintkezésbe jönnek, és a test részeit három csoportba szokták osztani: 1. az arc, kezek, lábak, amelyeknek érintése saját testén észszerű okból meg van engedve, pl. mosakodásnál, betegség gyógyításánál, a viszketés eltávolításánál; ezeknek megfelelő ok nélkül való érintése legfeljebb bocsánatos bűn, ha valaki tudja, hogy ezzel nem kelt magában nemi gyönyört; ha azonban ok nélkül hosszabb időn át érinti ezeket a testrészeket, rendesen nemi gyönyört, nemi gerjedelmeket idéz elő és azért ezekkel a cselekményekkel is követhet el halálos bűnt. — 2. A második csoportba sorolják a mellet, hátat, karokat, combokat. — 3. A nemi szervek és ezekhez közel eső testrészek, melyeknek érintése rossz célból természetesen súlyos bűn.

Más ember — akár férfi, akár nő — nemi részeinek ok nélkül való érintése (ha csak ruhán át történik is) súlyos bűn. Csak akkor bocsánatos bűn, ha ezek az érintések rossz szándék nélkül és csak felületesen, futólag, könnyelműségből, meggondolatlanságból vagy tréfából történnek.

A többi testrész érintése rendesen legfeljebb bocsánatos bűn ugyanazon neműeknél, de a más-neműeknél a második csoportba sorolt testrészek érintése rendesen súlyos bűn; kivétel itt is, ha egészen felületesen, könnyelműségből vagy tréfából történik.

Csókok és ölelések. — a) A tisztességes csókok és ölelések, amint egyes vidékeken mint az udvariasság, barátság, rokonság vagy tiszta szerelem jelei, meg vannak engedve külön nemű személyek között is, mindig feltéve, hogy azok nem nemi gyönyörből történnek és hogy az esetleg támadó gyönyörbe nem történik beleegyezés. — b) A szenvedélyesen vagy hosszabb időn át tartó vagy megismételt csókok könnyen súlyos bűnök lehetnek, kivéve természetesen a szülők és gyermekek közt gyakorolt ilyen csókokat és öleléseket. A 2. és 3. csoportba sorolt testrészek megcsókolása halálos bűn.

Illetlen nézések. — a) Saját testének tiltott részeit észszerű okból megnézni szabad, de természetesen nem szabad beleegyezni az esetleg támadó nemi gyönyörbe. Kíváncsiságból vagy könnyelműségből történt ilyen nézés bocsánatos bűn. Ha hosszabb ideig tart és ok nélkül történik, könnyen súlyos bűn lehet.

b) Ugyanazon nemű személyek nemi szerveinek futólagos vagy kíváncsiságból való megtekintése bocsánatos bűn; de súlyos bűnné lesz, ha szándékosan és hosszasan történik.

c) Más nemű személyek nemi szerveit meg nézni súlyos bűn, kivéve, ha ez véletlenül és futólag vagy rövid ideig és távolról történik vagy ha kisgyermekről van szó. — A 2. csoportban említett testrészek nézése magában véve nem bűn, hacsak hosszabb ideig nem tart. — Nőket, mikor csak a nemi szervek vannak letakarva, modellül használni magában véve nem szabad. Fiatal művészek, kik kénytelenek kiképeztetésük céljából a művészeti akadémiákat látogatni, ott kényszerűségből dolgozhatnak ilyen modell után, de természetesen nem szabad beleegyezniök a nemi gerjedelmekbe és ezért imádság és a jófeltétel által a veszélyt távolivá kell tenniök. — Leányok és asszonyok, ha nincs más eszközük arra, hogy szükségét ne szenvedjenek, lehetnek modellek, feltéve, hogy megtartják a megfelelő óvó rendszabályokat. — d) Meztelen képeket és művészeti tárgyakat figyelmesen és hosszabb időn át nézni könnyen súlyos bűn lehet, főleg ha olyan új alkotásokról van szó, amelyek azért készültek, hogy felkeltsék az érdekliséget.

Az illetlen beszédek és dalok súlyos vagy bocsánatos bűnök a szerint, hogy milyen befolyással vannak a nemi gyönyör felkeltésére. Súlyos bűnök lehetnek a rossz szándék vagy súlyos botrány vagy az öröm miatt, melyet valaki az illetlen beszédek vagy dalok kapcsán korábban elkövetett súlyos bűnei felett érez.

Csak bocsánatos bünt követ el, aki ilyen beszédek, melyeknek nincs nagy befolyásuk a testi gyönyör felkeltésére, kíváncsiságból meghallgat, azokon emberi tekintetből mosolyog, talán egy-két szóval hozzá is szól vagy az előadás módján, de nem a szavak tartalmán nevet, feltéve, hogy ebből nem származik botrány.

Rossz olvasmányok. Rossz könyvek olvasása rendesen súlyos bűn, mert nagy befolyással van a nemi gyönyör felkeltésére. De meg van engedve az ilyen könyvek olvasása a szükséges ismeretek megszerzése céljából. Kevésbé illetlen könyvek olvasása magában véve csak bocsánatos bűn, de súlyos bűn lehet, ha rossz szándékból történik vagy ha valaki tapasztalásból tudja, hogy az ilyen könyvek olvasásából származó kísértésbe beleegyezik.

A jegyeseknek magában véve nincs több megengedve, mint a többi nőtlennek, illetőleg hajadonnak. A helyi szokásnak megfelelően azonban a jegyeseknek szabad egymást kölcsönösen tisztességes módon érinteni, megölelni, megcsókolni, hogy kölcsönös tetszésüket és szeretetüket egymás iránt kifejezzék. Az ilyenkor támadó nemi érzésekbe azonban magától érthetőleg nem szabad beleegyezniük.

A tisztaság ellen elkövetett belső bűnöket az emberek általában „tisztátalan (rossz) gondolatok” címen szokták összefoglalni. A valóságban a tisztátalan dolgok felett lehet elméletileg (spekulatív) gondolkodni, pl. azok tanulmányozása céljából vagy gyakorlatilag (practice) gondolkodni felettük, amennyiben a tisztaság ellenes dolgokat vagy mint jelenlevőket állítjuk magunk elé és örömünket leljük bennük a nélkül, hogy vágyódnánk ilyen tisztátalan dolgokat tenni vagy amennyiben kívánjuk a tisztátalan dolog megtevését.

Ezeket a belső bűnöket máshol, a bűnről szóló részben tárgyaljuk.

Házastársaknál minden olyan dolog (nézés, érintés stb.) meg van engedve, amely a házastársi tartozás végzéséhez szükséges vagy hasznos. A házastársi tartozás teljesítésénél csak akkor követnek el súlyos bűnt, ha olyant tesznek, ami a fogam-

zás megakadályozását célozza. (Noldin, De sexto, n. 70.)

A 6. parancs nemcsak tiltja mindazt, ami a tisztaság erényét sérti vagy megsértésére ingerel, hanem rendeli is, hogy e magasztos erényt gyakoroljuk és sértetlenül megőrizzük, vagyis minden gondolatunkban, pillantásunkban, beszédünkben és cselekedetünkben tisztességesek és erkölcsösek legyünk és lelkünk ártatlanságát mint az ember egyik legfőbb javát és legszebb ékességét megőrizzük. E célból igyekezzünk felhasználni az alkalmas eszközöket.

Ilyen eszközök: a) rossz társaságok és bűnre vezető alkalmak kerülése; — b) az érzékek, különösen a szemek fékezése; — c) gyakran járulunk a szentségekhez, különösen a bűnbánat, szentségéhez, gyakran vegyük magunkhoz az Oltáriszentséget és legbensőbbben egyesüljünk a minden tisztaság Szerzőjével és ezáltal, ha mindig kellő előkészülettel végezzük a szentáldozást, egészen menyyei, angyali életre nyerünk ösztönzést és erőt; — d) a kísértés idején Isten és a Boldogságos Szűz segítségül hívása; teljes szívünkben fohászkodjunk Istenhez a Zsoltáros szavaival: „Uram, tebenned remélek, soha meg ne szégyenüljek! Igazságodban szabadíts meg és ments meg engem” (70. zsolt. 1, 2.); — e) az Isten mindenütt való jelenlétére, a halál hirtelen órájára és általában az utolsó dolgokra való gondolás; — f) az alázatosság szorgalmas gyakorlása, a test sanyargatása és magunk megtagadása. Az önsanyargatás edzi a lelket a küzdelemre, az önmegtagadás (bőjtök, virrasztás és más szigor) gyengíti a testi vágyakat, rendellen hajlamainkat elfojtja és sok kegyelmet szerez, melyek által könnyű lesz a test felett uralkodni. (V. ö. Deharbe S. J. 217. o.)

Az Úr Jézus mondja: „Boldogok a tisztaszívűek, mert ők meg fogják látni az Istent.” (Mt. 5, 8.)

VII. és X.

14. §. Isten 7. és 10. parancsa: „Ne lopj” és „Felebarátodnak se házát, se mezejét, se másiéle jószágát ne kívánjad”.

E parancsokban Isten tilt minden olyan belső (10. p.) és külső (7. p.) cselekedetet, amellyel felebarátunkat jogtalanul megkárosítjuk. A 10. parancs által tiltott gondolati bűnökről a belső bűnökről szóló §-ban tárgyalunk. Itt csak a 7. parancsba ütköző külső bűnökről lesz szó.

Isten 7. parancsa ellen az vétkezik, aki felebarátját az ő vagyonában igazságtalanul megkárosítja rablás, lopás, csalás, uzsora által vagy más igazságtalan módon.

Aki felebarátjának jószágát az ő észszerű és jogos akarata ellenére erőszakosan, igazságtalanul elragadja, az *rablást* követ el; aki más jószágát titokban viszi el, az *lop*; ha ezt rábizott jószággal teszi, akkor *sikkaszt*.

Egyébíránt lopást követnek el mindazok:

a) akik tanácsot adnak a tolvajoknak, hol, mikor és hogyan hajthatják végre tervüket vagy őket segítik, létrát vagy kulcsot adnak, őrt állanak vagy búvóhelyet szolgáztatnak;

b) azok, kik tudva lopott jószágot vásárolnak, eladnak vagy eldugnak vagy megtartanak és annak eladását közvetítik (orgazdák);

c) akik a talált vagy kölcsönvett dolgokat vissza nem adják; a talált jószágot csak akkor szabad valakinek magánál megtartani mint gazdátlant, ha

tulajdonosát szorgalmas kutatás után sem sikerült megtalálni;

d) akik adósságukat meg nem fizetik;

e) csalással vétkeznek, kik hamisítással, pl. hamis pénzzel, hamis mércékkel, rossz áruval károsítanak meg másokat, a jó árukat, tejet, bort idegen alkatrészekkel vegyítik vagy ha az állatok eladásánál ezeknek külsőleg nem látható hibáit nem mondják meg;

f) aki munkájáért vagy árucikkeiért túlságosan sokat követel; aki a munkát, amelyért fizetik, saját hibájából el nem végzi vagy aki másnak igazságos bérét megtagadja;

g) aki gyujtogat, hogy a biztosítóintézettől pénzt kapjon; az ilyen gyakran szomszédait is nagymértékben megkárosítja;

h) aki váltókat vagy okmányokat hamisít, szükségtelen vagy igazságtalan pereket indít, a bírakat és tanúkat megvesztegeti;

i) uzsorával vétkezik, aki a kölcsönért túlságos kamatot vesz vagy mások szorult helyzetéből igazságtalanul hasznot szerez magának.

Végül a 7. parancs az idegen jószágnak nemcsak minden elsajátítását tiltja, hanem minden igazságtalan megkárosítását is. Így a 7. parancs ellen vétkezik: aki felebarátjának rétjét, kertjét, szőlőjét, gyümölcsfáit rongálja; aki lábas jószágát megsebesíti vagy megöli; aki játék vagy pazarlás által inségbe dönti családját; aki a vállalt kötelességet, munkát elhanyagolja, megtenni elmulasztja (gyámok, ügyvédek, számvevő stb.); aki az iparosoknak, kereskedőknek rossz hírét költi csak azért, hogy megrendelőiket elriassza.

Kártérítés. Ha idegen jószág van nálunk, azt vissza kell adnunk; az okozott kárt tehetségünk szerint meg kell térítenünk, mert különben nem

kapunk Istentől bocsánatot. Az idegen jószágot szabad titokban is visszaadni. Ha a kártérítés dolgában kétségünk van, kérjünk tanácsot a lelkiatyától. Ha a lopott jószág tulajdonosát vagy örököseit meg nem találhatjuk, akkor azt a jószágot a szegényeknek kell adnunk vagy valamely szent célra fordítanunk.

Saját vagyónunkat Isten akarata szerint kell használnunk. Nem szabad vagyónunkat *elpazarolnunk*, vagyis hiábavaló dolgokra költenünk, de fősvényeknek sem szabad lennünk és a szegényeknek szívesen kell belőle adnunk.

A visszaadásra és kártérítésre vonatkozólag még a következőket kell megjegyeznünk:

1. Visszaadásra és kártérítésre köteles: a) aki az idegen jószágot birtokolja vagy aki a kárt valóban okozta, ha még a tárgyak birtokában vannak; ha pedig már eladta vagy elhasználta, köteles annak teljes értékét a tulajdonosnak megtéríteni; b) ha pedig ezt nem teljesítené, akkor azok tartoznak megtéríteni, kik a bűnben tanács vagy tett által résztvettek vagy a károkat nem akadályozták meg, ámbár megtehették volna és szerződés szerint vagy hivataluknál fogva kötelesek lettek volna megakadályozni.

2. *Ami a visszatérítés mértékét* illeti: a) ha valaki tudva és jogtalanul sajátított el, tartott meg vagy károsított meg idegen jószágot, akkor annak tulajdonosát tökéletesen tartozik kártalanítani, és pedig nemcsak magát a jószágot, hanem azt is vissza kell adni, amit időközben gyümölcsözött, valamint azt is megtéríteni, amennyit urának kezei közt jövedelmezett volna, ha azt kár nem éri. Egyszerűen a tulajdonost abba a vagyoni állapotba kell visszahelyezni, melyben a kártérítéskor volna, ha mindeze ideig jószágának háborítatlan birtokában maradt

volna; vagyis vissza kell adni minden nyereséget, melytől a tulajdonos megfosztatott és megtéríteni minden kárt, melyet szenvedett.

b) Ha pedig tudtán és akaratán kívül jutott idegen jószághoz, mielőtt megtudja, hogy a dolog idegen jószág, köteles azt visszaadni vagy ha nincs egészen meg, azt, ami megvan belőle és azt is, amit általa nyert.

3. Az eltulajdonított idegen jószágot visszaadni és a kárt megtéríteni a tulajdonosnak vagy örököseinek kell. Ha valaki, pl. egy kereskedő többeket hamis mérték stb. által megkárosított, köteles mindenegyesnek, mielőtt lehet, a szenvedett kárt helyrehozni. Ezt legkönnyebben úgy teheti, hogy rendes vevőinek ezentúl észrevétlenül annnyival többet mér, amennyivel eddig megcsalta őket. Ha pedig ezt valami okból nem tehetné, a szegényeknek kell adni vagy más jótékony célra fordítani.

4. Komolyan akarnunk kell, hogy az idegen jószágot visszaadjuk vagy a kárt megtérítjük, mielőtt lehetséges és ezalatt semmit sem szabad elmulasztani, hogy olyan állapotba jussunk, melyben e kötelességet teljesíthetjük. (V. ö. Deharbe S. J. 218—222. o.)

Isten 7. parancsa magában véve *tárgyánál fogva súlyosan kötelez*, de megszegése kis dologban lehet bocsánatos bűn is. Szent Pál a lopást azon bűnök közé sorolja, amelyek kizárnak Isten országából: „Sem a tolvajok, sem a rablók nem fogják bírni Isten országát.” (I Kor. 6, 10.) — A feleség és a gyermekek lopásánál kétszer akkora anyag szükséges a halálos bűnhöz, mint az idegenekkel szemben elkövetett lopásoknál.

A bűn nagysága a kártól függ, melyet egyes személy vagy a közjó szenved.

Az egyes személyek tekintetében súlyos bűnt

követ el, aki az illetőt annyi anyagi javától fosztja meg, amennyi a károsított és családja részére állásának megfelelő, egynapi ellátásához szükséges. A közjóval szemben súlyos bűnt követ el, ha valaki — még az igen gazdag embertől is — rendes viszonyok közt ötven pengőt visz el. Pénzbeli értéket nemigen viselő kis dolgok elvitele is súlyos bűn lehet, ha igen tiszteletreméltó vagy ritka dologról van szó, pl. a szent kereszt ereklyéje.

Ha sem az egyesek, sem a közjó nem szenved nagy kárt, akkor nincs súlyos bűn az igazságosság ellen, de súlyos bűn foroghat fenn a szeretet ellen, pl. ha valaki kedves emléktárgyat, melyhez a tulajdonos nagyon ragaszkodik, visz el és ezzel az illetőnek nagy szomorúságot okoz.

Kis lopások is képezhetnek súlyos bűnt a szándék által, ha pl. valaki egyszer-egyszer keveset visz el, hogy észre ne vegyék a lopást, de ezt azzal a szándékkal teszi, hogy a kis lopásokkal nagy összeget szerezzen magának, már az első kis lopással súlyos bűnt követ el.

Fajilag (specifícié) különböző a bűn a fajilag különböző javak megsértése által, pl. ha testi vagy külső szerencsejében károsítunk meg valakit. A rablásnál és szent dolgok ellopásánál az igazságosság ellen elkövetett jogtalanság mellett személyes sértéssel, illetőleg a szent dolgokat megillető tisztelet, a vallás ellen is vétkezünk. Azért ezt a szentgyónásban meg kell mondani.

A lopásnál szükséges, hogy a dolog elvitele a tulajdonos józan ellenkezése ellenére történjék. Ezért nem követ el lopást a régi becsületes szolga, ki a szegénynek titokban ad alamizsnát, melyet gazdája nem tagadna meg a szegénytől, de a szolga restel engedélyt kérni; vagy ha ugyanilyen körül-

mények közt ételmaradékokat oszt ki, melyek különben tönkre mennének.

A tulajdonos nem ellenkeezhetik észszerűen, ha igazságosságból vagy kegyeletből (pietas) le kellene mondania a dologról. Nincs tehát lopásról szó, ha valaki a legvégső szükségben vagy titkos kártalanítás céljából elvesz mástól valamit, sem akkor, ha az asszony vagy a gyermekek elvesznek valamit, amit állásuknak megfelelő fenntartásukhoz szükségesnek tartanak vagy ha az asszony magához veszi férje pénzét, mert a férj különben azt elissza vagy családjáról nem gondoskodik.

VIII.

15. §. Isten 8. parancsa: „Hamis tanúságot ne szőlj felebarátod ellen”.

Isten 8. parancsa ellen az vétkezik, aki hazudik vagy aki felebarátja becsületében kárt tesz. A 8. parancs elsősorban a hamis tanúságot tiltja felebarátunk ellen és ezzel védi az igazmondás erényét. Ezt az erényt pedig az sérti meg, aki nem igazat mond vagy az igazat meg nem engedett módon kinyilvánítja. Ezért a következőkben beszélünk a hazugságról, a jóhírnév, a becsület megsértéséről, a rágalomról, megszólásról, a vakmerő ítéletről. E parancs tehát általában tilt minden olyan bűnt, mely felebarátunk jóhírnevének, becsületének ártalmára lehet.

Ilyen a hazugság. Hazugsággal az vétkezik, aki tudva és szándékosan nem mond igazat, hogy más tévedésbe ejtsen.

Jézus mondotta: „Az ördög a hazugság atyja.” (Jn. 8, 44.) A Szentírás szerint: „Útálja az Úr a hamis ajkakat.” (Péld. 19, 22.)

Tudva akkor mondunk nem igazat, ha tudjuk,

hogy amit mondunk, nem igaz; szándékosan, ha azt akarjuk, hogy azt, amiről tudjuk, hogy nem igaz, mások igazságnak fogadják el. Ez rendesen olyan szándékból történik, hogy másokat megcsaljunk vagy tévútra vezessünk.

Magában véve, azaz lényege szerint *minden hazugság bűn*, azért hazudni sohasem szabad sem magunk, sem mások javából még tréfából vagy szükségből sem. Aki magát tettet, vagyis nem szóval, hanem képmutatás vagy színlelés által akar másokat félrevezetni, vagyis jobbnak mutatja magát, mint amilyen valóban, az is hazudik.

A hazugság magában véve csak bocsánatos bűn, de súlyossá lehet, ha másnak nagy kárt okoz, ha valamely más erényt, az igazságosságot, a szeretetet súlyosan sérti, pl. felebarátunk nagy kárt szenved vagyónában vagy jó hírnevében, becsületében.

Megkülönböztetünk *káros hazugságot*, mellyel kár van összekötve; *szükség-hazugságot*, mely saját magunk vagy mások hasznára történik és *tréfából* elkövetett hazugságot élvezet vagy mulatás céljából.

A hazugságtól meg kell különböztetni az ú. n. nem tulajdonképeni *elmebeli fenntartást* (*restrictio mentalis*), mikor t. i. a beszélő szavait más, a rendes jelentéstől eltérő, de könnyen kitalálható értelemben használja. Az ilyen elmebeli fenntartás meg van engedve, sőt néha kötelesség, ha megfelelő ok van rá és a másik félnek nincs joga az igazság megismerésére. Így a hivatalos egyének, ha illetéktelen emberek a hivatalos titok iránt kérdezik őket, mondhatják, hogy semmit sem tudnak, amit t. i. másoknak elmondhatnának; a kölcsönkérőnek mondhatjuk, hogy nincs pénzünk, t. i. amit kikölcsönözhetnénk; az inas gazdája parancsára, aki

otthon tartózkodik, a látogatónak mondhatja, hogy gazdája nincs otthon, t. i. hogy látogatót fogadjon.

Ha azonban a másik félnek joga van megtudni az igazságot, akkor azt nem szabad eltitkolni. Tehát nem szabad elméleti fenntartással élni, ha a bíró vagy a többség kérdez valamit jogos módon vagy ha valaki visszterhes szerződést köt.

Az igazmondóság erénye kívánja, hogy szavaink, cselekedeteink egyezzenek gondolatainkkal. Aki tehát komolyan tett ígéretét nem teljesíti, vétkezik hűtlenséggel, mely bocsánatos bűn, kivéve, ha súlyos bűn terhe alatt akarta magát kötelezni ígéretének megtartására vagy ha felebarátja nagy kárt szenved a hűtlenség, az ígéret meg nem tartása által.

Felebarátja becsületében kárt tesz: 1. aki elégséges ok nélkül rosszat tesz fel vagy a rosszat bizonyosnak tartja róla; 2. aki felebarátját megszólja vagy rágalmazza; aki felebarátját csúfolja vagy gyalázza.

Aki másról elég ok nélkül rosszat tesz fel, az *alaptalan gyanúsítást* követ el; aki elegendő ok nélkül bizonyosnak tartja róla a rosszat, *vakmerő ítéllettel* (ráfogással) vétkezik. „Ne ítéljetelek, hogy meg ne ítéltessetek” — mondja az Úr Jézus.

Megszólással az vétkezik, aki felebarátja hibáit kibeszéli, mikor az nem szükséges.

Aki felebarátjának egy vagy több valóságos, de titkos hibájáról tudomással bír, és azokat szükség nélkül elhíreszteli, az becsületsértést követ el és vétkezik mind a keresztény felebaráti szeretet ellen, mind az igazságosság ellen. A hibát azonban néha szabad jelteni, de ez a) mindig jószándékból, a megjavítás céljából és csak olyanoknak történjék, akik a bajon segíthetnek (szülők, tanítók, előljárók)

és b) a hibákat nagyítani nem szabad, sem a bizonytalant bizonyosnak mondani.

Rágalmazással az vétkezik, aki felebarátjára ráfog valamely bűnt vagy nagyítja hibáját. A rágalmazás tehát nemcsak a szeretetet és igazságosságot sérti, mint a becsületsértés, hanem az igazmondás ellen is vét, mint a hazugság. Mindkettő tárgyánál fogva magában véve halálos bűn, mert sérti a jóhírnevet, mely pedig a Szentírás szerint többet ér a nagy gazdagságnál. A rágalmazás és becsületsértés annál nagyobb bűn: 1. minél nagyobbak a hibák és minél tekintélyesebb az egyén, kiről valaki azokat elhíreszteli vagy minél tekintélyesebb a hibákat elhíresztelő egyén; — 2. minél nagyobb kárt és veszteséget okoz; — 3. a rágalmazás és becsületsértés annál nagyobb bűn, minél többen hallják; — 4. minél gonoszabb szándékból, irigységből, bosszúból követi el azokat valaki.

Nem sérti meg felebarátja jóhírnevét és nem követ el becsületsértést, ha ennek hibája már nyilvánosan ismeretes vagy hamarosan általában ismeretessé válik vagy jogerős bírói ítélet állapította meg. Ha a hiba egyik helyen ismeretes, másik helyen azonban nem, szabad ez utóbbi helyen is elmondani, ha előreláthatólag hamarosan itt is ismeretessé válik vagy akinek elmondjuk, hasznára válik a hiba megismerése.

Az olyan hibát, mely egykor nyilvánosan ismeretes volt, de mely már feledésbe ment, nem szabad újra emlékezetbe hozni, ha az illető már megjavult.

A jóhírnév megsértése a rágalmazásnál mindig fennforog, a megszólásnál, vagyis a tényleges hibák elmondásánál csak akkor, ha a hibák kinyilvánítását sem a közjó, sem a magánérdek nem kívánja.

Magánérdekből elmondható a hiba, ha ezzel a

hibázót meg lehet javítani vagy egy harmadik személy kára megakadályozható. Ha valakit jogtalan-ság stb. ért, ezt elmondhatja barátjának, hogy vizsgáztatást vagy tanácsot kapjon tőle.

Felebarátunk jóhírnevének jogtalan megsértése — akár becsületsértés (megszólás), akár rágalom útján történjek — tárgyánál fogva *súlyos bűn az igazságosság ellen*. De csak bocsánatos bűn, ha a felebarát csak kis kárt szenvedett jóhírnevében. Másnak egy hibáját elbeszélni egyetlen olyan embernek, aki azt bizonyosan nem fogja tovább adni, csak bocsánatos bűn, hacsak felebarátunk különös érdeke nem kívánja, hogy azzal az emberrel ne közöltessék. Meggondolatlanság miatt néha fontosabb dolgokban is csak bocsánatos bűnről van szó. — Ha a felebarátnak valamely súlyos bűne már ismeretes, akkor nem követ el súlyos bűnt, aki az ismert bűnnel rendszerint kapcsolatos más bűnét mondja el, pl. hogy részeges ember, gyakran civakodik.

Az úgynevezett besúgás súlyosabb beszámítás alá esik, mert célja békétlenség és ellenségeskedés keltése az emberek között.

Számszerint egy bűnt követ el, aki más előtt több személy hibáit nyilvánítja ki.

A becsületsértés és rágalmazás *hallgatása* is bűn, a) ha ezzel a jóhírnév megsértésére alkalmat ad; az ilyen vétkezik közreműködésével az igazságosság ellen és botrány címén; ha azonban csak a maga számára akarja megszerezni felebarátja hibájának ismeretét azzal a komoly elhatározással, hogy azt másnak nem beszéli el, rendszerint nem vétkezik súlyosan; — b) ha a rágalmazó beszédet örömmel hallgatja; — c) ha a jóhírnév megsértését *nem akadályozza meg*, bár azt megtehetné, sőt azt előmozdítja káröröm vagy kíváncsi tudakozódás

által; ha szavait mindenféle tetszésnyilvánítással helyesli, a rágalmazót buzdítja, dicséri.

Aki így viselkedik, vét a szeretet ellen. Mivel azonban a szeretet nagy nehézséggel nem kötelez és mivel az esetleges rendreutasítás eredménye gyakran nagyon kétséges, azért a magánembereknek rendszerint okuk van a hallgatásra, amely legalább a súlyos büntől kimenti őket. Ha valaki akarata ellenére kénytelen hallgatni ilyen becsületsértő beszédek (pl. utazás közben a vasúti kocsiban) és azokat nem akadályozhatja meg, nem vétkezik.

Jóvátétel. — Aki felebarátját megrágalmazta, annak a *rágalmat vissza kell vonnia*. — Aki a rágálommal kárt tett és ezt előre látta, annak az okozott kárt meg kell térítenie. — Aki felebarátját megszólta, szavait nem vonhatja vissza, mert igaz hibákat beszélt el, de tartozik becsületét más, megengedett módon helyreállítani, különösen azáltal, hogy az elhíresztelt hibákat, amennyire lehetséges, mentesse, jótulajdonságait emlékezetbe hozza, iránta tiszteletet tanúsítson és így lehetőleg dicsérje azt, akit előbb legyalázott. — Ha mást megbántottunk, tőle bocsánatot kell kérnünk.

Aki felebarátját nyilvános rágalmazás által hozta rossz hírbe, a rágalmat nyilvánosan köteles visszavonni. Nyilvánvaló, hogy a becsületsértő, rágalmazó és szidalmazó köteles pótolni azokat az anyagi károkat, melyeket esetleg előidézett és legalább némileg oka lehetett.

Ha a bűn bocsánatos volt, mert a felebarát jóhírnevében nem szenvedett jelentékeny kárt, akkor a jóvátétel is bocsánatos bűn terhe alatt kötelez. Aki azonban nagy kárt okozott és súlyos bünt követte el, a jóvátételre nagy kellemetlenség és hátrány mellett is köteles. — Ha a megszóló és rágalmazó előre látta, hogy a hallgatók szavait másoknak is

elbeszélük, akkor ezek előtt is köteles felebarátja jóhírnevét helyreállítani, amennyire lehetséges. Az erkölcsi lehetetlenség azonban a gyakorlatban e kötelesség alól rendesen kiment. — Aki a bíróság előtt hamisan tanúskodott, köteles vallomását visszavonni, ha a kárt másképp nem teheti jóvá, hacsak a visszavonás által viszonylag nagyobb kárt nem kell szenvednie, mint amelyeket felebarátjának okozott.

A jóhírnév helyreállításának kötelessége alól *mentesülünk*, ha az már más módon helyreállt; — ha a dolog már feledésbe ment; — ha előreláthatólag nem hitték el, nem adtak hitelt állításainknak; — ha a jóvátétel erkölcsileg lehetetlen; — ha felebarátunk is megsértette jóhírnevünket és megtagadja annak helyreállítását; — ha észszerűen feltehetjük, hogy felebarátunk lemond jóhírnevének helyreállításáról.

Ha a megszóló és rágalmozó nem tudja helyreállítani felebarátja jóhírnevét, nem köteles pénzzel kárpótolni a jóhírnevet, hacsak a bíróság nem kötelezi erre.

Nem szabad lemondani a jóhírnevről, ha a lemondásból a közjóra vagy az illetőnek hozzátartozóira kár származnék.

Alaptalan gyanúsítással és vakmerő ítélettel akkor vétkezünk, ha felebarátunkról elegendő ok nélkül valami rosszat tételezünk fel. A gyanú lehet alapos és alaptalan — ez utóbbit hamisnak is nevezük, nem azért, mintha amit gyanítunk, mindig hamis volna, hanem mert a gyanakodónak nincs elég oka azt hinni, hogy amit gyanít, igaz.

Ha pl. egyik kereskedő a másikat már többször megcsalta, ez utóbbinak oka van feltételezni, hogy amaz iparkodik őt ezentúl is megcsalni, mihelyt alkalma lesz rá; — gyanakodása tehát elég

alappal bír és így jogosult is. Ellenben, ha ilyen megcsalás nélkül is kétségbe vonná ama kereskedő becsületességét csupán azért, mert hirtelen meggazdagodott, akkor gyanújának nem volna elégséges alapja, vagyis hamis gyanú volna, mert jogtalanul kárhoztató ítéletet mond felebarátunk szándékai és cselekedetei felett. Azért maga az Úr Jézus int bennünket: „Ne ítéljete, hogy ne ítéltessetek.” (Mt. 7, 1.) Kerüljük a vakmerő ítéletet már csak azért is, mert a látszat sokszor megcsalhat.

A más iránt tartozó tisztelet jogtalan megsértése, az ő jelenlétében történt lebecsülése, gyalázása — bűn az igazságosság ellen, mely tudvalevőleg súlyos bűn terhe alatt kötelez.

Bocsánatos bűn, ha csak jelentéktelen dologról van szó. Annak megállapításánál, hogy a tisztelet megsértése súlyos-e vagy nem súlyos, tekintetbe kell venni a tiszteletet sértő szavakat, cselekedeteket és mulasztásokat, főleg pedig az érdekelt személyeket, mert pl. egyes kifejezések egyszerű, tanulatlan emberek között csak ártatlan ingerkedés és így nem bűn, de ugyanezek a kifejezések tanult emberek közt súlyos bűnt képezhetnek.

A tisztelet megsértését jóvá kell tenni nyilvánosan vagy magánúton, ahogyan a sértés történt. Ez a jóvátétel az előjáróval szemben a bocsánatkérés, az egyenrangúakkal vagy alárendeltekkel szemben rendszeren elegendő a különleges megbecsülésnek és jóakaratnak jele. Súlyos sértés esetén az egyenrangúak közt a kifejezett bocsánatkérés is szükséges lehet.

A megsértett tisztelet helyreállítása alól felment, ha észszerűen feltételezhetjük, hogy a sértett fél lemond a jóvátételről; — ha a gyalázkodót a bíróság már megbüntette a tisztelet megsértéséért;

— vagy a másik megbosszulta magát; — vagy ha a gyalázkodás kölcsönös és egyformán súlyos.

A vakmerő ítélettől meg kell különböztetnünk: a) a vakmerő gyanakodást, vagyis alaptalan véleményyt, hogy felebarátunk valami rosszat tett; — b) a vakmerő kételkedést, amikor valaki elégtelen okból felebarátja erkölcsi viselkedéséről ítéletét fenntartja; — c) a gyakorlati életben szükséges elővigyázatot, óvatosságot, mely azon a tényen alapszik, hogy felebarátja becsületességében csalódhatik és ezzel kárt szenvedhet.

A vakmerő ítélet tárgyánál fogva súlyos bűn az igazságosság ellen. De a súlyos bűnhöz szükséges: a) hogy fontos dologról legyen szó; — b) hogy erős meggyőződése legyen; — c) hogy az ítélet jól megfontolt legyen és ne legyen megfelelő ok a vakmerő ítéletre.

A vakmerő gyanakodás és kételkedés rendesen bocsánatos bűn; súlyos bűn csak akkor, ha szokatlanul nagy hibáról van szó és egyáltalán nincs ok ennek feltevésére. A vakmerő ítélet csak bocsánatos bűn, ha az illető nem látja be, hogy nincs megfelelő ok az ítéletre és nem gondol arra a kötelességére, hogy az okokat jobban meg kell vizsgálnia, feltéve, hogy nem gyűlöletből mulasztja el a vizsgálódást.

A gyakorlati életben szokásos, fentemlített elővigyázat és óvatosság nem bűn, mert ezzel az illető semmi rosszat sem gondol felebarátjáról, de számol azzal a tényleg fennforgó lehetőséggel, hogy megcsalják.

III. FEJEZET.

· AZ ANYASZENTEGYHÁZ ÖT PARANCSA

A keresztény embernek Isten tíz parancsán kívül még az Anyaszentegyház öt parancsát is meg kell tartania. Aki az Anyaszentegyház parancsainak fontos dologban nem engedelmeskedik, az halálos bünt követ el, mert Jézus mondja: „Aki az Anyaszentegyházra nem hallgat, legyen neked, mint a pogány és a vámos (vagyis olyan, mint a nyilvános bűnös).” (Mt. 18, 17.)

Az Anyaszentegyháznak öt parancsa a következő:

1. Az Anyaszentegyháznak szokott ünnepnapjait megüljed.

2. Ünnepnep misét becsületesen hallgass.

3. Bizonyos napokon a parancsolt böjtöket megtartsad és a húseledelektől magadat megtartóztassad.

4. Bűneidet minden esztendőben meggyónjad és legalább húsvét táján az Oltáriszentséget magadhoz ved.

5. Tiltott napokon menyegzőt ne tarts.

Az öt parancson kívül vannak az Anyaszentegyháznak más rendeletei is. Ezeket is szigorúan meg kell tartanunk. Így pl. tiltja az Anyaszentegyház, hogy tiltott könyveket olvassunk, titkos társulatokba lépjünk (pl. tiltott házasságot kössünk).

Az Anyaszentegyháznak van hatalma megbüntetni azokat, akik parancsait rosszakarattal meg nem tartják. Így eltilthatja őket a szentségektől, a kereszt- és bérmaszülői tisztségtől, kizárhatja az Anyaszentegyházból és megtagadhatja tőlük a keresztény temetési szertartást.

Az első és második parancsról, vagyis a vásár-

és ünnepnapok megszenteléséről, szentmise hallgatásáról és a szolgai munkáktól való tartózkodásról már szoltunk az Isten harmadik parancsának tárgyalásánál. A negyedik parancsot (szentgyónást és szentáldozást) külön részekben ismertetjük. Itt tehát csak az Anyaszentegyház harmadik (bőjt) és az ötödik (tiltott idő) parancsáról kell szólunk.

16. §. A bőjt törvény.

Az Anyaszentegyház kétféle bőjtöt parancsol: 1. szigorú bőjtöt, 2. megtartóztatást a húseledelektől. A szigorú bőjt abban áll, hogy az egész napon csak egyszer lakunk jól. A másik két étkezés idején szabad keveset enni.

Az Egyház általános törvénye szerint (1250—1254. c.) szigorú bőjt van: 1. nagybőjtben minden nap, kivéve a vasárnapokat (negyven napi bőjt); — 2. minden évszakban egy héten szerdán, pénteken és szombaton (kántorbőjt); kántorbőjt van a) ádvent harmadik hetében, b) a hamvazószerda utáni héten, c) a pünkösöd utáni héten, d) a szent kereszt felmagasztalását (szept. 14.) követő szerdán, pénteken és szombaton; — 3. néhány ünnep előtt való napon (vigiliabőjt); ilyen van karácsony, pünkösöd, Nagybaldogasszony és Mindenszentek ünnepe előtt.

A szigorú bőjt és megtartóztatási napok alól azonban a Szentszék — különös tekintettel a nehéz viszonyokra — ismételten bővebb és bővebb felmentést adott, melyet az egyházi főhatóságok évről-évre közölnek.

A bőjtöt az Anyaszentegyház azért parancsolja, hogy az Úr Jézus példáját kövessük, bűneinkért bánatot tartsunk és rossz kívánságainkat könnyebben legyőzhessük.

A bőjt egyik neme az önmegtagadásnak. Aki

nem akarja magát megtagadni, az nem lehet híve az Úr Jézusnak, mert Jézus azt mondotta: „Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát.” (Mt. 16, 24.) Azért tartsuk meg mindig lelkiismeretesen a bűjtöt.

Aki bármely okból fel van mentve a bűjt alól, a tisztán bűjti napokon tetszés szerint többször is ehetik húst. A főétkezés megszakítása minden ok nélkül meg van engedve, ha a megszakítás nem tart tovább félóránál; hosszabb megszakítás (ok nélkül) bocsánatos bűn; ha egy óránál tovább tart, halálos bűn. Megfelelően fontos okból (pl. hogy egy haldoklón segítsen) szabad több órára is félbeszakítani a főétkezést.

Annak megállapításánál, hogy mennyit szabad reggel és este magunkhoz venni, figyelemmel kell lenni a testi szervezetre, a munka nemére, a bűjt tartamára és a hely éghajlatára. Általában mindenki annyit vehet magához, hogy a bűjtöt számbavehető kár nélkül megtarthassa.

A három étkezés közti időben semmi táplálékot nem szabad magunkhoz venni, de szabad olyan italt, mely nem táplál, pl. vizet, bort, sört stb., nem szabad azonban húslevest, csokoládét, tejet stb. Hogy azonban az ital meg ne ártson, szabad valamit enni is hozzá.

Ha valaki bűjti napon kétszer jóllakott (akár tudatosan, akár nem tudatosan), azon a napon a bűjtölés már nem lehetséges, azért ezen a napon többször is jóllakhatik.

A *megtartóztatási parancs* tiltja a húsféléket, de nem tiltja a tojást, tejet és fűszert, ha ez állati zsírból áll is.

Csak az emlős állatok és madarak húsa van tiltva, valamint ezek szalonnája, vére, velője, szíve, mája stb. De meg vannak engedve a halak, békák,

teknősbékák, csigák, kagylók, osztrigák, rákok. — Zsirt nemcsak fűszer gyanánt az ételek elkészítésére, hanem kenyérre kenve is szabad használni. Éppen így meg vannak engedve: a mesterséges vaj, a Maggi, valamint egyes húskivonatok, melyek már elvesztették a hús és húsleves ízét, pl. a zselatin, pepsin és popton, de nincsenek megengedve a leveskockák.

Aki megtartóztatási napon húsféléket evett, aznap még megtarthatja a megtartóztatási parancsot és ezért aznap nem élvezhet húst.

A bőjti és megtartóztatási parancsok magukban véve súlyos bűn terhe alatt köteleznek; ha valaki csak jelentéktelen módon sérti meg azokat, csak bocsánatos bűnt követ el.

Bizonyosan nem követ el súlyos bűnt, aki a három étkezésen kívül kb. 60 gramm kenyeret eszik, de súlyos bűnné lesz, ha 120 grammnál többet vesz magához, akár egyszerre, akár különböző alkalmakkor. — Éppen így, ha valaki a megtartóztatási napon 20 gramm húst ennék, nem követne el súlyos bűnt, de súlyosan vétkeznék, ha több mint 60 gramm húst venne magához. — A megtartóztatás többszöri kisebb megsértése nem lesz súlyos anyaggá, kivéve, ha valaki már előre nagyobb mennyiséget szándékolna magához venni kisebb részletekben.

Kimentő okok. — Általában a bőjt alól kiment minden fizikai vagy erkölcsi lehetetlenség. Ki vannak mentve:

a betegek, lábadozók, gyenge szervezetű személyek, olyanok, kik nagyon idegesek vagy ha bőjtölnek, erős főfájást kapnak vagy nem tudnak aludni; terhes, szoptató nők, valószínűleg a havi baj is kiment; szegények, kiknek nincs egyszerre annyiok, hogy jóllakhatnak; nehéz munkával

foglalkozó emberek, pl. földmívesek, kovácsok, kőfejtők, kőfaragók, stb., feltéve, hogy a napnak nagyobb részét tényleg nehéz munkával töltik el; akkor is, ha egyik-másik nap nincs nehéz munkájuk; tanárok, tanítók, tanulók, hitszónokok, gyóntatók, orvosok, bírák, ügyvédek stb., ha a bőjtölés akadályozná őket hivatásuk teljesítésében; olyanok, kik fárasztó, megerőltető utazást tesznek gyalog vagy szekéren; aki vonaton utazik, rendesen csak azon a címen van kimentve, mert a megfelelő időben nem kaphat elegendő ételmet. — De nem szabad nehéz munkát vállalni azzal a szándékkal, hogy ezzel képtelen legyen bőjtolni.

A megtartóztatás alól ki vannak mentve: a betegek, lábadozók, a másállapotban levő nők, ha a húsétel számukra szükséges; szoptató nőknek is szükségük lehet néha húsételre; szegények, akiknek nincs elegendő mennyiségben más ételük; olyan munkások, kik igen nehéz munkával foglalkoznak, pl. öntödékben, bányákban; asszonyok, gyermekek, cselédek, ha a családfő nem enged más ételt készíteni, a cselédek azonban kötelesek más gazda után nézni, de ha az új helyen nagyobb erkölcsi veszélynek volnának kitéve, akkor megmaradhatnak eddigi helyükön.

Ha valakit olyan helyre hívnak vendégnek, ahol tiltott ételeket kell ennie, magában véve a meghívást nem szabad elfogadnia, kivéve, ha joggal attól kellene tartania, hogy a meghívás elnemfogadásából nagy kára lenne vagy ha másokat ezzel súlyosan megsértene vagy ellenségévé tenne. — Ugyanez áll, ha valakinek egy lakomán várakozása ellenére tiltott ételeket szolgálnak fel. — Ha valakinek elnézésből megtartóztatási napon húsos ételeket készítettek, azokat aznap nem szabad elfogyasztania, ha könnyen szerezhet más éte-

leket és a húsos ételt nagy kár nélkül el lehet tenni másnapra. Ha csak kis mennyiségű húsról van szó, amely nincs súlyos bűn terhe alatt tiltva, annak elfogyasztásakor a bocsánatos bűntől már kiment az a körülmény, hogy azt elnézésből, felelősségből készítették megtartóztatási napon.

Ha a családátya valamely okból ki van mentve vagy az egyházi hatóságtól felmentést kapott a megtartóztatás alól, ezért a család többi tagja magában véve nem ehetik húst; gyakran azonban erkölcsileg lehetetlen kétféle ebédet készíteni, azért az egész család ki van mentve.

Az Egyház azért parancsolja, hogy böjtöljünk, a) mert a böjtölés tetszik az Úristennek, mint ez kitűnik a Szentírás számos helyéből; — b) maga az Úr Jézus sürgette és gyakorolta a böjtöt; Jézus tehát saját példájával minden szónál ékeesebben ajánlja a böjtöt; az apostolok és minden időbeli szentek szintén böjtöltek; — c) mert a böjtölés kevélységünk megalázása és érzéki vágyaink megfékezése; — d) mert a böjtölés üdvös és hasznos. A böjtölés által ugyanis eleget teszünk az elkövetett bűnökért és így elhárítjuk magunkról a megérdemelt büntetéseket; — e) mert a böjtölés által megfékezzük érzékiségünket és így a böjt segítségünkre van, hogy megőrizzük magunkat a bűnbe való visszaeséstől; — f) a böjtölés könnyebbé teszi az erény és imádság gyakorlását és annál biztosabban nyerjük meg általa Isten kegyelmét és az örök üdvösséget. Aranyszájú Szent János a következő szavakkal fejezi ki a böjtölés üdvös voltát: „Böjtölj, mert vétkeztél; böjtölj, hogy ne vétkezzél; böjtölj, hogy nyereséged legyen; böjtölj, hogy amit nyertél, állandóan megtarthatd.” (Deharbe 246—247. o.)

**17. §. Az Egyház 5. parancsa: „Tiltott napokon
menyegzőt ne tarts.”**

Az Egyház az 5. paranccsal tiltja az ünnepies menyegzőket és zajos multságokat a két tiltott időben. Tiltott idők: advent első vasárnapjától karácsonyig és hánvazószerdától húsvétvasárnapig bezárólag. Tiltja pedig ezen időkben a zajos multságokat azért, mert ezen időszakokat az Anyaszentegyház a bűnbánatra és a szent ünnepekre való előkészületre rendeli és óhajtja, hogy a hívek ezen idő alatt hitük főigazságairól ájtatosan elmélkedjenek.

A bűnösség megállapításánál figyelembe kell venni magát az időt, pl. advent napjaiban vagy nagypénteken történik a zajos multság; továbbá a multság módját, az esetleges botrányt és hogy miképen ítélik meg a dolgot a jámbor hívek.

II. RÉSZ

A PARANCSONK MEGSZEGÉSE: A BÜN ÉS KÜLÖNFÉLE FAJAI:

18. §. A bün fogalma, felosztása és gonoszsága.

1. *Ki követ el bünt?* — Bünt az követ el, aki tudva és akarva nem engedelmeskedik Isten parancsának. Isten részint maga nyilatkoztatta ki parancsait, részint Anyaszentegyháza által adja tudtunkra, hogy mit akar tőlünk.

Tudva és akarva, mert csak olyan cselekedetünk számítható be bünül, amelyet a cselekedet gonoszságának legalább homályos ismeretével és szabadakarati elhatározásból végzünk. Aki tehát a cselekedet gonoszságának ismerete nélkül vizsgébe valamit vagy legalább a cselekvés pillanatában nem veszi észre, hogy az törvényellenes, tilos és ezt nem fontolja meg, nem akarja: a törvénynek ilyen megszegését nem lehet neki bünül beszámítani.

Az isteni törvény itt a legágabb értelemben veendő és jelenti Istennek, a mi legfőbb Urunknak és Parancsolónknak bármily módon és bárki által kihirdetett parancsát vagy tiltó akaratát. Tehát magában foglalja nemcsak a Sinai-hegyen és Krisztus által adott parancsokat és rendeleteket, hanem azt is, amit Isten kezdet óta az ember szívébe írt és az ész szava által ismertel meg velünk (természeti törvény); továbbá az Egyház és azon emberek parancsait is, kik Isten helyettesei a földön. Aki

tehát megszegi a jogos eljáróság által a közjó érdekében hozott törvényt, az vétkezik az isteni törvény ellen, mely azt parancsolja, hogy előljáróinknak engedelmeskedjünk. Szent Pál szerint: „Mindenki vesse magát alá a felettes hatóságoknak. Nincs ugyanis hatalom, csak az Istentől; amelyek pedig vannak, azokat az Isten rendelte. Aki tehát ellene szegül a felsőbbségnek, szembeszáll az Isten rendelkezésével.” (Róm. 13, 12.)

Hogy valaki bűnt kövessen el, az nem szükséges, hogy a rosszat magában véve egyenesen akarja vagy szándékában legyen, mert az ember vétkezhetik azáltal is, hogy olyasmit akar, ami a rossznak oka, amiből a rossz ered, feltéve, hogy azt előre lehet látni. Így pl. a részeges ember, ha már tapasztalásból tudja, hogy az ivásban nem tud mértéket tartani és előrelátja, hogy részegségében káromkodik és másnak kárt okoz, akkor az ivás által nemcsak részegséget, hanem más, ebből származó és azzal együttjáró bűnöket is követ el.

Ugyanez áll azokról is, kik szenvedélyüket nem igyekeznek legyőzni, rossz szokásukat elhagyni, az azokból származó, egyenesen nem akart rossz dolgokért is felelősek.

2. *A bűnök felosztása.* Nem minden bűn egyenlő; vannak nagy, vagyis *halálos, súlyos* bűnök és vannak kisebb, vagyis *bocsánatos bűnök*.

A nagy bűnöket azért nevezzük *halálos* bűnöknek, mert elveszik tőlünk a megszentelő kegyelmet vagyis lelkünknek természetfeletti életét és örök halált okoznak a pokolban.

A kisebb bűnöket azért nevezzük *bocsánatos* bűnöknek, mert azok nem veszik el a megszentelő kegyelmet és azért könnyebben bocsáthatók meg szentgyónás nélkül is, t. i. bánat, jócselekedet és ideigtartó büntetések elszenvedése által. Mindazon-

által, ha a kis bűnök bocsánatát meg akarjuk nyerni, a kegyelem állapotában kell lennünk; mert a kisebb bűn csak akkor bocsáttatik meg, ha a halálos bűnök is megbocsáttatnak vagy már meg vannak bocsátva.

Halálos bünt akkor követünk el, ha az isteni törvényt *fontos dologban egészen szándékosan*, vagyis a *rossznak teljes ismeretével és akaratunk teljes beleegyezésével* szegjük meg, bocsánatos bünt pedig akkor, ha az isteni törvényt vagy csak kisebb dologban vagy nem egészen szándékosan szegjük meg, vagyis ha az értelem részéről hiányzik a rossznak elégséges ismerete vagy az akarat részéről a teljes beleegyezés.

Hogy tehát valamely bünt halálos bűnnek tekinthessünk, ahhoz szükséges:

1. *Fontos dolog* akár önmagában akár valamely körülménynél fogva; ezt nem mindig könnyű megállapítani; leginkább felismerhetjük a büntetésből, melyet a törvényhozó a törvény megsértőjére szab; így pl. amit Isten örök halál, örök kárhozat terhe alatt parancsol vagy tilt, azt kétségtelenül fontos dolognak kell tekintenünk. Mivel általános szabályt nem lehet felállítani, amely szerint minden előforduló esetben meg tudnók állapítani, hogy a törvény megszegése halálos vagy bocsánatos bűn-e, ilyenkor legbiztosabb a hittudósok általános véleményéhez alkalmazkodni, mivel az mindig a Szentírás, az Egyház ősi hagyománya és a józan ész alapelveire támaszkodik.

Egyébként vannak esetek, midőn egy magában véve nem fontos dolog halálos bűn tárgyát képezheti. Ilyen okok: a) ha valaki az Isten törvényét kisebb dologban ugyan, de olyan *szándékkal* sérti meg, hogy azt azután fontos dologban is megszeghesse; ezért kisebb lopás is halálos bűnné lesz, ha

a kis lopásoknál az volt a szándéka, hogy azok révén nagyobb összeget szerezzen magának; b) hasonlóképp halálos bűnné lesz a bocsánatos akkor is, ha valaki el akarja a rosszat követni akár kis, akár nagy bűn volna; c) a magában véve csekély dolog fontosságát nyer, ha súlyos botrányral van összekötve, mikor különben a vétkező előre látja azt vagy legalább láthatná, ha akarná; így pl. a szülők kisebb gyarlóságai, hibái, mivel azok a gyermekek és alattvalók erkölceit gyakran nagyon megrontják; d) egy magában véve kisebb dolgot akkor is fontosnak kell tekinteni, ha előreláthatólag *közelebbi alkalmul* vagy *okul* szolgál valamely parancsnak fontos dologban való megszegésére; így pl. egy könnyelmű, szabadabb tekintet más valakire magában véve bocsánatos bűn súlyos bűnné lehet olyan emberben, aki már tapasztalásból tudja, hogy az ilyen tekintet nagy kísértést okoz neki, amelyben gyönyörködni szokott; e) a magában véve csekély kihágás súlyos bűn, ha a törvényhozó annak törvénye iránti alaki (formális) megvetéséből történik; ha tehát valaki annak jeléül, hogy az Egyházat és parancsait megveti, pénteken csak kevés húst ennék is, súlyos bűnt követne el a megtartóztatás törvénye ellen.

2. *A rossznak teljes ismerete*; a rossznak teljes ismeretével pedig az bír, akinek lelkiismerete világosan megmondja, hogy amit tesz vagy tenni akar, súlyosan vétke. Így egy magában véve (tárgyánál fogva) súlyos bűnt képező cselekedetet bocsánatos bűnnek kell tekintenünk, ha azt valaki félig éber állapotban, nem teljes öntudattal viszi végbe, főleg ha azt tökéletesen éber állapotában a világért sem tenné meg. De nincs kimentve a halálos bűn alól, aki szándékosan fojtja el a lelkiismeret szavát, hogy azt ne kelljen követnie vagy akinél a kellő lelki-

ismeret hiánya vétkes tudatlanságból és figyelmetlenségből származik.

3. *Az akarat teljes beleegyezése*, mert különben nem volna beszámítható, nem volna tökéletes emberi cselekedet. Ez a teljes beleegyezés mindig megvan, ha az ember a cselekedet gonoszságának teljes ismeretével szabadon cselekszik.

A halálos bűnhöz megkívánt teljes ismeret és teljes beleegyezés egy pillanat alatt is bekövetkezhetik, ha t. i. valaki a cselekedet gonoszságára kifejezetten gondol vagy arról alaposan (pozitíve) kételkedik vagy észreveszi a súlyos bűn elkövetésének közeli veszélyét; nincs szükség hosszabb megfontolásra vagy mérlegelésre.

A bűn halálos bűn lehet vagy tárgyánál fogva vagy valamely körülménynél fogva (ex genere suo vel per accidens). Vannak bűnök, melyek tárgyuknál fogva mindig súlyos bűnök, pl. az istenkáromlás, kétségbeesés, gyilkosság . . . Ezek csak akkor lehetnek bocsánatos bűnök, ha az ismeret és a beleegyezés nem teljes; vannak bűnök, amelyek tárgyuknál fogva rendszerint halálosak, de nem mindig: kis dologban bocsánatos bűnök, pl. a) lopás nagyobb vagy kisebb dologban.

Vannak bűnök, amelyek tárgyuknál fogva bocsánatosak, de valamely körülménynél fogva halálosakká lesznek; ilyenek a téves lelkiismeret, ha pl. valaki azt hiszi, hogy kis hazugsággal súlyos bűnt követ el; b) a súlyos botrány, mely cselekedetéből származik; c) nagyon rossz cél, pl. kisebb megszólás által másnak nagy kárt akar okozni; d) súlyosan gonosz érzület, pl. ha valaki inkább súlyosan meg akarja bántani Istent, mint tartózkodni a játéktól vagy haszontalan beszédétől stb.; e) a törvénynek vagy a törvényhozónak egyenes (formális) megvetése; f) a súlyos bűn elkövetésének közeli

veszélye, pl. ha valaki előrelátja, hogy könnyelmű olvasmányából súlyos bűn következik.

A bűnöknek egyéb felosztása. a) *Cselekedettel és mulasztással* elkövetett bűnök a szerint, amint tiltó vagy parancsoló törvény ellen irányulnak, pl. a lopás és a szentmise elmulasztása; b) *külső*, melyet szóval vagy tettel követünk el és *belső*, amelyet csak szívünkben gondolattal követünk el; más-ként gondolattal, szóval és tettel elkövetett bűn; c) vannak *Isten, felebarátunk és önmagunk ellen* irányuló bűnök; ilyenek az isteni erényekbe, a felebaráti szeretetbe és önmagunk helyes szeretetébe ütköző bűnök; d) vannak *tudatlanságból, gyarlóságból és gonoszságból* elkövetett bűnök a szerint, amint azok vétkes tudatlanságból vagy erős kísértés, nagy szenvedély hatása alatt vagy az akarat gonoszságából jönnek létre; e) vannak *testi és szellemi* bűnök; ilyenek a rendetlen testi gyönyörűség, a torkosság, a részegség, bujaság, illetve az ész rendetlen gyönyörűségéből származnak, mint a gyűlölet, kevélység, irigység; f) *beszámítható és nem beszámítható* bűnök a szerint, amint a törvénynek szándékos vagy nem szándékos megszegései.

A halálos bűn következményei. a) A megszentelő kegyelem elvesztése; az ember ugyanis azzal, hogy a halálos bűn által elfordul Istentől, eo ipso elveszti a megszentelő kegyelmet; b) a megszentelő kegyelem által belénk öntött erények és a Szentlélek Isten ajándékainak elvesztése; c) a kegyelem állapotában szerzett összes érdemek elvesztése és a halálos bűn állapotában képtelenség az örök életre új érdemek szerzésére; d) a bűn állapota (*reatus culpae*); a bűn által ugyanis az ember magára vonja Isten méltatlankodását, neheztelését, mely mindaddig tart, míg a bűnös az Isten ellen elkövetett sértést megfelelő elégtétellel jóvá nem

teszi; e) a bűneiért megérdemelt büntetés elszenvedésének kötelezettsége (reatus poenae) mind ezen, mind a másvilágon. E büntetések földi életünkben: lelkiismeret furdalása, a különleges kegyelem és az isteni védelem elvonása, különféle testi sanyargatások, úgy a saját, mint családunk és társadalmunk sok ideiglenes kára. Azok a büntetések, melyeket a jövő életben kell elszenvednünk kétfélék: a *veszteségben álló büntetések* vagyis az Isten színről-színre látásától való megfosztás, mert az életben elfordultunk Istentől; és *érzéki büntetések*, vagyis tényleges fájdalmakat kell szenvednünk, amiért a bűn által a teremtményekhez fordultunk. Mindkét büntetésre utal a Szentírás e szavakkal: „Távozzatok Tőlem (poena damni) az örök tűzre” (Poena sensus). (Mt. 25, 41.)

A bocsánatos bűn is rendellenes odafordulás, ragaszkodás a teremtményekhez a nélkül azonban, hogy megszüntetné Istennel való kapcsolatunkat, bár tényleg (actu) nem törekszik Isten felé. A bocsánatos bűn hasonló a könnyű sebhez, mely nem foszt meg életünktől, de betegséget okoz.

Bocsánatos bűnt az követ el, aki kisebb dologban vagy nem egészen tudva és akarva nem engedelmeskedik Isten parancsának. Nem azért mondjuk bocsánatos bűnnek, mert bocsánatot nyer, ezt Isten irgalmasságából a halálos bűn is elnyeri, hanem azért, mert természeténél fogva bocsánatot nyerhet, míg a halálos bűn természeténél fogva erre nem számíthat. A bocsánatos bűnnél tehát szükséges: a) hogy annak tárgya csekély dolog legyen; b) a cselekedet rosszságának nem teljes ismerete (semiplena) és nem teljes beleegyezés. Ha azonban az ismeret és beleegyezés tökéletes is, ha a dolog csekély, a bűn bocsánatos marad; a tökéletesen szándékos bocsánatos bűnök mégis nagyobbak, jobban

beszámíttatnak azoknál, amelyek nem teljesen szándékosak.

A bűn tárgyánál fogva bocsánatos, amely minden tekintetben csekély dolog, pl. kis mértéktelenség az evésben, ivásban, nevetésben, szomorúságban stb. vagy valamely körülménynél fogva bocsánatos bűn, habár annak tárgya súlyos. Ilyen körülmények, melyek a tárgyánál fogva súlyos bűnt bocsánatosná teszik: a) a dolog csekélyisége a lopásnál, a bőjtnél; b) a teljes ismeret és tökéletes beleegyezés hiánya; c) a téves lelkiismeret, amikor valaki elháríthatatlan tudatlanságból valamit bocsánatos bűnnek tart, ami pedig tárgyánál fogva halálos bűn.

Annak megállapításánál, hogy valamely bűn tárgyánál fogva halálos vagy bocsánatos bűn-e iránadó: a) a Szentírás; b) az Egyház tanítása, meghatározása; c) a szentatyák és a hittudósok tanítása; d) figyelembevétel az általános véleménynek, hogy mit tart az általános felfogás súlyos vagy bocsánatos bűnnek, a helyes erkölcsi rendtől való nagy vagy kis eltérésnek.

A bocsánatos bűn következményei. A bocsánatos bűn: a) csökkenti a szeretet hevét, megbénítja szívünk szárnyalását Istenhez, gyengíti az erények gyakorlásában kifejtett buzgóságot, készséget és könnyedséget; b) előidézi a bűn állapotát (reatus culpae), mert a bocsánatos bűn is joggal vonja magára Isten nem-tetszését, méltatlankodását, ha Isten barátságát nem is szünteti meg; c) büntetésre tesz méltóvá úgy ezen, mint a másvilágon (reatus poenae); ilyen büntetések földi életünkben a különleges isteni kegyelem és védelem megvonása, sok ideigtartó büntetés, néha még a halál is, amint ezt bizonyítja Lóth feleségének, Ananiásnak és Zaphirának halála, akiknek bűnei a szentatyák szerint csak

bocsánatos bűnök voltak; a túlvilági büntetéseket a tisztítóhelyen kell elszenvedni, hacsak már e földön el nem szenvedtük azokat; d) lassankint rávisz a halálos bűnre azzal, hogy a szerzett erényeket gyengíti, a testi kívánságot felkelti (motus concupiscentiae), Isten különös védelmét akadályozza és az embert a törvény nagyobb megszegésére hajlamossá teszi, főleg, ha a bocsánatos bűnököt ugyanazon dologban gyakran elköveti. A Szentírás szerint: „Aki a keveset megveti, lassankint elesik.” (Ecclé. 19, 1.)

A bocsánatos bűnök gyakori elkövetése, tehát azok nagy száma magában véve nem teszi a bűnt halálossá. De a sok bocsánatos bűn halálossá lehet, ha a sok kis dolog erkölcsileg egyesül, úgyhogy súlyos dologhoz elég anyagot képeznek, pl. a lopásnál, a bűjtnél.

Ha valaki csak a halálos bűnököt akarja elkerülni úgy, hogy a bocsánatos bűnökkel nem törődik, *elvontan tekintve* a dolgot magában véve ezzel valószínűen nem követ el halálos bűnt, de *a valóságban* az ilyen lelkületű ember nemsokára halálos bűnbe esik, mert a bocsánatos bűnök hajlandóvá teszik az embert a halálos bűnre.

A mondottakat röviden összefoglalva: a bocsánatos bűnöktől is óvakodnunk kell, 1. mert azok is megbántják Istent és lassankint nagy bűnökre visznek; 2. mert ideigtartó büntetéseket hoznak reánk.

19. §. A bűn különleges fajai

(V. ö. Deharbe S. J. 258—269. o.)

A bűn különleges fajai: 1. a főbűnök; 2. a Szentlélek elleni bűnök; 3. az égbekiáltó bűnök; 4. az idegen bűnök.

1. A főbűnök.

A főbűnök: 1. a kevélység; 2. a fösvenység; 3. a bujaság; 4. az irigység; 5. a torkosság; 6. a harag; 7. a jóra való restség.

A hét főbűnt nem azért mondjuk főbűnöknek, mintha mindegyik mindig halálos bűn volna, hanem azért, mert sok más bűn származik belőlük és mindig főforrásává lesznek más bűnöknek. Aki a főbűnökben már megrögzött, azok arra indítják, hogy majd egyik, majd másik súlyosabb kötelességét sértse meg.

1. *Kevély* az, aki magát többre becsüli, mint kellene, felebarátját pedig nem becsüli. A kevélység arra ösztönzi az embert, hogy mások fölé emelkedjék, tőlük a köteles tiszteletet megtagadja, magát senkinek alá ne vesse, mindenkit a saját akaratától és szeszélyétől tegyen függővé, másokat lenézzon, velük durván, megvetőleg bánjék; nem egyszer még Istentől is megtagadja a kellő tiszteletet, parancsait megveti.

A kevélységből sok más bűn származik. Ilyenek: a) a hiúság bűne a gondolkodásban, a beszédben, az életmódban, a magaviseletben; b) a dicsőségvágy bűne, mikor valaki aljas eszközökkel igyekszik dicsőségre, méltóságra, hatalomra szerttenni; c) a képmutatás és álszenteskedés bűne; d) az engedetlenség és ellenszegülés bűne az egyházi és világi előjárókkal szemben; e) az alattvalók iránti túlszigorúság bűne; a kevély, amint a legrosszabb alattvaló, mert maga felett senkit sem akar elismerni, úgy a legrosszabb előjáró is, mert alattvalóit csak úgy tekinti, mint szeszélyének vak eszközeit, kérelmeikre és jogos panaszaikra csak gorombaság és fenyegetés a válasza; f) az uralomhajhászat bűne; a kevély a legféltelenebb módon igyekszik uralmát

kiterjeszteni másokra; g) a civakodás bűne; a kevély erőszakos, örökös civakodásban él embertársaival, főleg környezetével; h) a hálátlanság bűne; a neki tett szívesség gyakran csak ok arra, hogy jótevőjét megbántsa, mert restelli, hogy másnak bármiben is le van kötelezve; i) az irigység és kegyetlenség bűne; nem szívesen tűri, hogy mások is olyan vagy nagyobb tiszteletben részesüljenek, azért szívében a kevélységgel egyesül az irigység és mindent elkövet, hogy vetélytársát megbuktassa és sokszor a legborzasztóbb eszközökkel elhárítsa útjából (pl. Heródes és a betlehemi kisdedek; Ámán és Mardocheus); k) a hitetlenség és eretnokség bűne szintén a kevélységből származik; l) midőn pedig a kevélység a tetőpontra hág, akkor Isten nyilvános gyűlöletére viszi az embert. A kevély mintegy vetélytársának tekinti Istent, akit annál jobban gyűlöl, minél jobban kitűnik nagysága az ő semmirekellősége mellett. Nem csoda hát, hogy a kevélységet Isten és ember útálja és hogy a Szentírás „minden bűn kezdetének” nevezi. (Sirák 10, 7. 15.) Szent Péter szavai szerint: „alázatosságot tanúsítsatok egymás iránt, mert Isten a kevélyeknek ellenáll”. (I Pét. 5, 5.)

2. Fősvény az, aki a pénzhez és a vagyonhoz túlságosan ragaszkodik és a szegények iránt keményszívű.

Míg a kevély ember a szellemi javak (tisztelet, dicsőség, kitüntetés) után törekszik rendetlenül, addig a fősvény a külső, ideigtartó javakat igyekszik megszerezni és élvezni, rendetlenül szereti a pénzt, a vagyont és ha megszerezte, túlságosan ragaszkodik hozzá, nem Istennek tetsző célra akarja fordítani a földi javakat, hanem magukért szereti azokat. E szenvedély szintén sok és nagy bűnnek forrása. A fősvény rendetlenül sóvárog a mulandó

javak után, ezek elvesztésén túlságosan szomorkodik, azok megszerzésére minden jogtalan eszközt felhasznál (hazugság, hamis eskü, csalás, lopás, uzsora), mindenre képes, hogy pénzhez, vagyonhoz jusson. A Szentlélek mondja: „Nincs gonoszabb, mint aki a pénzt szereti, mert az ilyen lelkét is eladja.” (Sir. 10, 10.)

3. *Bujasággal* az vétkezik, aki illetlen gondolatokat, kívánságokat, szavakat és tetteket enged magának, melyek a szent szemérmet sértik. E rossz szenvedély képes az embert Isten és az Egyház összes parancsainak megszegésére és a legszentebb kötelességeinek vakmerő megsértésére vinni. Valóban, mint a tapasztalás bizonyítja, a tisztátalanság számtalan bűnnek forrása és rúgója.

4. *Írigy* az, aki búsul, mikor másnak jó dolga van vagy pedig örül, mikor másnak baja van. Az írigység bosszankodás, kellemetlen érzület a miatt, hogy felebarátunk valami jóval, lelki, testi előnyökkel, vagyonnal, jó hivatallal stb. rendelkezik és azt gondoljuk, hogy minket e miatt kevésbé tisztelnek, becsülnek, mint érdemelnők. E rossz érzésből szomorúság támad bennünk, ha felebarátunk valami jóval bír és öröm, ha azt elveszíti. — Nem írigység és nem vétek, ha nem bírunk azzal a jóval, mint felebarátunk, csak ne kívánjuk, hogy ő se bírjon vagy legalább ne oly nagy mértékben. Hasonló feltétel mellett szomorkodhatunk, csak ne túlságos mértékben a miatt, hogy nem vagyunk olyan jámborak és erényesek, mint mások, sőt az ilyen szomorúság dicséretreméltó, mert az erény gyakorlására serkent. Szent írigység.

Az írigység szenvedélye szintén sok és nagy bűnöket szül. Az írigy többnyire hálátlan Isten iránt, mert nem tekinti azokat a jótéteményeket, melyeket Istentől nyert, hanem gonoszul csak azt

nézi, amit Isten a felebarátnak adott. Sokszor zúgolódik és káromolja Istent az ideigtartó javak elosztása miatt, az isteni Gondviselést részrehajlásról és igazságtalanságról vádolja. Szereti a megszólást és rágalmat mint alkalmas eszközöket arra, hogy a felebarát elveszítse azt a tiszteletet és bizalmat, melynek az emberek előtt örvend vagy megfosztásuk a hivatalától és méltóságától és a vele járó jövedelemtől. Gyűlöli boldog embertársát, gyűlöli és üldözi felebarátját, mert jobb és erényesebb, mint ő.

5. *Torkosság* által az vétkezik, aki rendetlenül sokat eszik vagy iszik vagy időn kívül és rendetlen módon vágyódik az étel és ital után.

Torkosságnak, falánkságnak az evésben, ivásban való mértékletlenséget, az ingyenkedés rendetlen kielégítését nevezzük. E főbűnt követi el, aki sokat, vagyis többet eszik és iszik, mint amennyi testi egészségének fenntartására szükséges; aki időn kívül vagyis a házirend által megszabott időn kívül, pusztán ingyenkedésből teszi ezt, midőn az nem szükséges és nincs oka rá; aki rangjához és körülményéhez képest nagyon finom és drága, inkább a finnyáskodásnak hízalgő, mint egészséges ételeket és italokat élvez; aki nagyon mohón eszik és iszik, szinte szemével nyeli az ételt és italt.

Ez aljas szenvedély által az ember, mint valami okatlan állat, az evésben és ivásban keresi boldogságát és gyakran, főleg a szeszes italok túlságos fogyasztása által, még az okatlan állatnál is alább süllyed. E főbűn is sok más bűnt szül, melyeket az, aki e főbűnnek rabja lett, Isten, felebarátja és önmaga ellen is elkövet, mert nem törődik ideiglenes javaival, becsületével, jóhírnevével, egészségével. E főbűnből származik főleg a gyermekeknél és cselédeknel a nyálánkság, a beteges

kivánság, hogy lopva szeret enni és inni mások kárával; — a pazarlás, mely számtalan családot tönkre tesz; a részegeskedés, mely rendesen káromkodásra, trágár beszédekre, fajtalanságra viszi az embert, józan esztől fosztja meg. Krisztus Urunk maga is legnyomatékosabban inti tanítványait minden mértéktelenségtől: „Vigyázzatok, hogy el ne nehezedjenek szíveitek tobzódásban és részegségben és hirtelen meg ne lepjen ama nap” (az ítélet napja). (Lk. 21, 34.)

Habár a torkosságból származó bűnök nem is mindig halálos bűnök, de azokká válhatnak: 1. ha valaki az eszem-iszomban találja legfőbb boldogságát; 2. ha valaki a sok evés-ivás által egészségét nagy mértékben megrongálja; 3. ha tisztán nyalánságból súlyosan megszege a bűjtöt és a megtartóztatást; 4. a torkosság miatt képtelenné válik halálos bűn terhe alatt kötelező kötelességét teljesíteni; 5. ha részegség által eszének használatát elveszíti; 6. ha a régi pogányok módjára hányást idéz elő csak azért, hogy ismét ehessék-ihassék.

Pusztán ingyencségből enni, inni megtartva a rendes mértéket, csak bocsánatos bűn. Gyönyörködésből, vagyis olyan szándékból enni-inni, hogy érzékiségünket kielégítsük — bűn; de nem bűn az emberhez és keresztényhez méltó módon enni-inni, ha gyönyörködve tesszük is ezt.

6. *Harag* által akkor vétkezünk, ha a kellemetlenségek miatt elkeseredünk, túlságosan felindulunk, méregbe jövünk és bosszút állni törekszünk.

A harag a kedély rendetlen felindulása valamely képzelt vagy valóságos jogtalanság vagy bármely kellemetlenség miatt, többnyire bosszúvágygal összekötve. Ha ilyenkor a sértett kemény bosszút akar állni, vagyis megsértőjének jelentékeny kárt akar okozni, akkor a harag halálos bűn, éspedig

annál nagyobb, minél nagyobb a rossz, melyet a haragvó felebarátjának kíván vagy okozni akar. Halálos bűn a harag akkor is, ha átkozódásra, szitkozódásra, istenkáromlásra vagy nagy botrányra vezet. A harag igen sok és nagy bűnt idézhet elő főleg a felebaráti szeretet ellen, gyűlöletet, ellenségeskedést, átkozódást, verekedést, sőt gyilkosságot is.

A vétkees haragtól meg kell különböztetni a jogos felháborodást és bosszankodást, mely a rend, igazság és vallás megsértése miatt támad bennünk. Az ilyen bosszankodás, míg a józan ész korlátai közt marad, nem bűn, sőt jó és dicséretes, mert a rossznak megakadályozására és a jónak előmozdítására indít. A szent haragról mondja a királyi Zsoltáros: „Ne vétkezzetek, bármint haragusztok” (Zsolt. 4, 5.) és ez indította a szelíd Megváltót arra, hogy Atyjának házából, a jeruzsálemi templomból ostonnal űzze ki a kufárokat.

7. *A jóra való restség* által akkor vétkezünk, ha a fáradalomtól és munkálkodástól idegenkedő természetes ellenszenvünket követjük és így kötelességeinket elhanyagoljuk.

„Természetes”-nek azért mondjuk ellenszenvünket, mert az embernek bűnös természetében rejlik mindannak kerülése, ami fárasztó és erőfeszítést igényel. Megkülönböztetünk testi és lelki restséget. A testi restség, másként dologkerülés, henyélés, általában a munka iránti kedvetlenség vagy legalább azon foglalkozástól való iszonyodás, melyre hivatalunk, korunk és állásunk kötelez. A tapasztalás szerint is a dologkerülés és henyélés nyomorba dönt nemcsak egyeseket, hanem egész családokat, községeket és országokat is és sok bűnnek forrása (kötelességmulasztás, elégedetlenkedés, civódás, erkölcstelenség, mások megkárosítása, hazugság,

csalás, lopás). Maga a Szentlélek is azt mondja: „A semmittevés sok gazságra tanít.” (Sir. 33, 29.)

A *lelki restség* vagy lanyhaság a lustaság és kedvetlenség állapota mindabban, ami Isten szolgálatára és a lélek üdvösségére vonatkozik.

A lanyha keresztény szórakozott, lanyha az imádságban, Isten ígését nem szívesen, unatkozva hallgatja, a szentmisén minden áhítat nélkül van jelen, a szentségekhez kellő előkészület nélkül járul, ha néha-néha némi buzgalommal tesz is valami jót, attól is hamar elmegy a kedve és a jót is többnyire hiúságból, emberi tekintetből, nem tiszta szándék-ból teszi; rendkívül veszélyes állapotát nem ismeri és mivel a durvább kihágásokat kerüli, magát kifogástalannak tartja. Mivel a bocsánatos bűnökkel nem igen törődik, lassankint fontos kötelességeit is megsérti és a megszentelő kegyelmet is elveszti. Könnyű belátni, hogy a lelki restség mily nagy veszedelembé viszi az embert. A tapasztalat is azt bizonyítja, hogy a lelki dolgokban való lanyhaság a legfontosabb és legsúlyosabb vallási kötelességek elhanyagolására vezet és lassankint közönyt és hitetlenséget szül, gyakran végső penitenciátlan-ságra vezet. Azért mondja a Szentlélek: „... bár hideg volnál vagy meleg! De mivel langyos vagy és sem hideg, sem meleg, kezdelek téged kivetni számból.” (Jel. 3, 16.)

Belső bűnök, rossz gondolatok.

Belső bűnök azok, amelyeket belső tehetségeinkkel, gondolattal és kívánsággal követünk el. Ezek a következők: 1. *szándékos gyönyörködés* a jelenlevő; 2. *öröm* a mult; 3. *kívánság a jövő* rossz dologra vonatkozik. Ezeket a belső bűnöket egy-szóval *rossz gondolatoknak* szoktuk nevezni.

1. A szándékos gyönyörködés (*delectatio mo-*

rosa) a magunk elé képzelt rossz dologban a nélkül, hogy azt meg akarnók tenni.

Ez a szándékos gyönyörködés erkölcsileg olyan rossz, mint a dolog, amelyre vonatkozik; ha ez súlyosan vagy bocsánatosan bűnös, akkor a gyönyörködés bűne is súlyos vagy bocsánatos bűn. Így ha a gyónás tárgya lopás, gyilkosság, a gyönyörködéssel is lopás, gyilkosság lesz. Ezért a gyónásban a bűn nemét megváltoztató körülményt is kifejezetten meg kell mondani, pl. a lopásnál, ha szent dolog ellopására vonatkozott a gyönyörködés.

2. A multban megtett rossz dologra vonatkozó öröm, még ha annakidején tudatlanság vagy figyelmetlenség miatt nem is volt bűn, ugyanolyan súlyosságú és nemű bűn, mint maga a multban végzett rossz dolog. A belső cselekedet ugyanis erkölcsi jellegét attól a külső ténytől veszi, amelyre irányul. Ugyanez áll arra az esetre, mikor szomorkodunk a végrehajtott jó vagy az annakidején végre nem hajtott rossz miatt, pl. ha valaki szomorkodik az el nem követett lopás miatt. Magában véve nem bűn, ha valaki örül a rossz cselekedet végrehajtásának *nem rossz módján*, mert ez esetben az öröm nem rosszra, hanem jóra irányul. Ezért magában véve nem bűn, ha valaki örül a tolvaj ügyessége felett, mellyel a lopást végrehajtotta vagy örül a veszekedő nők nevetséges viselkedésén. Az ilyen öröm azonban veszedelmes, mert fennforog a közeli veszély, hogy beleegyezzünk magába a rossz dologba.

Magában véve szabad örülni *a rossz cselekedet jó következményén*; így pl. a fiú örülhet az örökségnek, mely más által meggyilkolt atyja után reá száll.

Nem szabad ugyan örülni az olyan rossz dolgon, amelynek jó következménye van, de szabad örülni

a rossz dologból származó jó következmény felett, mert az előbbi esetben az öröm egyenesen a rossz dologra, az utóbbi esetben pedig a jó következményre irányul. Így nem szabad örülni az Egyház ellenségének meggyilkolásán, de szabad örülni az Egyház békéjén, mely ebből következik; — az aszszony nem örülhet ugyan kegyetlen és részeges férje halálán, de örülhet annak a jónak, mely ebből a családra származik. Ilyen értelemben éneкли az Egyház a húsvéti énekben: „O felix culpa, quae talem ac tantum meruit habere Redemptorem!”

3. A rossz kívánság a jövőben megteendő rossz dologban vagy szándékos tetszelgés, amely foganatos (efficax), ha valaki feltétlenül végre akarja hajtani a rossz dolgot és nem foganatos, meddő, feltételezett, ha valaki csak feltételesen (ha megtehetem, ha szabad volna) kívánja meg a rosszat.

Valamely rossz cselekedetnek feltétlen, tehát feltételhez nem kötött kívánása bűn, éspedig olyan súlyosságú és nemű, mint a rossz dolog, amelyre vonatkozik; így ha valaki lopni akar, a lopás bűnét követi el, amely súlyos vagy bocsánatos a szerint, amint nagy vagy kis dologra vonatkozik (a tárgy vagy szándék mennyisége és minősége szerint). Feltételesen kívánni rossz cselekedetet vagy dolgot, ha ez a feltétel megfosztja a kívánt dolgot rosszságától, magában véve nem bűn, mert ez esetben az akarat nem kíván rossz dolgot, de a feltételes kívánság bűn, ha a csatolt feltétel nem fosztja meg a dolgot rosszságától. Az ilyen feltételek: megtenném, ha szabad volna, ha nem volna tiltva, ha Isten megengedné, sohasem fosztják meg a belsőleg feltétlenül minden körülmények közt rossz dolgot gonoszságától, hanem csak a külsőleg rossz vagy belsőleg ugyan, de csak feltételesen rossz dolgot. Így nem vétkezik, ki azt mondja: enném pénteken

húst, ha nem volna tiltva; felakasztanám ezt a gonosztevőt, ha bíró volnék; de mindig bűn, ha valaki azt mondaná: káromkodnám, lopnék, hazudnám, ha szabad volna.

Szabad felebarátunknak ideigtartó rosszat kívánni, ha ebből valami — akár lelki, akár testi, akár magunkra, akár másra, akár magán, akár nyilvános jó származik, feltéve, hogy ez a jó felülmúlja vagy legalább egyenértékű azzal; így pl. szabad a részeges embernek betegséget kívánni, hogy megszabaduljon a rossz szokásától; a haza vagy az Egyház ellenségének halálát kívánni a közjó érdekében; a feleség kívánhatja férjének halálát, aki a javulás reménye nélkül igen kegyetlenül bánik vele. De nem szabad az anyának leánya halálát kívánni, mert csúnyasága miatt nem tud férjhez menni; vagy nem szabad a fiúnak atyja halálát kívánni, hogy minél előbb hozzájuthasson az örökséghez.

2. A Szentlélek elleni bűnök.

A Szentlélek ellen való bűnök: 1. vakmerően bizakodni Isten irgalmasságában; 2. kétségbe esni Isten kegyelméről; 3. tusakodni a megismert igazság ellen; 4. Isten kegyelmét mástól irigyelni; 5. megátalkodni a bűnökben az üdvös intések ellenére; 6. meg nem bánni a bűnöket mindhalálig.

Isten irgalmában az bizakodik vakmerően, aki az isteni irgalom nagyságát okul használja fel arra, hogy annál vakmerőbben vétkezzék vagy a vétékben annál jobban megmaradjon; Isten végtelen irgalmát arra használja fel, hogy szívét megkeményítse és mindig mélyebben süllyedjen a bűn fertőjébe.

Isten kegyelméről az esik kétségbe, aki Isten kegyelmét eltaszítja magától, mert lemond minden reményről, hogy bűnei bocsánatát és az örök üdvösségét megnyerheti. Felkiált Káinnal: „Nagyobb az

én gonoszságom, hogy sem bocsánatot érdemelnék." (Gen. 4, 13.) Az utolsó órában sokszor éppen azok szoktak kétségbe esni, akik életükben vakmerő bizakodással szoktak vétkezni.

3. *A megismert igazság ellen tusakodik*, aki a keresztény igazságokat megismeri, de azokat a mellettük tanúskodó isteni tekintély dacára sem fogadja el, azok ellen küzd vagy azokat makacsul tagadja és így szándékosan tusakodik a kegyelem és annak szerzője, a Szentlélek ellen. E bűnbe esnek mindazok, akik nem tudatlanságból, hanem szent vallásunk igazságának teljes ismeretével, tehát gonoszszágból támadják meg, rágalmazzák, hamisítják és tagadják meg annak tanait.

4. *Isten kegyelmét mástól irigyelni*. Az irigység, melyről itt szó van, a természetfeletti javakra, a kegyelem adományaira vonatkozik, melyeket a Szentlélek embertársaink szívébe kiönt. A gonosz emberek irigykednek azokra, akik erényeik és jámborságuk által kitűnnek; a Szentlélek Isten adományait másokban ki nem állhatják, mert maguk gonoszak.

5. *Megátalkodni a bűnben az üdvös intések ellenére*. Ezek az intések vagy közvetlenül Istentől jönnek, mint a belső sugallatok, felvilágosítások, buzdítások a jóra és figyelmeztetések a rossz ellen, vagy közvetve az Egyház és papjai által, a szülők, előljárók, jóbarátok, ismerősök vagy idegenek által is, sőt a különböző csapások által is, amelyekkel Isten mindig bűnbánatra, őszinte megtérésre szólít fel bennünket; azért megannyi jelei a Szentlélek kegyelmének. Aki tehát ezek dacára is megkeményíti szívét, az ellene áll a Szentléleknek.

6. *A bűnben halálíg szándékosan megmaradni*. Ezt a bűnt a Szentlélek ellen az követi el, aki minden üdvös intés és figyelmeztetés dacára is meg-

marad a bűnben és elhatározza, hogy élete utolsó percéig ellenáll a Szentlélek hívó szavának, mely bűnbánatra és megtérésre hívja fel. A megátalkodó tehát szándékosan és mindenkorra visszautasítja Istennek legdrágább ajándékát, az újjászületés kegyelmét (a keresztség által) és az Istennel való kibékülés kegyelmét (a bűnbánat szentsége által). Ennyire vetemedik az ember, ha a Szentlélek szavára nem hallgat. Azért értsük meg a Zsoltáros szavát: „Ma, ha szavát meghalljátok, meg ne keményítsétek szíveteket.” (94. zs. 8.)

E bűnöket azért nevezzük „Szentlélek elleni bűnök”-nek, mert minden más bűnnél inkább ellene vannak a Szentlélek kegyelmeinek és mert gonoszságuk abban áll, hogy akik ezeket elkövetik, szándékosan ellenállnak a Szentlélek kegyelmének, melyet durván elutasítanak maguktól és a Szentlélek ajándékaival együtt megvetik. E bűnökről mondja az Úr Jézus, hogy „meg nem bocsáttatnak sem ezen a világon, sem a jövőben” (Mt. 12, 32.), vagyis csak igen ritkán nyernek bocsánatot, mert az illetők igen ritkán bánják meg azokat, mivel szívüket szándékosan zárják be a kegyelem előtt, azt megvetik és vele visszaélnek; így aztán megakadályozzák vagy igen nehézé teszik az őszinte megtérést. De azért ezekből is van megtérés: ha az illető szívébe fogadja Isten kegyelmét, őszinte bűnbánatot tart, akkor az irgalom Atyjánál ismét bocsánatot nyer.

Égbekiáltó bűnök.

Az égbekiáltó bűnök oly nagy bűnök, hogy mintegy Istenhez kiáltanak büntetésért. Ilyenek: 1. szándékos gyilkosság; 2. a természetellenes fajtalankodás; 3. a szegények, árvák és özvegyek

nyomorúságának nagyobbítása; 4. a munkások bérének igazságtalan visszatartása.

1. *A szándékos gyilkosság.* Mint ismeretes, mikor Káin meggyilkolta Ábelt, Isten így szólt hozzá: „Öcséd vérének szava hozzám kiált a földről” és rögtön meg is büntette. (Gen. 4, 90.)

2. *A természetellenes fajtalankodás* (sodomain bűn). Sodomában és Gomorrában volt elterjedve. Az Úr büntetésül „kénkövet és tüzet hullata e városokra az égből és eltörölte a földről azokat és lakóikat meg az egész környéket s a föld minden zöldjét”. (Gen. 19, 24. 25.) Ezt az undok bűnt úzték egymással titokban a pogányok is, ezért írja róluk az Apostol: „Még kimondani is szégyen... amiket azok titokban cselekszenek.”

3. *A szegények, árvák és özvegyek nyomorúságának nagyobbítása.* Ezt a bűnt azok követik el, akik a felebaráti szeretet parancsa ellenére nemcsak nem segítik a szegényt, a segélyre szorult özvegycet és árvát, hanem attól a kevéstől is megfosztják, amivel még bírnak, jogaikat sértik, őket sanyargatják a nélkül, hogy bármit is tehetnének elnyomóik ellen; azok az előljárók, kik a védtelen szegényeket, özvegyeket és árvákat a kapzsi gazdag jogtalan sanyargatásai ellen nem védelmezik kellő módon; azok az uzsorások, kik a megszorultak szükségét hasznukra fordítják, hogy utolsó fillérüktől is megfosszák őket; azok a hitelezők, kik az adósok szorult helyzetét nem veszik figyelembe, tőlük az adósságot kérlelhetetlen szigorúsággal hajtják be és így nemcsak irgalmatlanul elveszik tőlük, amivel bírnak, hanem úgyszólván lehetetlenné teszik nekik azt, hogy ismét szerezhessenek valamit.

4. *A munkások bérének igazságtalan visszatartása.* Ezt a bűnt — sajnos nem ritkán — azok követik el, akik az iparosoktól, napszámosoktól

vagy, cselédektől a kialkudott bért alaptalan ürügyek alatt részben vagy egészben elvonják, valamint azok is, akik cselédjüket alaptalan okokból idő előtt elbocsátják és hosszabb-rövidebb ideig kenyérkeresetüktől megfosztják.

5. *Idegen bűnök.*

Idegen bűnt az követ el, aki másoknak bűnét okozza vagy elősegíti. Idegen bűnök: bűnre tanácsot adni; vétkes dolgot parancsolni; vétekben másval egyetérteni; mást bűnre ingerelni; mások bűnös cselekedetét dicsérni; mások bűnét elhallgatni; mások bűnét elnézni, elengedni; mást bűnre segíteni; másnak bűnét oltalmazni.

Idegen bűnöknek azért nevezzük, mert mások követik el ugyan, de mint bűnrészeseknek nekünk is beszámíttatnak, mert valamiféle közreműködésünkkel mi is okai vagyunk mások bűnének. Aki idegen bűnbe esik, azt *bűntársnak* vagy *bűnrészesnek* nevezzük.

20. §. *A bűnök megkülönböztetése nem (faj) és szám szerint.*

A trienti szent zsinat szerint a szentgyónásban, hogy az anyagilag teljes legyen, meg kell mondanunk nemcsak a bűnöket, hanem a bűnök nemét (faját) megváltoztató körülményeket és a bűnök számát is. Ezért tudnunk kell, hogy min alapszik a bűnök nemi (faji) és számbeli különbsége.

I. *A bűnök nemi (faji) különbsége* azon a különleges gonoszságon alapszik, amellyel egyik a másiktól különbözik.

a) Mivel a cselekedet elsősorban tárgyától nyeri erkölcsi jellegét, amelyre vonatkozik, ezért nemileg (fajilag) különböznek azok a bűnök, ame-

lyek egymástól különböző erények ellen vannak; így az eretnokség, kétségbeesés, Isten iránti gyűlölet fajilag egymástól különböző bűnök, mert az egymástól nemileg különböző isteni erényekbe ütköznek, így a lopás, a hamis eskü és hazugság nemileg különböző bűnök, mert egymástól nemileg különböző erényekbe, t. i. az igazságosság, a vallás és az igazmondás erényébe ütköznek. Sőt egy és ugyanazon cselekedet, ha több, egymástól nemileg különböző erényt sért, több bűnt foglal magában, így a pap-gyilkosság két bűnt képez, egyik az igazságosságot, másik a vallás erényét sérti.

b) Nemileg (fajilag) különböznek azok a bűnök, melyek ugyanazon erénnyel állanak ugyan ellentétben, de *különböző módon*; így az igazságosság megsértése nemileg különböző lesz a szerint, amint felebarátunk élete, jóhírneve vagy vagyona ellen irányul; a mértékletesség megsértése más és más lesz, a szerint, amint az étel használatában különböző módon történik, pl. az étel mennyisége vagy minősége tekintetében. Ezért a hamis eskü, a fogadalom megsértése, a káromkodás nemileg különböző bűnök, mert bár ugyanazon erénybe (a vallás) ütköznek, de különböző módon; a vallás erényének különböző tényei ellen irányulnak; a lopás, rágalom nemileg különböző bűnök, mert az igazságosság erényével erkölcsileg különböző módon állnak ellentétben; aki vasárnap nem hallgat szentmisét és szolgai munkát végez, két bűnt követ el, mert a vallás erényét különböző módon sérti meg.

A cselekvéssel és mulasztással elkövetett bűnök nemileg különböznek egymástól, mert nemileg (fajilag) különböző tárgyakra vonatkoznak; így az eretnokség és a hit indulatának fel nem indítása, a kétségbeesés és a remény indulatának elmulasztása, Isten gyűlölete és a szeretet indulatának fel

nem indítása nemileg különböző bűnök, mert ugyanazon erényt különböző módon sértik.

c) Nemileg (fajilag) különböznek egymástól azok a bűnök, amelyek ugyanazon erény ellen irányulnak, de *ellentétes módon*, t. i. túlzással és mulasztással. Így a pazarlás és fős vénység, kétségbeesés és vakmerő bizakodás nemileg különböző bűnök, mert részint túlzással, részint mulasztással sértik a bőkezűség, illetőleg a remény erényét.

d) Nemileg (fajilag) különböznek egymástól azok a bűnök, amelyek *nemileg különböző parancsokba ütköznek*; ha ugyanis a parancsok nemileg különböznek egymástól, az azok ellen irányuló bűnök is különböznek nemileg.

Ha azonban ezek a parancsok ugyanazon anyagra, tárgyra vonatkoznak, akkor különbséget kell tenni. 1. Ha alakilag (formaliter) különböző parancsokról van szó, vagyis olyanokról, amelyeknek indító oka különböző, akkor a velük szemben álló bűnök is nemileg különböznek egymástól; így ha valaki vétkezik a bőjt ellen, amelyet nemcsak az Egyház parancsol, hanem fogadalomból is meg kellene tartania, két bünt követ el, mivel az Egyház parancsának indító oka a mértékletesség, a fogadalomra pedig a vallás erénye kötelez; 2. ha azonban a parancsok csak anyagilag (materialiter) különböznek egymástól, vagyis indító okuk ugyanaz, akkor a velük szemben álló bűnök nemileg nem különböznek egymástól akár ugyanazon, akár különböző törvényhozóktól származzanak is a törvények; így a lopás egy bünt képez, bár azt mind a természeti, mind a tételes isteni, mind az emberi törvény tiltja, mert ezek a törvények mind az igazságosság indító okából tiltják a lopást; ha a javaalmas pap elmulasztja a zsolozsma (Breviárium) elvégzését, egy bünt követ el, bár a breviárium

elmondására úgy a felszentelés (papi rendje), mint javadalma kötelezi.

Ezek a szabályok tulajdonképpen egyet jelentenek, csak egyszer az egyiket, máskor a másikat lehet könnyebben alkalmazni.

II. Nyilvánvaló, hogy a nemileg egymástól különböző bűnök *szám szerint* is különböznek, vagyis amennyi nemileg különböző bűn van, annyi a bűnök száma. A kérdés tehát az, hogyan állapíthatjuk meg ugyanazon nemű (fajú) bűnök *számát*. Erre szolgálnak a következő szabályok:

1. *Annai a bűn, ahány a különböző tárgyra irányuló befejezett akarat elhatározás.* Így több bűnt követ el, aki különböző emberektől lop vagy aki különböző cselekedettel többet meggyilkol, többeket megszól.

2. *Annai a bűn, ahány ugyanazon tárgyra vonatkozó, erkölcsileg félbeszakított elhatározás, és pedig a) a tisztán belső tények (mint a gyűlölet, harag, tisztátalan gyönyörködések) annyiszor megsokszorozódnak, ahányszor az akarat beleegyezését felújítják; így ha valaki felkelti magában a gyűlölet indulatát ellensége iránt, azután másra gondol és később ismét megújítja a gyűlölet indulatát, két bűnt követ el és napközben ahányszor ezt az eljárást félbeszakítás után megismétli, annyiszor vétkezik. b) Az olyan belső cselekedetekkel, elhatározásokkal, melyeket valaki külsőleg is végre akar hajtani (pl. elhatározza, hogy lopni fog), annyiszor vétkezik, ahányszor szándékát félbeszakítás után megújítja, így ha valaki elhatározza, hogy felebarátja házáat felgyújtja, majd elhatározását megbánja, azt visszavonja, de később megújítja, két bűnt követ el; c) a külső cselekedetek annyiszor ismétlődnek, ahányszor félbeszakítás után megújítatnak; így aki többször megüti megszakitás után*

ellenségét, többször vétkezik. De ismétlés esetében sem többszöröződnék a külső cselekedetek, ha egy és ugyanazon szenvedély hatása alatt ismétlődnek; így aki lopni szándékolván megállapítja az alkalmas időt, az alkalmas eszközöket és módot, végre aztán tényleg elköveti a lopást, csak egy bűnt követ el; úgyszintén, aki haragjában többször megüti felebarátját vagy többször káromkodik stb., csak egy bűnt követ el; aki száz különböző alkalommal száz pengőt lop el, a nélkül, hogy kezdetben elhatározta volna a száz pengő elvitelét, százszor vétkezik, de csak egy bűnt követ el, aki száz pengőt akar lopni, de hogy észre ne vegyék, száz részletben viszi azt el, csak egy bűnről kell magát vádolnia.

3. Annyi a bűn, ahány egymástól különböző tárgyra irányul ugyanazon elhatározás; így több bűnt követ el, aki egy cselekedetével több embert öl meg, egyszerre több embernek ad botrányt, egy beszéddel többeket szól meg; hasonlóképen több bűnt követ el a tolvaj, ki egyszerre többtől lop, hacsak az ellopott dolog nem ugyanazon közületnek, városnak, zárdának a tulajdonát képezi, mert ez esetben csak egy tulajdonosnak jogát sérti.

21. §. A bűn okai.

1. A bűn szülő oka a rendetlen önszeretet, maga az ember, aki szabad akaratával visszaélve szabadon és szándékosan megszegi a törvényt; 2. előidéző, ösztönző oka a kísértés, amely nem más, mint ösztönzés a bűnre és vagy az eredeti bűn által megrontott természetunktől vagy a világtól vagy a gonoszlélektől származik.

Romlott természetünk, vagyis a velünk született hajlandóság, készség a bűnre; ezt a hajlandóságot a Szentírás concupiscentiasnak, kívánságnak nevezi, mely hármias: a test kívánsága; a szemek

kívánsága; és az élet kevélysége Szent János szavai szerint: „Minden, ami a világon van, a test kívánsága, a szemek kívánsága és az élet kevélysége.” (I Jn. 2, 16.) Ezt a velünk született készséget nagyon felfokozza a bűnös élet által szerzett hajlandóság a bűnre, vagyis a rossz szokás.

Másik kísértő ok a bűnre a *világ*, melyen részint a világi dolgokat értjük, melyek izgatják vágyóképességünket, hogy azok után a helyes erkölcsi rend ellen törekedjünk s amelyek a bűnre alkalmat adnak, részint értjük a rossz embereket, kik szavaikkal, irataikkal, főleg pedig rossz példájukkal különféle bűnökre ingerelnek bennünket.

Harmadik oka a kísértésnek a *gonoszlélek*,kiről ezeket mondja Szent Péter: „Józanok legyetek és vigyázzatok, mert a ti ellenségetek, az ördög, mint ordító oroszlán, körüljár, keresvén, akit elnyeljen.” (I Pét. 5, 8.) Kísért részint *belsőleg*, felkeltvén képzelő és érzéki vágyóképességünket, részint *külsőleg* érzéki megjelenésével, különböző módon nyilvánított rossz tanaival.

Szabályok. 1. Kísértést érezni nem bűn, de bűn a kísértésbe beleegyezni.

2. A kísértést még az erény gyakorlása miatt sem szabad vakmerően, vagyis ok nélkül előidézni a beleegyezés veszélye miatt. Aki szereti a veszélyt, elvész abban.

3. Szabad magában véve tisztességes cselekedet végezni, amelyből szándékunkon kívül rossz gerjedelmek, kívánságok származnak vagy legalábbis származhatnak, ha a) az a cselekedet szükséges vagy hasznos; b) ha alkalmazzuk azokat az eszközöket, melyek a beleegyezést megakadályozzák; így pl. a gyóntatók és az orvosok nem vétkeznek, ha hivatásuk gyakorlásában vagy szükséges tanulmányaikban rossz vágyaik keletkeznek, feltéve,

hogy azokba nem egyeznek bele és a beleegyezés megakadályozására alkalmas eszközöket használnak, mint az ima, szentségekhez való járulás stb.

De semmiféle ürügy alatt sem szabad végezni olyan cselekedetet, amely nem szükséges vagy nem hasznos, csak könnyelműségből és a kíváncsiság kielégítésére történik, még akkor sem, ha a beleegyezés veszélye nem valószínű. Így nem szabad szükség vagy észszerű ok nélkül erkölcstelen könyveket olvasni, csúnya képeket nézni stb., ha a beleegyezés veszélye nem is forog fenn.

Isten, hogy a bűntől visszatartson és a jóra indítson bennünket, lelkünkbe adta a lelkiismeretet. Hallgassunk mindenkor lelkiismeretünk szavára, mert általa maga Isten int bennünket a jóra. Kerüljük a *bűnre vezető alkalmat* mint a mérges kígyót.

L. Dr. Császár József: Gyóntatók zsebkönyve, 129. sk. o.

22. §. A bűn gonoszsága.

Valamely sérelem gonoszságának mértékét főleg a sértő és sértett egyén körülményei határozzák meg, továbbá a sértés természete, elkövetésének módja, indító okai és a személyek, kik előtt a sértés történik.

A halálos bűn gonoszsága tehát abban áll, hogy súlyosan megsérti Istent, a mi legfőbb Urunkat.

Itt a sértett az örök és végtelen Isten, ki Teremtője, fenntartója és kormányzója minden dolognak, a sértő pedig egy szegény, gyarló, hitvány teremtmény, kinek „napjai, mint a széna, ki elhervad; mint a mezei virág”, mondja a Zsoltáros.

A halálos bűn iszonyú hálátlanság Isten, a mi legjobb Atyánk iránt. Ő az emberek legjobb, szeretetre legméltóbb atyja. Azért méltán panaszkodik

Izaiás prófétánál (1, 2.): „...fiakat neveltem és felmagasztaltam, ők pedig megvetettek engem”.

A halálos bűn iszonyú hűtlenség és árulás Jézus Krisztus, a mi szeretetteltjes Megváltónk iránt. A keresztény ember a szent keresztségben ellene mondott az ördögnek, minden cselekedetének, pompájának, a bűnnek és örök, sérthetetlen hűséget fogadott Krisztusnak azzal az ígérettel, hogy mint vezérét követni fogja és zászlója alatt küzd mindhalálíig.

A halálos bűn határtalan gonoszságát legjobban megismerhetjük: 1. a bukott angyalok és ősszüleink súlyos büntetéséből; 2. a pokoli örök büntetésből; hitigazság, hogy Isten minden halálos bűnt, melyekkel terhelve hal meg valaki, örök pokollal büntet; azokból a kínos szenvedésekből és kereszthalálból, melyeket Isten fia bűneinkért kiállott.

A halálos bűn Isten büntetéseit vonja magára sokszor már e földön és végül az örök kárhozatba dönt. Ebből érthető, hogy mennyire kell kerülnünk a halálos bűnt. De tartózkodnunk kell a bocsánatos bűnöktől is, mert ezekkel is megbántjuk Istent. A bűnös a halálos bűnnel vakmerően fellázad Isten, az ő Ura és Atyja ellen; a bocsánatos bűn által nem tagadja meg ugyan Tőle az engedelmességet a fontosabb dolgokban, de ellenszegül és dacol Vele a kisebb dolgokban, főleg ha szándékosan és megfontoltan követi el ezeket.

A bocsánatos bűn akadályozza lelkünket végcélja, Isten felé való szárnyalásában nemcsak azáltal, hogy az akarat buzgóságát gyengíti, hanem azáltal is, hogy útjában áll sok kegyelemnek, ezeket egyenesen megakadályozza, úgyhogy a lélek is a teremtményekhez fordul és alig tud felemelkedni a földről.

A bocsánatos bűnért is sokszor már e földön

különféle büntetéseket kell elszenvednünk (Mózes, Ananiás, Zaphira stb.), a másvilágon pedig a tisztítóhelyen kell vezekelnünk a bocsánatos bűnökért, melyekért e földön nem tettünk eleget. Itt egyetlen bocsánatos bűn is oly gyötrelmeket fog nekünk okozni, melyek a világ minden képzelhető szenvedését felülmúlják.

A bocsánatos bűn végre lassankint halálos bűnre viszi az embert és így az örök kárhozat útját egyengeti előtte. Aranyszájú Szent János mondja a Galatákhoz írt levél magyarázatában: „Miként a seb, melyet elhanyagolunk, lázt, rothadást és végre halált okoz, akként a lélek, mely a bocsánatos bűnre nem ügyel, mindig nagyobbakba esik.”

Mennyire kell tehát gyűlölnünk, mily gondosan kell kerülnünk a bocsánatos bűnt is.

A következőkben arról lesz szó, hogy ha már oly szerencsétlenek voltunk, hogy vétkeztünk, hogyan szabadulhatunk meg bűneinktől és nyerhetjük meg bűneink bocsánatát.

III. RÉSZ

A BŰNÖK MEGBOCSÁTÁSA A BŰNBÁNAT SZENTSÉGÉBEN

Isten Ezechiél próféta által felhív mindnyájunkat: „Térjete meg és tartsatok bűnbánatot elkövetett bűneitek miatt” (18, 30.), egyszülött Fia által így szól hozzánk: „Ha bűnbánatot nem tartotok, mindnyájan elvesztek.” Határtalanul jóságos és irgalmas Megváltónk, hogy elnyerhessük bűneink bocsánatát, megalapította a bűnbánat szentségét, amikor így szólt apostolaihoz: „Vegyétek a Szentlelket, akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nekik, akiknek fenntartjátok, azoknak meg vannak tartva.” (Jn. 20, 22. 23.) A bűnök megbocsátására vagy fenntartására adott hatalom átszállott az apostoloktól utódaikra, a pápákra, püspökökre és az áldozópapokra.

A bűnbánat szentsége tehát az a szentség, amelyben a pap Isten helyett *megbocsátja a keresztség után elkövetett bűnöket*. Az érvényes feloldozás az összes halálos bűnöket letörli a lélekről, a bocsánatos bűnök közül azokat, amelyeket a gyónó megbánt és meggyónt; visszaadja a *megszentelő kegyelmet*, mely lehet első kegyelem, ha a gyónó halálos bűnben volt és lehet a lelkében levő megszentelő kegyelem gyarapítása, ha ment volt a halálos bűntől; megszabadít az *örök büntetéstől és az ideigtartó büntetéseknek legalább egy részétől*; az ideiglenes büntetések elengedése a gyónó bánatá-

nak és áhítatának arányában történik. A bűnbánat szentségének hatása még az *érdemek feléléde*se. Az emberi cselekedetek ugyanis az örök élet szempontjából lehetnek *élő*, azaz *érdemszerző* cselekedetek, melyeket az ember a megszentelő kegyelem állapotában végez; *halált hozó* cselekedetek, melyek megölik a lélek természetfeletti életét, ezek a súlyos, halálos bűnök; *holt* cselekedetek, melyek magukban véve jók ugyan, de mivel a halálos bűn állapotában végeztetnek, jutalomra nem méltók (de büntetés sem jár értük); *elhalt* cselekedetek, melyek élők voltak, de mivel a cselekvő később halálos bűn állapotába esett: a halálos bűn az ő eddig élő cselekedeteiből is kiölte az életet; végül lehetnek *föléledt* cselekedetek; ezek az egyszer megszerzett érdemek, melyek a halálos bűn folytán elhaltak, de a szentgyónásban visszaszerzett megszentelő kegyelem által új életre kelnek. (Noldin: De sacr. nr. 224; Mihályfi: Az emberek megszent. 128. o.)

A bűnbánat szentségében megnyerhetjük *minden bűn* bocsánatát, ha azokat kellő bűnbánattal meggyónjuk. A pápa és a püspökök némely nagyobb bűnnek megbocsátását fenn szokták tartani maguknak, de halálos veszedelemben és némely más fontosabb alkalommal bármely áldozópap adhat feloldozást alóluk.

A bűnbánat szentsége *szükséges* mindazoknak, akik a keresztség felvétele után súlyos bünt követtek el, és ha a szentség tényleges felvétele nem lehetséges, szükséges legalábbis a szentség felvételének *óhaja*; ez esetben elégséges a tökéletes bűnát, melyben bennfoglaltatik (akár kifejezetten, nyíltan, akár csak bele értve) a bűnbánat szentsége felvételének vágya is.

A bűnbánat szentségének felvételére egyébként *isteni és egyházi parancs* is kötelez.

Az isteni parancs következik az apostoloknak a bűnök megbocsátására és megtartására adott felhatalmazásból, melynek nem volna sok értelme, ha ezzel nem volna kapcsolatban a hívek kötelezettsége a bűnök meggyónására. Az isteni parancs feltétlenül kötelez halálveszedelemben. Mindazok a keresztények tehát, akiknek lelkét súlyos bűn terheli, halálveszedelemben isteni parancs alapján kötelesek gyónni.

Egyházi parancs alapján, melyet a IV. lateráni zsinat (1215) hozott, a trienti zsinat és az új egyházi törvénykönyv megújított, minden hívő, aki eszének használatával bír, köteles évenként legalább egyszer meggyónni bűneit. Az új egyházi törvénykönyv szerint (907. c.) e törvénynek nem tesz eleget, aki szentségtörő vagy készakarva érvénytelen gyónást végez.

Hogy a bűnbánat szentségét méltón vegyük fel: 1. meg kell vizsgálnunk lelkiismeretünket; 2. meg kell bánnunk bűneinket; 3. erősen meg kell fogadnunk, hogy többé nem vétkezünk; 4. meg kell gyónnunk; 5. fel kell tennünk magunkban, hogy a feladott elégtételt elvégezzük. A bűnbánat szentségének e részeiről külön-külön szólunk a következőkben.

Amikor a bűnbánat szentségére előkészülni akarunk, a Szentlélek segítségét kell kérnünk, hogy bűneinket helyesen megismerjük, szívből megbánjuk és őszintén meggyónjuk.

23. §. 1. A lelkiismeret megvizsgálása

A lelkiismeret vizsgálásánál arról gondolkozunk, hogy milyen bűnöket követtünk el. Lelkiismeretünket így vizsgáljuk meg: 1. arra gondolunk, hogy *mikor* és *hogyan* gyóntunk utoljára érvényesen és hogy elvégeztük-e a feladott elégtételt;

2. sorra vesszük Istennek és az Anyaszentegyháznak parancsait és megfontoljuk, hogyan vétkeztünk ellenük gondolattal, szóval, cselekedettel vagy kötelességeink elmulasztásával. A szülők vizsgálják meg, hogyan nevelték gyermekeiket; a gyermekek: hogyan tisztelték, szerették szüleiket és hogyan engedelmeskedtek nekik; a háziurak és asszonyok: hogyan bántak cselédeikkel; a cselédek: hogyan viselkedtek gazdáikkal szemben; általában mindenki: teljesítette-e állásbeli és állapotbeli kötelességeit. Nagyon hasznos a bűnök fajain, különösen a fő- és idegen bűnök során végigmenni és megkérdezni magunktól, melyiket követtük el azok közül gondolatban, szóval és cselekedettel.

A halálos bűnöknél különösen meg kell magunknak jegyeznünk, hogy — hetenkint, hónaponként, körülbelül — hányszor követtük el azokat. Olyan körülményeket is meg kell jegyeznünk, amelyek miatt halálos bűnné lett az, ami különben csak bocsánatos bűn lett volna, pl. sokat lopott és ezzel nagy kárt tett; vagy amelyek a halálos bűnt másfajta halálos bűnné változtatják, pl. ha valaki templomban lopott, ha szüleit bántalmazta, testvéreivel gyűlölködött.

A lelkiismeret vizsgálását megkönnyítjük magunknak, ha mindennap este megvizsgáljuk lelkiismeretünket és ha gyakrabban gyónunk.

Fontoljuk meg, hogy a helyes lelkiismeretvizsgálatról függ a gyónás érvényessége, mert ha hanyag lelkiismeretvizsgálat miatt hagyunk ki szentgyónásunkból valamely súlyos bűnt, gyónásunk érvénytelen lesz és mivel bármelyik gyónás utolsó is lehet életünkben — talán örök sorsunk is függ ettől.

Lelkiismeretünk megvizsgálására fordítsunk kellő időt és buzgóságot, ne végezzük azt csak fe-

lúletesen, de azért ne aggódjunk túlságosan. A töprengő keresztények (akik sokszor napokat töltenek el lelkiismeretük vizsgálatával) gondolják meg, hogy Isten nem zsarnok, hanem szerető atya, aki nem kíván mást tőlünk, mint azt, hogy a gyónásban azokról a bűnökről vádoljuk magunkat, melyekről gondos vizsgálat után valóban tudomással bírunk.

Erre a gondos vizsgálatra olyanoknál, kik gyakrabban gyónnak és nemcsak a halálos, hanem a szándékos bocsánatos bűnöket is igyeksenek óvatosan kerülni, általában elég negyedóra, amely alatt még a bánat és erősfogadás felkeltésére is juthat idejük.

Szent Alfonz. szerint nem szükséges, hogy a lelkiismeretvizsgálat a *leggondosabb* legyen; elég, ha csupán *gondos*; ugyanazért nem kell többet tenni, mint az utolsó gyónás óta elkövetett bűnöket figyelmesen emlékezetbe idézni. Ha tehát lelkiismeretes gondosság dacára sem jutott eszünkbe valamely bűn, amelyre pedig egy még gondosabb és hosszabb vizsgálat után talán visszaemlékeztünk volna, gyónásunk érvényes, de az elfelejtett bűnt következő gyónásunkban be kell vallanunk.

Ha valakinek halálos bűnei is vannak, akkor a lelkiismeret megvizsgálása magában véve súlyos bűn terhe alatt kötelez. Ha azonban nem forog fenn annak a veszélye, hogy a vizsgálat elmulasztása miatt súlyos bűnt hagyunk el, akkor a vizsgálat nem kötelez. Aki tehát gyakran gyónik és mindig csak bocsánatos bűnöket, szorosan véve nem kötelel lelkiismeretének megvizsgálására, de rövid vizsgálat neki is tanácsos, hogy hibáit annál jobban megismerje és gyónásából nagyobb lelki hasznot húzzon.

Ha a gyónó a lelkiismeretvizsgálatban tanúsított súlyosan bűnös hanyagságból egy vagy több

halálos bűnt hagy ki gyónásából, gyónása érvénytelen, az egészet meg kell ismételnie és vádolnia kell magát a szentségtörésről, melyet hanyagsága miatt elkövetett. Arra vonatkozólag, hogy a hanyagság súlyosan bűnös volt-e, az erkölcstani írók ezt a szabályt állítják fel: Ha az illető a gyónás után úgy találja, hogy több halálos bűnt kihagyott a gyónásból, mint amennyit megmondott, akkor súlyos hanyagságot tanúsított; viszont, aki sokkal több súlyos bűnt gyónt meg, mint amennyit elhagyott, azt nem lehet súlyos hanyagságról vádolni.

Elég az alapos és rendes vizsgálat, amelyet okos emberek nagy fontosságú dologban alkalmazni szoktak. Ez a vizsgálat az emberek gyengesége, felfogó képessége stb. szerint különböző: kisebb vagy nagyobb; jobban meg kell vizsgálnia lelkiismeretét, aki régóta nem gyónt; nagyobb szorgalmat kell kifejteni a tanult embernek, mint az egyszerűnek és kevésbé műveltnek; aki sok bűnveszélynek van kitéve, mint aki ilyen veszélyektől ment.

Senki sem köteles azért a rendesnél nagyobb vizsgálatra, ha néha-néha gyenge emlékező tehetsége miatt a gyónás pillanatában egyik-másik bűnét el is felejtí.

24. §. Lelki tükör

Elolvasom a halálos és bocsánatos bűnökről, valamint a főbűnökről szóló §-okat. A Szentlélek segítségül hívása után meggondolom:

Vétkeztem-e és hogyan Isten és az Anyaszentegyház parancsai ellen? Az egyes parancsoknál a) alatt említett bűnök rendszerint halálos bűnök: ezeknek a számát is meg kell jegyezni.

I. Ima, hit, babona

a) Hosszabb időn át elhanyagoltam imámat? Hitellenes könyveket, lapokat (melyek a kinyilatkoztatást, az Anyaszentegyházat, állami rendet vagy erkölcsiséget nyíltan vagy alattomban támadják) olvastam, magamnál tartottam? Hitellenes dolgokat beszéltem, ilyeneket szívesen hallgattam? Valamely hitigazságban komolyan kételkedtem vagy azt tagadtam? Lélekkel résztvettem másvallásúak szertartásain, vallásos beszédein? Hitetlen társulatok tagja voltam vagy vagyok? Babonában komolyan hittem? Spiritizta előadáson résztvettem?

Isten irgalmában kételkedtem? Jóságában vakmerően bizakodtam? Örök üdvösségemről kétségbe estem?

b) Imáimat szándékosan szórakozottan és lánghán végeztem? Szégyeltem katolikus hitemet megvallani, pl. kalapomat a templom előtt levenni, keresztet vetni, mások előtt ékezés előtt imádkozni? Isten sugallatait nem követtem?

II. Káromkodás, fogadalom, eskü

a) Istent és a szenteket káromoltam? Súlyos bűn terhe alatt tett fogadalmamat megszegtem? Hamis esküt tettem? Szükségtelenül esküdöztem?

b) Könnyelműen vagy indulatból szitkozódtam? Isten és a szentek nevét könnyelműen, feleslegesen kiejtettem? Könnyelműen esküdöztem?

III. és az Egyház I. II. Szentmise, szolgai munka

a) Vasár- és ünnepnap saját hibámból elmulasztottam a szentmisét vagy másokat attól ok nélkül visszatartottam? Felajánlás után érkeztem vagy a pap áldozása előtt távoztam? Ilyen napokon szük-

ségtelenül hosszabb időn át szolgai munkát végeztem vagy másokkal végeztettem?

b) A szentmise elejéről (evangéliumig bezárólag) lekéstem, a pap áldozása után távoztam? Szentmise alatt illetlenül viselkedtem? Megbotránkoztató ruhában voltam templomban?

Botrányos mulatságot üztem e napokon?

IV. Szülők, előljárók, alattvalók

a) Szüleimet (mostoha szülők is értendő) nagyon megszorítottam? Komolyan rosszat kívántam nekik? Kiskoromban nagy testi-lelki kárunkra vonatkozó tilalmukat megszegtem?

b) Tiszteletlen voltam irántuk szóval, tettel? Rosszat beszéltem róluk, durván bántam velük? Hitvestársamat, gyermekeimet megbántottam szóval, tettel? Családtagjaimmal, alattvalóimmal szemben elhanyagoltam kötelességeimet? Gyermekeimnek, cselédeimnek a jóra való nevelését elhanyagoltam? Előljáróim iránt tiszteletlenül viselkedtem?

V. Felebarát

a) Másnak életében vagy egészségében komolyan kárt tettem? Komolyan nagy rosszat kívántam? Mást nagy bűnre (milyenre?) ingereltem, tanítottam és így megbotránkoztattam? Mással gyűlölködtem, haragot tartottam? Istennek szentelt egyént tetteleg bántalmaztam? Életemet szükség nélkül nagy veszélynek tettem ki? Párbajoztam, párbajnál mint orvos vagy segéd résztvettem? Komolyan gondoltam öngyilkosságra vagy azt el akartam követni? Eszem használatának elvesztéséig lerészegedtem?

b) Az evésben-ivásban mértéktelen voltam? Másokkal civakodó, veszekedő, tiszteletlen, kárörvendő voltam? Az öregek iránt tiszteletlen, a

szegények iránt keményszívű voltam? Céltalanul állatot kinoztam?

VII. és X. Lopás, csalás, kártevés

a) Szüleimnek vagy másoknak valami nagy értékű dolgát jogtalanul elvettem, csalással vagy vagyonuknak rongálásával jelentékeny kárt okoztam? Mindezekért nem tettem eleget? Másnak nagyobb kárt kívántam? Nagy mértékben uzsoráskodtam? A munkások bérét nagyobb összegben elvon-
tam? Munkámat huzamosabban hanyagul végeztem? Nagyobb értékű dolgot nem adtam vissza, bár tudtam, hogy kié?

b) Vétkeztem kisebb lopással, csalással és károkozással? Irigységből megkívántam másnak testi vagy lelki javát, jósorsát? Könnyelműen adósságot csináltam és azt nem fizettem vissza?

VIII. Hazugság, megszólás, rágalom

a) Hazugsággal másnak nagy kárt okoztam? Másokat nagy dologban megszólaltam, rágalmaztam? A bíróság előtt fontos dologban hamisan tanúskodtam és hamis esküt tettem? Az így okozott károkat bár megtehettem volna, nem tettem jóvá?

b) Más t vakmerően megítéltem, gyanúsítottam? Más kára nélkül hazudtam? Más hibáit meggondolatlanul terjesztettem? Másokat lenéztem, kigúnyoltam? Örömet hallgattam szeretetlen beszédeket?

VI. és IX. Szemérmetlen gyönyörrel illetlen gondolat, vágy, szó és tett

E parancsnál a felserdült gyónónak meg kell mondania, hogy ház-as-e vagy nem, özvegy-e; van-e tisztasági fogadalma? Azonkívül, ha másra irányul

e bűn, akár csak gondolatban, vágyban is, meg kell külön említenie, hogy az illető rokon, házassági személy vagy Istennek szentelt egyén-e?

a) Szemérmetlen gyönyörrel gondoltam, képzeltem, kívántam, néztem, beszéltem, szívesen hallgattam, cselekedtem egyetlen dolgot? Szemérmetlenül, egyetlenül érintettem magamat vagy más, másnak szemérmetlen érintését túrtam? Szemérmet sértő, egyetlen táncon, színdarabon vagy mozidarabon résztvettem? Erkölcstelen, rossz újságot, folyóiratot járatam, olvastam? A házassági hűség ellen vétettem (minő személlyel, rokon, házassági stb.) gondolatban, vágyban, érintéssel, tettel? A házasság terheinek viselését meggátoltam? A gyermekfogamzást akadályoztam? Más szemérmetlen bűnre tanítottam?

b) Más a tisztaság ellen kísértésbe hoztam, igen kivágott vagy áttetsző ruházattal bűnre ingereltem? Kétféle beszédet, ígéretet mondtam? Romlott egyénnel barátkoztam? Másneműekkel fürödtem? (V. ö. Manréza imakönyv 169. sk. o.)

Állapotbeli kötelességek ellen

a) Komoly, tartós hanyagsággal másnak nagy kárt okoztam?

b) Mint hitvestárs, szülő, házigazda vagy háziasszony, honpolgár, hivatalnok, kereskedő, iparos, földműves, munkás stb. kötelességeimet elhanyagoltam? Mint hívő egyházi járandóságomat nem fizettem meg?

A hét főbűn ellen: kevélység, fősvénység, bujaság, irigység, harag, jóra való restség. (L. a bűnről szóló részben.)

25. §. 2. A bánat

A bánat feltétlenül szükséges a bűn megbocsátására. Ha valakinek csak bocsánatos bűnei vannak, akkor is meg kell bánni legalább egyet ezek közül, mert különben gyónása érvénytelen lesz. Bánat nélkül nincs bűnbocsánat.

Amikor a bűnbánat szentségéhez járulunk, akkor legfontosabb dolgunk az, hogy a bánatot felindítsuk magunkban. Bánatunk akkor van, ha lelkünknek fáj, hogy vétkeztünk és ha utáljuk azt, amit elkövettünk.

A szentgyónás előtt vagy legalább a feloldozás előtt okvetlenül meg kell bánni minden elkövetett halálos bűnt, de nagyon jó, ha bocsánatos bűneinket is megbánjuk.

A bánat kétféle: *tökéletes* és *kevésbé tökéletes*.

Tökéletes bánatunk akkor van, ha főképp azért bánjuk bűneinket, mert a végtelenül jó és szeretetreméltó Istent megbántottuk azokkal.

A tökéletes bánat összekötve (legalább tudat alatt) erősfogadással és azzal a szándékkal, hogy mihelyt lehet, meggyónunk, megszerzi Istentől bűneink bocsánatát, de megmarad a kötelezettség a súlyos bűnök meggyónására.

A tökéletes bánat nem szükséges ugyan a szentgyónáshoz, de azért igyekezzünk tökéletes bánatot indítani magunkban, mert a tökéletes bánat az örök üdvösség biztosításának egyik leghatásosabb, sokszor (pl. hirtelen halálnál) egyetlen eszköze; továbbá mert gyónásunk annál érdemszerzőbb és kedvesebb Istennek és annál biztosabban nyerünk bocsánatot, minél tökéletesebb bánatunk van.

Szentgyónáson kívül fel kell indítanunk a tökéletes bánatot halálvesztély idején, továbbá, vala-

hányszor halálos bünt követünk el és nincs alkal-munk a bűnbánat szentségének felvételére.

Hogy a szentgyónásban elnyerhessük bűneink bocsánatát, elegendő a kevésbbé tökéletes bánat is, mely nem az Isten szeretetéből fakad, hanem más kevésbbé tökéletes indító okból. De hogy ez a kevésbbé tökéletes bánat a szentgyónásban elégséges legyen, szükséges, hogy indító oka valami módon Istenre irányuljon, tehát természetfeletti legyen. Ilyen *indító okok*:

a) bűn útálatossága Istenre vonatkoztatva, mert a bűn megfosztja a lelket Isten kegyelmétől, a sátán rabszolgaságába taszítja, rút hálátlanság Istennel szemben;

b) az örök büntetéstől, a pokoltól való félelem;

c) az ideiglenes (földi és tisztítótüzi) büntetés-től való félelem, melyekkel Isten sokszor már e földön sújtja a bűnösöket; ha ezekben Isten büntetését látják, ez is természetfeletti bánat. De ha valaki azért bánja bűneit, mert azok miatt kárt szenvedett, betegséget szerzett stb., ez a természetes bánat nem volna elég a szentgyónásban.

A bánat tulajdonságai. A bánat legyen: 1. *való-ságos, belső*, tehát nem elég a képzelt bánat vagy a bánat szövegének pusztá, bánat nélküli elmondása, de a legtöbb esetben általában feltételezzük, hogy aki nyíltan elmondja a bánat szövegét, annak van bánata is.

Főleg töprengő hívek nem egyszer panaszkod-nak, hogy nincs bánatuk, mert azt *nem érzik*. Az ilyenek nem ismerik a bánat lényegét. A bánat lényege ugyanis nem az érzésben, hanem az érte-lemben és az akaratban nyilvánkozik meg. Jó, de nem szükséges, hogy azt fizikailag (sírás, zokogás, elpirulás) is érezzük. A bánat érzése Isten adomá-nya, amelyet hálásan kell megköszönnünk, de ha

elmarad, zúgolódni vagy kislelkűnek lenni nem szabad. (Mih. 143.) Aki a bűnt, mint a legnagyobb rosszat gyűlöli és óhajtja, bárcsak soha el ne követte volna, az szívéből, belsőleg bánja azt.

2. A bánatnak *természetfeletti*nek kell lenni, azaz bűneinket nem természetes rossz következményeik miatt kell bánnunk, hanem természetfeletti okokból, t. i., hogy Istent megsértettük, kegyelmét elvesztettük, a poklot megérdemeltük stb., nemcsak *indító okát* (l. fent), hanem *eredetét* tekintve is; ilyen lesz, ha Isten segítő kegyelmének hatása alatt keltjük fel. Ezt a segítő kegyelmet Isten mindenkinek megadja, aki Istenhez akar térni. Az indító okot tekintve akkor természetfeletti a bánat, ha Istenre irányul, Istennel van vonatkozásban az az ok, mely bennünket bánatra indít (l. fent).

3. A bánatnak *egyetemesnek, általánosnak* kell lennie, vagyis ki kell terjednie minden elkövetett súlyos bűnre akár egyenkint, akár együttesen a nélkül, hogy egyes elkövetett súlyos bűnre külön-külön vagy akár együttesen is gondolna. Elégséges ez: sokat vétkeztem, megérdemeltem, hogy Isten a pokolba taszítson, — de szánom és bánom összes bűnömet, hogy Isten rettenetes büntetése ne érjen.

4. A bánatnak *mindenekfeletti*nek, mindent felülmúlónak kell lenni, vagyis a bűnt a legnagyobb rossznak kell elismernünk és készek legyünk bármely földi rosszat elviselni, mintsem ismét bűnt elkövetni.

A bánat fontosságából következik, hogy a gyónásra való előkészületnél a legnagyobb gondot a bánat felindítására fordítsuk. Az egyszer felkeltett igazi bánat több órán át is megmarad a lélekben úgyhogy a reggel felindított bánattal délután, az este felindított bánattal reggel mehetünk gyónni. De megszünteti a bánatot új halálos bűn elkövetése.

Hogy igazi bánatot indíthassunk fel magunkban, a Szentlélek segítségül hívása után gondoljuk meg: 1. hogy mennyit szenvedett az Úr Jézus értünk és mennyire hálátlanok voltunk mégis iránta; 2. hogy milyen hiábavaló és útálatos dolog a bűn és mily nagy büntetés vár reánk a pokolban vagy a tisztítóhelyen, ha meg nem bánjuk bűneinket.

26. §. 3. Az erősfogadás

Erősfogadásunk akkor van, ha komolyan elhatározzuk, hogy többé nem vétkezünk.

Az erősfogadással okvetlenül fel kell tennünk: a) hogy többé nem vétkezünk vagy legalábbis halálos bűnt nem követünk el; b) hogy a halálos bűnre vezető közeli alkalmakat elkerüljük; c) az okozott kárt, amennyire lehetséges, jóvátesszük.

Ha valaki halálos bűnt vagy erre vezető alkalmat nem akar elhagyni vagy az okozott súlyos kárt nem akarja jóvátenni, az érvénytelenül és hiába gyónik, mert Isten nem bocsátja meg többi bűnét sem. Aki haragban van valakivel, az nem járulhat a bűnbánat szentségéhez, hacsak előbb meg nem bocsát ellenségének.

Az erősfogadás lehet kifejezett, vagyis a bánattól külön álló akarati tény, amint a gyónásban mondjuk: *és erősen fogadom, hogy többé nem vétkezem*, de lehet a bánatban burkoltan, bennfoglaltan is, mert az igazi, őszinte bánatban benne foglaltatik az az elhatározás is, hogy a bűnt kerüljük.

A bűnbocsánat elnyerésére — úgy a bűnbánat szentségében, mint a szentségen kívül — szükséges az erősfogadás, mert e nélkül nincs igazi megtérés.

Tulajdonságai. Az erősfogadás legyen: a) *valóban erős*, hogy készek legyünk bármely rosszat elviselni, mint ismét vétkezni. Meg kell lenni a feloldozás előtt. Az a körülmény, hogy az erősfogadás

nem sokáig tart vagy hogy a gyónó előrelátja vagy fél, hogy visszaesik bűnébe vagy új bünt követ el, nem bizonyítja, hogy az illetőben gyónáskor nem volt meg a szükséges erősfogadás, csak azt igazolja, hogy az ember gyenge, akarata, elhatározása változó, mert a bűn elkövetésének előrelátása az értelem ténye, az erősfogadás pedig az akaraté.

b) Az erősfogadásnak *egyetemesnek* kell lenni, vagyis ki kell terjednie minden *lehetséges* halálos bűnre. Tehát az el nem követett, de elkövethető összes súlyos bűnökre, mert nem akar őszintén megtérni, akiben megvan a szándék egyetlen súlyos bűn elkövetésére is. Ebben különbözik a bánattól, mely csak az elkövetett (súlyos) bűnökre terjedhet ki.

c) Az erősfogadásnak *hatásosnak* kell lennie, vagyis olyannak, amely valóban arra indítja az akaratot, hogy a bűnalkalmakat kerülje, erre a szükséges eszközöket felhasználja, az okozott kárt és botrányt jóvátegye stb.

A *bűnalkalom* valamely külső körülmény (személy, hely, tárgy), amely bűnre csábít és a bűn elkövetését könnyűvé teszi. A bűnalkalom lehet *közeli* vagy *távoli* a bűnbeesés gyakorisága vagy ritkasága szerint. Közeli bűnalkalom az, amely mindig vagy legalábbis nagyon gyakran össze van kötve az eleséssel; távoli pedig az, amelyben az elesés ritkán fordul elő.

A közeli bűnalkalom lehet *feltétlenül* vagy *viszonylagosan* közeli. A feltétlenül közeli bűnalkalom minden emberre nézve magában hordja a bűn ingerét és a bűn elkövetésének könnyűségét; ilyen pl. egy erősen erkölcstelen könyv, erkölcstelen színlelőadás, tánc, bordélyház stb. A viszonylagosan közeli bűnalkalom olyan távoli bűnalkalom, amely egyesekre nézve az ő gyengeségük, bűnös hajla-

maik, a bűnre való készségük folytán közeli bűnalkalommal lesz, pl. egy tisztességes regény, tánc, színelőadás, társaság stb.

A bűnalkalom lehet állandó, velünk levő, pl. ugyanazon házban, családban, szobában, hivatalban, — vagy *megszakított*, másképpen keresett, melyet fel kell keresni.

A bűnalkalom lehet *szabad* vagy *szükséges*. Szabad, ha minden nagyobb anyagi vagy erkölcsi kár nélkül elhagyható; szükséges, ha egyáltalán nem hagyható el vagy ha elhagyása nagyobb anyagi vagy erkölcsi kárral jár. Ez lehet *fizikailag szükséges* (pl. ha börtönben, hajón, kaszárnyában, a lövészárkokban van a bűnalkalom) vagy *erkölcsileg szükséges*. Általában akkor *erkölcsileg szükséges az alkalom, ha a gyakorlatban nehezebb azt eltávolítani, mint célszerű eszközök felhasználásával az ilyen alkalommal a bűnt elkerülni*.

Ilyen óvóeszközök: buzgó imádság, a szentségekhez való gyakori járulás, kerülje a bűntársával való bizalmaskodást, együttlétet, vele szemben komoly, tartózkodó legyen és szükség nélkül ne beszélgessen vele, gyakran újítsa meg ígéretét, hogy az alkalmat kerüli, többé nem fog vétkezni; gyakran elmélkedjék az utolsó dolgokról, főleg gyakran járuljon a szentségekhez. (V. ö. Dr. Császár József: Gyónatók zsebkönyve 129—130. o.)

Amit a bánatról és erősfogadásról mondtunk, csak olyan gyónókra vonatkozik, akik halálos bűnt követtek el. Aki csak bocsánatos bűnöket gyónik meg, nem kell bánatának és erősfogadásának egyetemesnek lenni, legalább egy felett kell igazi bánatot és erősfogadást indítania, mert különben gyónása érvénytelen lenne. Ezért aki készakarva minden bánatot és erősfogadást nélkül gyónik csak bocsánatos bűnöket, súlyos bűnt, szentségtörést követ el.

De érvényes a gyónás, ha a gyónáshoz csatolt előbbi életéből olyan bűnöket, melyek felett igazi bánata van, de a bánat nélkül meggyónt bocsánatos bűnök bocsánatát nem nyeri el.

A tökéletes bánatot és az erősfogadást e szavakkal indíthatjuk fel magunkban:

„Ó, Istenem, teljes szívemből bánom minden bűnömet, mert azokkal Téged, végtelenül jó és szeretetreméltó Istenemet megbántottalak; erősen fogadom, hogy többé nem vétkezem és a bűnre vezető alkalmakat elkerülöm.”

27. §. 4. A gyónás

Fogalma. A gyónás a bűnök megvallása az arra felhatalmazott pap előtt, hogy azoktól feloldozást nyerjünk.

Aki tehát olyannak gyónnék, aki nem pap vagy pap ugyan, de nincs felhatalmazása, nincs joghatósága vagy legalább bennfoglaltan, burkoltan nem a feloldozás elnyerése céljából gyónik, hanem hogy vigaszt leljen vagy tanácsot kérjen, az nem végez szentségi gyónást. Legalábbis egy bűnt kell meggyónni, tehát a megkezdett, de be nem fejezett gyónás is szentségi gyónás.

Szükségessége. A trienti zsinat világosan kimondja, hogy a megkeresztelt ember *isten parancs* alapján köteles a keresztség után elkövetett összes súlyos, halálos bűneit, ezeknek számát és lényegét, a bűn nemét (faját) megváltoztató körülményeit meggyónni. (L. a bűnről szóló §-t.)

Ezt a parancsot Krisztus Urunk a következő szavakban adta: „Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsátatnak nekik és akiknek megtartjátok, meg vannak tartva.” (Jn. 20, 23.) Hiába adta volna Krisztus az apostoloknak és utódaiknak a

bűnbocsátás nagy hatalmát, ha a hívek nem volnának kötelezve a bűnök bevallására. Hogy a pap tudhassa, hogy feloldozhat-e minket vagy sem, tudtára kell adnunk, meg kell vele ismertetnünk lelkünk állapotát, vagyis meg kell gyónnunk.

Tulajdonságai. 1. Tartalmát tekintve a gyónásnak *teljesnek* kell lennie. Teljes pedig vagy *anyagilag* vagy *alakilag*.

Anyagilag teljes a gyónás, ha kiterjed a) minden súlyos, a keresztség után elkövetett és még egyenesen (directe), érvényes feloldozással meg nem bocsátott súlyos bűnre, amelyek szorgalmas lelkiismeretvizsgálat után a gyónónak eszébe jutnak, továbbá a bűnök nemére (fajára), számára és azokra a körülményekre, amelyek miatt valamely cselekedet halálos bűnné lett, amely különben nem lenne halálos bűn vagy amelyek valamely halálos bűnt másfajta halálos bűnné változtattak. Mellékes körülményeket nem kell felemlíteni. Másoknak nevét el kell hallgatni.

A bűnök nemét (faját) megváltoztató, a magában véve bocsánatos bűnt halállossá változtató körülményeket: ilyenek a téves lelkiismeret, mikor valaki egy, magában véve bocsánatos bűnt halálosnak tartott, és mégis elkövette; ha cselekedetével másokat súlyosan megbotrándoztatott; ha a kis dologgal valami nagy gonosztett volt a célja; ha a bocsánatos vétet a törvény vagy a törvényhozó iránti alaki (formális) megvetésből követte el; ha önmagát vagy felebarátját súlyos bűn veszélyének tette ki.

Szükség esetén kívül nem elég tehát általában csak azt mondani: vétkeztem ez és ez ellen a parancs ellen, hanem neme (faja) szerint is meg kell mondani azt a bűnt, melyet az illető parancs ellen elkövetett.

Ha nem tudjuk bizonyosan, hogy valamely halálos bűnt hányszor követtük el, akkor úgy mondjuk meg a számot, ahogy tudjuk, pl. hogy egy héten, egy hónapban körülbelül hányszor követtük el. Akik bizonyos időn át úgyszólván teljesen a bűnben éltek (pl. ágyasságban, bordélyházban stb.), ezeknek elégséges csak annyit gyónni: ennyi és ennyi ideig (egy hónapig, egy évig) éltem ilyen körülmények között.

A bocsánatos bűnöket nem vagyunk kötelesek meggyónni, de nagyon jó és tanácsos azokat is megvallani, mert így azoktól is megszabadulunk. Ha nem tudjuk, hogy valamely bűnünk halálos vagy bocsánatos-e, akkor azt a bűnt is tanácsos meggyónni.

Egyenesen (directe) azok a bűnök vannak megbocsátva, melyeket a bűnös nyíltan, kifejezetten megvallott és amelyektől őt a joghatósággal bíró pap érvényesen feloldozta.

Az érvényes feloldozáshoz szükséges, de legalábbis elégséges a gyónás alaki teljessége, vagyis az olyan anyagi teljesség, amely az adott körülmények között fizikailag és erkölcsileg lehetséges.

A gyónás anyagi teljessége alól kimentő okok: *a fizikai és erkölcsi lehetetlenség*. Ilyen felmentő okok: a némaság, a süketség, az ismeretlen nyelv, a szellemi gyengeség, halálos betegség, bűntelen feledékenység, nagyobb fokú együgyűség; az idő rövidsége, pl. rögtöni életveszéllynél hajótörés alkalmával vagy ütközet előtt; *nagy nehézségek*, melyek nem a gyónás természetében rejlenek, így a nagy testi vagy lelki kár, mely az anyagilag teljes gyónásból a gyóntatóra, a gyónóra vagy egy harmadik személyre háramlanék; a túlságos megerőltetés a betegekknél; a titkos gyónás lehetetlensége, amely előfordulhat kórházakban, nagyothallóknál vagy ha

csak tolmács segítségével gyónhatnék valaki; járványos betegség idején a fertőzés veszélye miatt.

Az ilyen — csak alakilag teljes — gyónás csak annyiban és addig elégséges, ameddig a fizikai vagy erkölcsi lehetetlenség tart; amint ez megszűnik, anyagilag teljes gyónást kell végezni és az előbb meg nem gyónt halálos bűnöket utólag, a legközelebbi gyónásban kell megvallani.

Azonban nem szűnik meg az anyagilag teljes gyónásra való kötelezettség magával a gyónással összekötött nehézség miatt, pl. szégyenérzet, a gyóntatótól való félelem, a lelkiismeretvizsgálattal egybekötött nehézség stb. Az attól való félelem, hogy a gyóntató előtt elveszti jóhírnevét, szintén nem ment ki az anyagilag teljes gyónás alól.

Az egyszerűen csak súlyosbító, de a bűn nemét meg nem változtató körülményeket (idő, hely, személy), valamint a bűnök elkövetésének módját a valószínű vélemény szerint magában véve nem kötelesek a gyónók megvallani. Jó azonban, ha megvallják a bűnök főköörülményeit, ha nem is változtatják meg a bűnök nemét, de amelyeknek ismeretére a gyóntatónak szüksége van a bűnösök lelki állapotának helyes megítéléséhez (pl. a szokás, tartósság, erő, a szokás szenvedélyessége stb.) és hogy a gyóntatónak ezekre vonatkozó kérdéseire őszintén, az igazsághoz híven feleljenek.

2. A gyónásnak *őszintének, igaznak kell lennie.*

Őszinte a gyónás, ha úgy vádoljuk magunkat, amilyen bűnösök vagyunk Isten előtt a nélkül, hogy valamit elhallgatnánk, szépítgetnénk vagy alaptalan ürügyek címén (álszégyen, kevélység, haszontalan okok, nem egyszer a gonoszlelek sugallatából) mentetnénk.

A gyónásban elkövetett hazugság, ha a gyónás *szükséges anyagára* — minden súlyos bűn nem és

szám szerint, a bűn nemét megváltoztató körülményekre vonatkozik, súlyos bűn, szentségtörés és érvénytelenné teszi a gyónást. Ha azonban a hazugság a gyónás szabad anyagára — bocsánatos bűnök, egyszer már meggyónt és egyenesen megbocsátott súlyos bűnök — vonatkozik, ez a hazugság csak bocsánatos bűn és nem teszi érvénytelenné a gyónást, kivéve, ha a gyóntatónak joga volt megkérdezni a gyónótól elmúlt életének bűneit (pl. visszaeső vagy szokásos bűnösnel) és megtudni a valót, hogy a gyónó lelkiállapotát megítélhesse; mert ez esetben az ilyen hazugság is érvénytelenné tenné a gyónást.

Ha a gyónásban elkövetett hazugság nem vonatkozik a gyónás anyagára, ez a hazugság sajátos természete szerint lehet vagy bocsánatos vagy (ha súlyosan rágalmazó hazugság) halálos bűn, de magában véve nem teszi a gyónást érvénytelenné, mert nem vonatkozik a gyónás anyagára; mindazonáltal, ha az elkövetett hazugság súlyos bűn, a gyónás érvénytelen, mert a gyónóban nincs meg a kellő erősfogadás (kerülni minden súlyos bűnt), hisz éppen akkor követ el súlyos bűnt, mikor lelkének minden súlyos bűntől el kellene fordulnia.

A szentgyónásban félelem nélkül és őszintén megmondhatunk mindent, mert a lelkiatyának sohasem szabad elárulnia azt, amit a szentgyónásban hallott és inkább életét kell feláldoznia, mintsem a gyónási titkot elárulni. (Ha valaki másnak gyónásából megtudott valamit, szintén köteles erről hallgatni.)

3. A gyónás legyen *érthető*, vagyis úgy fejezzük ki magunkat, hogy a gyóntató mindent jól megérthessen és lelkünk állapotát jól megismerhesse. Se nagyon vontatva, se nagyon gyorsan, hanem úgy beszéljünk, hogy a gyóntató minden szót meg-

érthessen és ne legyen kénytelen kérdésekkel félbeszakítani a gyónást. Ne használjunk általános, határozatlan kifejezéseket, ne hozzunk fel olyasmiket, amik nem tartoznak a gyónáshoz, mert ezek homályossá teszik bűnvallomásunkat.

Hogy a gyónás érthető legyen, meg kell nevezni bűneinket és nem szabad sokféle jelentésű, általános szavakat használni, pl. nem elég így gyónni: vétkeztem Isten tíz parancsa ellen vagy rosszat tettem.

Az elkövetett bűncselekményt kell meggyónunk úgy, ahogy azt elkövettük: *gondolatban, vágyban, tettben*, de nem kell okvetlenül meggyónni a bűn esetleges következményét, mert ez magában véve nem befolyásolja a bűn nemét és nagyságát. Ha azonban a gyóntató a bűn esetleges következményeiről kérdez, tartozik a gyónó előtte feltárni a valót, hogy megállapíthassa, bekövetkezett-e valamely egyházi büntetés vagy a bűn fenntartása vagy kártérítés kötelezettsége.

4. A gyónás — alakját tekintve — legyen szóbeli és fülgyónás, vagyis *titkos*.

A bűnvallomás tehát *élőszóval* történjék. Ezt kívánja az Egyház évezredes gyakorlata. Ezért *írásban* vagy *jelekkel* gyónni fontos ok nélkül nem szabad. Szükség esetén azonban, ahol a szóbeli gyónás nem lehetséges, ott történhetik jellel vagy írásban is, pl. a némák vagy akiknek nyelvén a gyóntató nem tud beszélni, elég, ha jellel gyónnak meg; vagy ha valaki annyira szégyenlős, hogy nem meri élőszóval elmondani bűneit, azokat írásban adhatja át a gyóntatónak. Az írásbeli feljegyzést a gyónó maga adja át azzal a megjegyzéssel, hogy a feljegyzett bűnökről magát vádolja.

Tehát a pap előtt kell végezni, de nem levélben.

5. A gyónás legyen fülgyónás, azaz *titkos* gyó-

nás a nélkül, hogy azt egy harmadik hallaná. Ezért senki sem köteles *tolmács útján* vagy írással gyónni.

Észszerű okból azonban szabad úgy tolmács, mint az írás igénybevételével gyónni, pl. ahol a gyóntató nem érti a gyónó nyelvét, viszont a gyónó részletesen akar gyónni. Az egyházi törvénykönyv is kimondja, hogy akik másképp gyónni nem tudnak, gyónhatnak, ha akarnak, tolmács útján, csak eleje vétessék minden visszaélésnek és botránynak. (903. c.) Ilyenkor természetesen a tolmács is kötelezve van a gyónási pecsét megőrzésére. (889. c. 2.)

Kétes bűnök. Ha valaki kételkedik, hogy elkövetett-e valamely súlyos bűnt; vagy kételkedik, hogy valamely súlyos bűnt meggyón-t-e már vagy sem, nem köteles azt a bűnét újra meggyónni, mert csak azon bűnök meggyónására vagyunk kötelezve, amelyeket szorgos lelkiismeretvizsgálat után mint elkövetett és feloldozást nem nyert bűneinket ismerünk. (901. c.) Ha valaki arról kételkedik, hogy az elkövetett bűn súlyos-e vagy bocsánatos, ha lelki ügyekben járatlan és nem tud vagy alig tud különbséget tenni halálos és bocsánatos bűnök között, az köteles meggyónni a kétes halálos bűnöket is. Ezen a téren sokan nagyon tájékozatlanok; gyakran csekélységet halálos bűnöknek, halálos bűnöket pedig kis, bocsánatos bűnöknek tartanak.

Ha valaki tudja, hogy az elkövetett bűn súlyos bűn volt, de kételkedik, vajjon meggyón-ta-e már vagy sem, attól függ, hogy milyen a lelki világa, a lelkiismerete: ha lelki életében könnyelmű, tág lelkiismeretű, akiről joggal tételezhető fel, hogy teljesen beleegyezett a bűnbe, a kísértésbe (bár ő maga nem tudja biztosan), általában köteles meggyónni ezen kétes bűnt is; ha gyengéd lelkiismeretű, nem köteles meggyónni e kétes bűnt, de mint *kétes* bűnt meggyónhatja; ha aggályos lelkiismeretű,

jobb, ha nem gyónja meg az ilyen kétes bűnt, mert bizonyosan nem egyezett abba bele.

Általános gyónás. Azt a gyónást, melyben a gyónó szándékosan hallgatott el valamely halálos bűnt vagy amelyet a kellő bánat és erősfogadás nélkül érvénytelenül végzett, a következő gyónásában ezt meg kell mondania és előbbi gyónását egészen meg kell ismételnie. Az ilyen gyónást *általános* vagy *egyetemes* és ha egész életre vonatkozik, *életgyónásnak* mondjuk.

Az általános gyónás néha szükséges, néha nem szükséges, de általában hasznos és ajánlatos, néha azonban káros lehet.

Az általános gyónás elején megmondjuk a lelkiatyának, hogy miért végzünk egyetemes gyónást. Aki érvénytelenül gyónt, annak azt is meg kell mondania, hogy hány gyónást végzett rosszul és áldozott-e utánuk. Erre elmondjuk, hogy mit vétkeztünk utolsó rendes gyónásunk óta, azután ismételjük érvénytelen gyónásainkat.

Szükséges az általános gyónás annak, aki egyszer vagy többször érvénytelenül gyónt. Az első érvénytelen gyónástól kezdve az időközben érvénytelenül végzett összes gyónásokat ismételni kell; tanácsos végezni: első szentáldozás előtt; életpálya-választáskor; házasság előtt, szerzetesi fogadalom, felszentelés előtt, — özvegységre jutáskor; halálos ágyon és egyéb rendkívüli alkalmakkor is, pl. misziók, szentgyakorlatok alkalmával.

A legtöbb hívőnek *igen hasznos* az általános gyónás, mert nagyobb bánatra és erősfogadásra ösztönöz; igen hasznos eszköz a megtérés és általában a keresztény tökéletesedés útján és a gyónató is jobban megismeri a gyónó lelkiállapotát és jobban tud a gyónóra hatni.

Olyanoknak azonban, akik már végeztek élet-

gyónást, rendszerint nem tanácsos gyakrabban végezni. Ezenél elég, ha általános gyónásuk csak az utolsó általános gyónástól eltelt időre terjed ki.

Veszedelmes és káros az aggályos lelkiismeretűeknek, búskomorságra, tépelődésre, kislelkűsége hajló lelkeknek. Ezeknek kivételkép egyszer megengedhető az egyetemes gyónás azzal a figyelmeztetéssel, hogy az általános gyónásban nem kell felemlíteni az összes, már meggyónt és megbocsátott bűnöket és hogy az általános gyónás érvényes akkor is, ha a gyónó nemcsak feledékenységből, hanem készakarva is kihagy belőle valamely akármilyen súlyos, de már egyszer kellően meggyónt bűnt.

A szentgyónás módja. A szentgyónást úgy kezdjük, hogy keresztet vetünk magunkra és mondjuk:

„Gyónom a mindenható Istennek és Isten helyett önnek, lelkiatyám, hogy utolsó gyónásomtól (kiskoromtól) fogva ezeket a bűnöket követtem el. Utoljára . . . (Itt megmondjuk, hogy mikor gyónunk utoljára; azután elmondjuk bűneinket . . .) Miután meggyóntuk bűneinket, ezt kell mondanunk:

„Teljes szívemből bánom minden bűnömet, mert azokkal a végtelenül jó és szeretetreméltó Istent megbántottam; erősen fogadom, hogy többé nem vétkezem és a bűnre vezető alkalmakat elkerülöm. Kérek üdvös elégtételt és feloldozást.”

A lelkiatya a szentgyónás után alkalmas intés után *elégtételt* (imádságot vagy más jócselekedetet) ad fel a gyónónak, azután *feloldozza* őt bűneitől. A gyónó a feloldozáskor keresztet vet magára és akkor távozik, mikor a lelkiatya jelt ad erre.

Ha a lelkiatya megtagadja vagy elhalasztja a feloldozást, akkor a gyónónak alázatosan meg kell abban nyugodnia és megtennie azt, ami élete megjavítására és a feloldozás elnyerésére szükséges;

azután a kijelölt időben ismét meg kell jelennie a szentgyónásra.

A szentgyónás után 1. hálát kell adnunk Istennek, hogy bűneinket megbocsátotta; 2. el kell végeznünk a lelkiatyától feladott elégtételt.

Sohase féljünk és ne szégyeljük megvallani bűneinket, mert jobb most meggyónunk bűneinket lelkiatyánknak, ki örök titoktartásra van kötelezve, mintsem nyugtalanul élni, a bűnben meghalni és majd az utolsó ítéleten az egész világ előtt megszégyenülni. A szentgyónás után arra legyen legfőbb gondunk, hogy többé ne vétkezzünk.

28. §. 5. Az elégtétel

Fogalma. A szentségi elégtétel (penitencia) büntetésből végzendő (büntetés jellegével bíró) cselekedet, melyet a gyóntató ad fel a bűnbánat szentségében a bűnös által elkövetett megbántás némi jóvátétele gyanánt.

A lelkiatya a végett ad fel elégtételt, hogy Isten az ideigtartó büntetéseknek legalább egy részét elengedje nekünk, amikor a feladott jócselekedeteket elvégezzük.

Isten ugyan a szentgyónásban a bűnnel együtt mindig elengedi az örök büntetést, de az ideiglenes büntetést, melyet a bűn miatt vagy e földön vagy a tisztító tűzben kell kiállnunk, nem mindig engedi el egészen, mert igazságossága követeli, hogy a büntetés elszenvedése által némi kárpótlást szolgáltatassunk neki az okozott sérelmekért.

A szentségi elégtételen kívül van nem szentségi elégtétel is, melyet a bűnbánó önként, saját elhatározásából végez.

Az elégtételnél lényeges a szándék, hogy a feladott elégtételt elvégezzük. Ha ez a szándék nincs meg, a feloldozás érvénytelen; az elégtétel tény-

leges elvégzése azonban a szentség teljességéhez tartozik és nem lényegéhez. Ha valaki nem végzi el az elégtételt, de a feloldozás előtt volt szándéka arra, hogy elvégzi, akkor szentgyónása érvényes ugyan, de vétkezik és Istennek sok kegyelmétől fosztja meg magát.

Hatása. A szentségi elégtétel a már megbocsátott bűnök ideiglenes büntetését engedi el a szentség erejéből (ex opere operato) részben vagy bár ritkán, egészben is. Az ideiglenes büntetés elengedése részint a szentség erejéből (ex opere operato), részint a bűnbánó érdeméből (ex opere operantis) fakad. Azonban, hogy a szentségi elégtétel az ideiglenes büntetéseket egészen vagy részben elengedje, szükséges, hogy azt a gyónó a kegyelem állapotában végezze el. Ha azonban valaki súlyos bűnnel terheltén végzi el a gyónásban kapott elégtételt (penitenciát), azt később nem köteles újra elvégezni, mert már elvégezte, habár az elvégzett elégtétel hatását nem is éri el. Az elégtételnek bűnös állapotban való elvégzése azonban nem súlyos bűn, sőt sokan az erkölcstani írók közül azt állítják, hogy az egyáltalán nem bűn.

Ha valaki a feladott elégtétel elvégzése közben bocsánatos bünt követ el (pl. szórakozottan végzi), ezzel nem akadályozza meg, hogy az elégtétel a szentség erejéből kifolyólag az ideiglenes büntetések elengedését eszközölje.

Elvégzésének kötelezettsége és ideje. 1. A feladott elégtételt köteles a gyónó elvégezni úgy, ahogy a gyóntató azt feladta, éspedig a súlyos bűnökért feladott elégtételt súlyos bűn terhe alatt, ha maga az elégtétel is súlyos; ha azonban a súlyos bűnökért feladott elégtétel nem súlyos, annak elvégzése sem kötelez súlyos bűn terhe alatt; a bocsánatos bűnökért feladott elégtétel elvégzésére

nem köteles súlyos bűn terhe alatt még akkor sem, ha az elégtétel anyaga elég súlyos (pl. egy szentolvasó elmondása).

Súlyos elégtétel gyanánt szolgálnak az olyan cselekedetek, amelyeket az Egyház súlyos bűn terhe alatt szokott a híveknek megparancsolni. Ez alapon tehát súlyos elégtétel számba megy egy szentmishallgatás, egynapi böjt vagy egy napon a húseledelektől való tartózkodás, egy szentolvasó elmondása stb.

Természetesen nem köteles a feladott elégtételt elvégezni a gyónó, ha annak elvégzésére képtelenné lesz. Ha a gyónó elfelejti a feladott elégtételt, keresse fel gyóntatóját és kérdezze meg tőle a feladott elégtételt. Ha ez nem lehetséges vagy nem valószínű, hogy a gyóntató visszaemlékezik a feladott penitenciára, ebben az esetben megszűnik az elégtétel elvégzésének kötelezettsége, mert a gyónó arra képtelenné vált. Megteheti azonban, hogy bármely gyóntatónál végzendő következő gyónásában feltárja akkori lelkiállapotát és új elégtételt kér.

Ha a feladott elégtételt nem egészen vagy nem pontosan úgy végzi el, ahogyan azt a gyóntató meghatározta, súlyos bűnt csak akkor követ el, ha valamely lényeges dolgot hagy ki; ha pl. a gyóntató elégtételül azt adta fel, hogy *térdelve* mondjon el egy szentolvasót, csak bocsánatos bűnt követne el, ha a szentolvasót állva végezné vagy ha egy-két Udvozlégyet kihagyna. Egyáltalán nem követne el bűnt, ha a jelenlegi gyakorlatnak meg nem felelő vagy igen nagy, jogtalan elégtételt nem végezné el. Ilyenkor legjobb, ha a következő gyónást más gyóntatónál végzi és más elégtételt kér a teljesíthetetlen helyett.

Eleget tesz kötelezettségének a gyónó, ha az elégtétel elvégzésekor nem gondol arra, hogy az

illető cselekményt elégtétel gyanánt végzi. Az elégtételt egy más parancs teljesítése közben is el lehet végezni; pl. az elégtételül feladott szentolvasót a kötelező vasárnapi szentmise alatt. Ha azonban elégtételül valamely más parancsolt cselekedetet kapott, pl. misehallgatást, akkor nem tesz eleget az elégtétel elvégzésére vonatkozó kötelezettségének a kötelező vasárnapi misehallgatásával, hacsak a gyóntató kifejezetten nem jelentette ki az ellenkezőjét (vagyis hogy így is eleget tesz).

Ha elégtételül olyan imádságot kapott, amelyet a hívek az Egyház gyakorlata szerint *felváltva* végeznek, a gyónó is végezheti elégtételét mással felváltva.

Az elégtétel elvégzésében tanúsított *szándékos szórakozottság* nem teszi érvénytelenné az elégtétel elvégzését, de mint az imában való szórakozottság, bocsánatos bűn.

Az elégtételi cselekmény elvégzésével a vele esetleg kapcsolatos búcsúk is elnyerhetők. (932. c.)

A feladott elégtételt a gyónó nem háríthatja át másra, hanem maga köteles azt elvégezni. Az elégtétel egyébként magában foglalja azt a kötelezettséget, hogy 1. az okozott botrányt és minden kárt, melyet felebarátunknak igazságtalanul okoztunk, lehetőleg jóvá kell tennünk; 2. hogy használjuk fel az alkalmas eszközöket, hogy többé a bűnbe vissza ne essünk és életünket megjavítsuk.

2. Az elégtétel elvégzésére magában véve nincs előírva bizonyos *meghatározott idő*.

Ezért az elégtétel elvégzése elhalasztható a következő gyónásig is. Ha azonban a gyóntató bizonyos meghatározott időt írt elő (este, holnap, vasárnap stb.), azt meg kell tartani. A gyónó az elégtétel elvégzésének elhalasztásával csak akkor követ el súlyos bűnt, ha az elhalasztással annak a veszély-

nek teszi ki magát, hogy a súlyos bűnökért feladott súlyos elégtételről teljesen megfélemedezik vagy azt már nem lesz képes elvégezni vagy ha az elhatalasztás miatt az elégtétel értéke jelentékeny mértékben megváltozik (pl. a visszatérítésnél).

Az időhöz nem kötött penitenciát minél előbb el kell végezni, de nem kell ezt túlságos szigorúsággal venni, mert arra nincs szigorú kötelezettség, hogy közvetlenül a gyónás után vagy áldozás előtt végezzük; az sem feltétlenül szükséges, hogy a feladott elégtételt elvégezzük, mielőtt ismét gyónni megyünk. Mindenestre tanácsos minél előbb elvégezni, hogy így a szentség teljességéről gondoskodás történjék.

Az elégtétel megváltoztatása. Mivel a feladott penitencia bírói ítélet, azt maga a gyónó még akkor sem változtathatja meg, ha sokkal súlyosabb és nagyobb elégtételt akarna magára vállalni — a feladott helyett.

A gyóntató azonban, ki az elégtételt feladta, azt gyónáson kívül is megváltoztathatja rövid időn belül (pl. másnap), hosszabb idő után (pl. egy-két hét múlva) a gyóntató is csak egy másik gyónásban változtathatja meg az egyszer már feladott elégtételt, ha legalább homályosan visszaemlékezik a gyónó lelkiállapotára, amelyet eléggé megismer a feladott és megváltoztatandó elégtételből. A megváltoztatás kérésére elég ok a gyónónak minden lelki haszna.

Más pap a gyóntató által feladott elégtételt csakis gyónásban változtathatja meg és ott is csak akkor, ha a gyónó legalábbis nagy vonásokban feltárja előtte azokat a bűnöket, amelyekért a megváltoztatandó elégtételt kapta.

Mivel rendkívül fontos, hogy bűneinkért minél jobban eleget tegyünk és Istent kiengeszteljük, azért

ne elégedjünk meg azzal, amit szigorúan el kell végeznünk, hanem önként is vállaljunk magunkra bűnbánati cselekményeket és különösen a jó Istentől reánk küldött megpróbáltatásokat és szenvedéseket ajánljuk fel Istennek elégtétel gyanánt.

29. §. A búcsú

Fogalma. A búcsú a bűnök ideigtartó büntetéseinek elengedése az Egyház által a gyónáson, a bűnbánat szentségén kívül az Egyház kegyelemkincstárából. A búcsú tehát nem a bűn megbocsátása, még a bocsánatos bűnt sem törölheti el, hanem csakis az ideigtartó büntetések elengedésére irányul, melyeket vagy itt a földön vagy a tisztítóhelyen kellene kiállanunk. Az ideigtartó büntetéseknél elsősorban a tisztítóhely büntetéseire kell gondolnunk.

Az Egyház kegyelemkincstárán értjük Krisztus Urunk, a Bold. Szűz és szentek túlárado érdemeit, melyeket az Egyház a kulcs hatalom erejénél fogva reánk alkalmaz. Krisztus Urunk ugyanis mint valóságos Isten *végtelen értékű elégtételt* szolgáltatott mennyei Atyjának az egész világ bűneiért; hasonlóan a Bold. Szűz, a szentek igen sok vezeklést vittek végbe, melyekre nekik nem volt szükségük és így igen sok fölös érdemet halmoztak fel szent életükkel és halmoznak fel most is. Krisztus Urunknak és a szenteknek ez a sok fölös érdeme az Egyháznak *kimeríthetetlen kincstárát* képezi, amelyből az Egyház bölcs belátása szerint meríthet és osztogathat gyermekeinek, mikor Krisztusnak és a szenteknek érdemeit reánk alkalmazza, vagyis búcsút engedélyez.

Hogy az Egyháznak van hatalma búcsúk révén elengedni az ideigtartó büntetéseket, kitűnik Krisztus Urunk szavaiból: „Neked adom a mennyek or-

szága kulcsait. És amit megköntesz a földön, meg leszén kötve mennyekben is és amit feloldandasz a földön, fel leszén oldva mennyekben is." (Mt. 16, 19.) Minthogy az Udvözítő e szavakban semmi kivételt, semmi korlátozást nem tett, következik, hogy a kulcshatalom nemcsak a bűnök és örök büntetés elengedésére vonatkozik, hanem az ideigtartó büntetések elengedésére is kiterjed. Az Egyház mindig gyakorolta is és ma is joggal gyakorolja a búcsúk engedélyezését.

Felosztása. 1. A búcsúk lehetnek *teljes és nem teljes* vagy *részleges* búcsúk. Teljes búcsú, mikor a megérdemelt ideigtartó büntetésektől egészen megszabadulunk; nem teljes vagy részleges búcsú, mikor az ideigtartó büntetéseknek csak egy részétől szabadulunk meg. A részleges búcsút ma csak időtartam szerint adják (pl. 40 napi, hétévi stb.). A nem teljes búcsúban jelzett szám nem azt jelenti, hogy annyi nappal, évvel stb. rövidül meg szenvedésünk a tisztítóhelyen, hanem annyi ideiglenes büntetés elengedését jelenti, amennyinek elengedéséhez a régi egyházi szabályok szerint a híveknek 40 napig, 7 évig stb. kellett vezekelniök, nyilvános bűnbánatot tartaniok.

A teljes búcsú tehát az összes ideiglenes büntetés elengedése, de ez csak akkor következik be, ha minden bűn meg van bocsátva, mivel a búcsú bűnt nem törölhet le a lélekről. Ha tehát valakinek csak egy bocsánatos bűne is van, mikor a teljes búcsú elnyerésére előírt cselekményeket végzi, a búcsút teljesen mégsem nyerheti meg, mert az el nem törölt bocsánatos bűn ideigtartó büntetésének elengedését nem nyerheti meg; a búcsúból csak annyit nyerhet el részlegesen, amennyinek elnyeréséhez megvan a kellő előkészülete. (Mih. 268. o.)

A teljes búcsú napjában csak egyszer nyerhető

el, hacsak az engedélyben külön nincs felemlítve, hogy többször is elnyerhető (toties-quoties, 928. c. l. pl. a portiuncula-búcsú).

A nem teljes vagyis részleges búcsúk azonban mindannyiszor elnyerhetők, ahányszor elvégezzük azt a cselekményt, melyhez kötve vannak, hacsak nincs külön felemlítve, hogy napjában csak egyszer nyerhetők el. (928. c. 2.)

2. A búcsúk lehetnek *élőkre és a tisztítóhelyen szenvedő holtakra* alkalmazható búcsúk. Az élőkre engedélyezett búcsút csak az nyerheti el, aki a búcsúval összekötött cselekményt végzi; az ilyen módon nyert búcsút más élőkért nem ajánlhatja fel (930. c.); viszont a római pápa által engedélyezett összes búcsúk a megholt hívekért is felajánlhatók, hacsak külön ki nem vették, mint pl. a haldoklóknak engedélyezettek. (930. c.)

Az élőket az Egyház feloldozás által részesíti búcsúban, amennyiben mint alattvalóit nemcsak a bűnöktől, hanem az ideigtartó büntetésektől is feloldozza olyformán, hogy a kulshatalom erejénél fogva az Egyház kegyelemkincstárából, vagyis Krisztusnak és a szenteknek fölös érdemeiből annyit alkalmaz rájuk, amennyi szükséges a büntetés letörlesztésére. A megholtakat azonban, mivel nem alattvalói az Egyháznak és így nem oldozhatók fel, csak könyörgés útján, vagyis úgy részesítheti búcsúban, hogy Krisztusnak és a szenteknek érdemeit felajánlja értük Istennek és kéri Őt, hogy fogadja el.

Az élőket tehát feloldozásképen, a tisztítóhelyen szenvedő megholtakat pedig könyörgésképen részesíti az Egyház búcsúban.

3. Vannak közvetlen *helyekhez, tárgyakhoz és személyekhez* kötött búcsúk.

Szent helyekhez, pl. templomhoz, kápolnához,

keresztúthoz, kegyképhez, missziós emlékkereszt-hez stb. kötött búcsúk elnyerése végett az illető szent helyet meg kell látogatni. Közvetlenül valamely hordozható tárgyhoz, pl. szentolvasóhoz, éremhez, feszülethez, skapuláréhoz. Személyhez kötött búcsúk azok, amelyek közvetlenül személynek engedélyeztetnek bizonyos jámbor cselekedetek elvégzéséért, függetlenül bizonyos helytől vagy tárgytól.

A búcsúk feltételei. A búcsúk elnyerésére szükséges feltételek.

1. *A búcsúnyerés szándéka;* elégséges az általános szándék, melyet valaki felkeltett magában és vissza nem vont; bár nagyon ajánlatos, hogy mindennap reggel felkeltsük magunkban azt a szándékot, hogy meg akarjuk nyerni mindazokat a búcsúkat, melyeket napi jócselekedeteinkkel megszerezhetünk.

2. *Szükséges a kegyelem állapota* legalább akkor, amikor valaki az előirt jócselekedetek közül az utolsót elvégzi, mert addig, míg valaki halálos bűnben van és így örök büntetésre méltó, nem lehet szó az ideiglenes büntetések elengedéséről.

A kegyelem állapotának megszerzésére nem okvetlenül szükséges a gyónás, hacsak ezt a búcsúengedély külön meg nem kívánja; elégséges a *tökéletes bánat* az összes nem teljes búcsúknál és azoknál a teljes búcsúknál is, melyeknek elnyeréséhez nincs külön előírva a gyónás. Ezt jelenti a búcsúk engedélyezésénél használatos kifejezés: „akik legalábbis töredelmes (törődött) szívvel végzik ezen imát vagy jócselekedetet”.

A teljes búcsú *teljes* megnyeréséhez, mint láttuk, nem elégséges a kegyelem állapota, vagyis a halálos büntől való mentesség, hanem ezenfelül szükséges még a bocsánatos bűnöktől és a bűnös

hajlamoktól való teljes mentesség. Amily mértékben ez megvan, olyan mértékben töröltetik el az ideigtartó büntetés. Ha ez a mentesség nem teljes, akkor a teljes búcsú — a búcsút elnyerni szándékozó lelkiállapotának megfelelően — a gyakorlatban részleges búcsúvá lesz.

Ha a búcsú elnyeréséhez többféle jócselekedet elvégzése van előírva, elég, ha a kegyelem állapota megvan az utolsó cselekedet bevezéskor.

3. Nélkülözhetetlen annak a cselekménynek pontos elvégzése is, amelyet az Egyház a búcsú elnyerése végett előírt. Ha több jócselekedet van előírva, akkor mindegy, akármilyen sorrendben végezzük el, a fő, hogy el ne mulasszuk és nagyobb megszakítás ne legyen köztük.

Teljes búcsúk elnyeréséhez rendszeren a következő cselekmények vannak előírva: gyónás, áldozás, templomlátogatás, imádság a pápa szándékára.

Akik havonként legalább kétszer szoktak gyónni, ezen két gyónással elnyerhetnek minden, azon hónapra engedélyezett teljes búcsút a jubileumi búcsúk kivételével. A mindennapi áldozók, habár néha egy-egy napon nem is áldoznak, külön gyónás nélkül nyerhetik el a teljes búcsúkat. (931. c. 3.) A húsvéti áldozás elég arra, hogy az amnapra vagy a következőre eső teljes búcsúkat megnyerhessék a jubileumi búcsúk kivételével. (931. c. 3.) Ha a teljes búcsú ünnepnaphoz van kötve, a búcsú elnyeréséhez szükséges gyónást el lehet végezni az ünnepet megelőző nyolc napon belül, az áldozást az ünnepet megelőző napon vagy pedig úgy a gyónást, mint az áldozást az ünnepet követő egész nyolcad alatt is. (931. c. 1.) Éppen így a valamely ájtatossághoz (triduum, nyolcad, lelkigyakorlat, misszió) kötött búcsúknál a gyónás és áldozás

elvégezhető az illető ájtatossági gyakorlatot követő nyolcad alatt. (931. c. 2.)

A teljes búcsúk elnyerésének egyik feltétele rendszeren valamely templom vagy nyilvános kápolna meglátogatása, de a magán- vagy félig nyilvános kápolna meglátogatása nem elégséges. Azonban mindazok, akik püspöki engedéllyel felállított intézetekben, melyeknek nincs temploma vagy nyilvános kápolnája, akár tökéletesebb élet gyakorlására, akár nevelés, akár egészség céljából közös életet élnek és a velük lakó szolgálattelvők is elnyerhetik a teljes búcsút, ha csak intézeti kápolnájukat — ahol misehallgatási kötelezettségüknek jog szerint eleget tehetnek — látogatják meg (929. c.), kivéve természetesen azt az esetet, ha a teljes búcsú elnyeréséhez valamely meghatározott templom meglátogatása van kikötve. (U. o.)

A templom látogatása történhetik a megelőző nap déli 12 órájától a búcsúval felruházott napot követő éjfélig. (923. c.)

A búcsú elnyeréséhez általánosságban elő van írva a pápa szándékára végzendő *imádság*; ennek *szóbeli imádságnak* kell lenni, a pusztán elmélkedő imádság nem elégséges. (934. c. 1.)

Ha nincs meghatározott ima előírva, elégséges bármely tetszés szerint választott imádság (934. c. 1.), tehát egy Miatyánk is.

Az imákhoz kötött búcsúk nem akármilyen, hanem csak az imák lényegét érintő hozzáadás, elhagyás vagy betoldás által szűnnek meg. (S. Poenit.)

A napjában többször megnyerhető teljes búcsúnál (toties-quoties búcsúk, ilyenek a porciunkulai és a halottak napjára engedélyezett teljes búcsúk), amikor valamely templom látogatása van előírva, a pápa szándékára szükséges, de elégséges is 6 Miatyánk, Udvoztlégv és Dicsőség elmondása, amelye-

ket minden látogatásnál el kell mondani és nincs a hívek tetszésére bízva, hogy ezek helyett más imádságot mondjanak. (S. Poenit. 1930. jan. 13.) A többi teljes búcsú elnyeréséhez, hacsak valamely meghatározott ima nincs előírva, az a feltétel, hogy a pápa szándékára kell imádkozni, teljesül, ha a pápa szándékára egy Miatyánkot, egy Udvözlégyet és egy Dicsőséget mondunk el, de a híveknek szabadságában áll, hogy jámborságuk, áhitatuk szerint többet mondjanak. Ez az ima részben elmebeli is lehet (tehát szóbeli ima is kell).

A templomlátogatás teljesül, ha bemegyünk a templomba legalább Isten imáadására vonatkozó általános szándékkal és ott imádkozzuk, — ha ima van előírva, az előirt imát — egyébként más, tetszés szerint választott imát.

A pápa szándéka: az Anyaszentegyház terjedése, az eretnokségek és hitszakadások megszűnése, a bűnösök megtérése, a keresztény népek békés egyetértése.

A búcsú elnyeréséhez elégséges az előirt imát mással felváltva mondani, sőt elégséges csak lélekben követni a hangosan imádkozót. (934. c. 3.)

A némák a nyilvános imához kapcsolt búcsúkat elnyerhetik, ha jelen vannak ott, ahol a hívek ezeket az imákat közösen végzik; ha pedig valamely más imádsághoz van búcsú kötve, ezeket a búcsúkat is elnyerhetik, ha az illető imát lélekben átgondolják vagy csak szemükkel átolvassák. (936. c.)

A búcsúk elnyeréséhez előirt jócselekedeteket a gyóntatók másokra változtathatják az esetben, ha valamely gyónó az előirt jócselekedetek elvégzésében akadályozva volna. (935. c.)

Búcsúkat általában nem nyerhetünk el egy, már egyébként kötelező cselekedet (pl. böjt, zsolozs-

ma) elvégzése által, hacsak a búcsú engedélye ilyen cselekedetre is nem vonatkozik. (932. c.) Ha azonban valamely cselekedetet, melyhez búcsú van kötve, a gyónató elégtétel gyanánt ad fel, az illető cselekedet elvégzésével búcsút is nyerhetünk és a feladott elégtételt is elvégezzük. (932. c.)

Egy és ugyanazon dologhoz vagy helyhez különféle címeken lehet búcsú engedélyezve, mindazonáltal egy és ugyanazon cselekedet elvégzésével csak egy búcsút nyerhetünk, hacsak az Egyház másképp nem intézkedik (933. c.), kivétel a gyónás és áldozás, mellyel több búcsút is nyerhetünk.

Amikor az Anyaszentegyház búcsút enged, nem szabadít fel minket a bűnbánat és a jócselekedetek köteleességétől, hanem inkább buzdít azokra, hogy ily módon részünk legyen az Úr Jézus végtelen érdemeiben. Törekedjünk azért bűnbánó lélekkel minél többször búcsút nyerni úgy a magunk, mint a tisztítóhelyen szenvedő lelkek javára.

IV. RÉSZ

A SZENTÁLDOZÁS

30. §. A szentáldozás fogalma és hatása

Fogalma. A szentáldozáskor az Úr Jézus szent testét és vérének vesszük magunkhoz, hogy vele tápláljuk lelkünket. Az Úr Jézus mondotta: „Az én testem bizonygyal étel és az én vérem bizonygyal ital.” (Jn. 6, 56.)

Krisztus Urunk nyíltan és határozottan mondom: „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, örök élete vagyon és én feltámasztom őt az utolsó napon” (Jn. 6, 55.) és: „Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok az ő vérének, nem lesznek élet tibennetek.” (Jn. 6, 54.)

Az Anyaszentegyház jelenleg csak a kenyér színe alatt nyújtja a híveknek az Oltáriszentséget, mert a kenyér színe alatt az Úr Jézus szent vére is jelen van. Az új egyházi törvénykönyv egyenesen kimondja, hogy az áldoztatás csak a kenyér színe alatt történhetik. (852. c.)

A szentáldozás jelzésére gyakran használják a következő szavakat és kifejezéseket is: Úr asztala, isteni lakoma, vendégség, az Oltáriszentség vétele, szentségi eledel; mikor pedig a haldokló veszi magához mint erősítőt a végső harcra, a másvilági útra, akkor „útravaló” a neve.

A szentáldozás lényege tehát abban áll, hogy

az Oltáriszentséget magunkhoz vesszük mint lelkünk táplálékát.

Hatásai. A szentáldozásnak *lényeges és esedékes hatásai* vannak.

Lényeges hatása kettő van. Az egyik *lelkünk természetfeletti táplálása*, vagyis gyarapítja a megszentelő kegyelmet, az isteni erényekre való készséget és a Szentlélek ajándékait, valamint jogot ad mindazokhoz a segítő kegyelmekhez, melyek szükségesek a természetfeletti élet megőrzésére, gyarapítására és tökéletesítésére.

A második lényeges hatása: *a léleknek bensőséges egyesülése Krisztussal* a szeretet és a kegyelem által. Krisztus Urunk ugyanis világosan mondja: „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, bennem marad és én őbenne.”

Ebből a bensőséges egyesülésből, melyben a szent színek alatt rejtőző Krisztus teste és vére fizikailag érintkezik a mi testünkkel és vérünkkel, származnak az esedékes hatások, melyek a következők:

1. Az érzékiség, a rossz hajlamok erejének csökkenése főleg a gyakori szentáldozásnál; mert a megszentelő kegyelem gyarapodása következtében gyarapodik a szeretet; ahol pedig a szent szeretet gyarapszik, ott, mint Szent Ágoston megjegyzi, fogyatkoznak a rossz szokás által megszilárdult rossz hajlamok; és azután, mert az Oltáriszentség a szentatyák tanítása szerint nemcsak lelki eledel, hanem gyógyszer is a lélek elhatalmasodott betegségei, az emberi szív rendetlen hajlamai és szenvedélyei ellen. Ezért a gyakori szentáldozás egyrészt az ártatlanság, a szűzesség, a lelki tisztaság megőrzésére, másrészt az érzékiség kísértéseitől zaklatott vagy annak bűneitől megsebzett lelkek

meggyógyítására is a leghatásosabb eszköz. (Mih. 96.)

2. Kedvet és erőt ad a jóra, mert folyton éleszti szívünkben a szent szeretet tüzét, mely azután természeténél fogva istenes cselekedetekre buzdít bennünket. A szentáldozás tehát, ha minél többször vesszük azt magunkhoz, azt eszközli, hogy életünk az Isten életéhez mindig hasonlóbb, mindig szentebb, tisztább, mennyebb lesz, meghalunk a világnak és végül eljutunk a boldog örök életbe, melyet az Úr Jézus e szavakkal ígért meg: „Aki e kenyérből eszik, örökké élni fog.” (Jn. 6, 52.)

3. A szentáldozás záloga jövődő feltámadásunknak és örök üdvösségünknek. Krisztus teste belénk oltja a feltámadás különös jogcímét. Aki Krisztus testét magához veszi, annak joga van a feltámadáshoz Krisztus szavai szerint: „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, annak örök élete vagyon és én feltámasztom őt az utolsó napon.” (Jn. 6, 55.) Ezért is ragaszkodik az igazi keresztény ahhoz, hogy halála előtt magához vegye a szent útravalót, amely nemcsak lelkét erősíti meg a nagy útra, hanem testének különös jogot biztosít a dicsőséges feltámadásra.

Ha pedig a szentáldozás záloga a jövődő dicsőséges feltámadásnak, akkor éppen ezáltal biztosítéka is az örök boldogságnak, mert kétségtelen, hogy mindazok, kik dicsőségesen támadnak fel, az örök boldogságot is elnyerik, ha a jóban végig kitartanak. „Aki mindvégig állhatatos marad, az üdvözl.” (Mt. 10, 22.) A kitartás, az állhatatosság egyik legjobb eszköze pedig a szentáldozás.

4. A szentáldozás megtisztít bennünket a bocsánatos bűnöktől és megóv a halálos bűnöktől. (Trienti zsinat sess. 13. c. 2.)

5. Még egy hatása van főleg a gyakori szent-

áldozásnak: a *lelki édesség és gyönyörűség*, mely abban áll, hogy a lélek ízlését és vágyódását átalakítja: mindig jobban elfordul a földiektől, melyeknek ürességét, silányságát belátja és mindig nagyobb vágyódással fordul a természetfeletti, isteni dolgok felé és ezekben talál megnyugvást, örömet, boldogságot. Éppen ezért megnyugvással kész elviselni a földi élet megpróbáltatásait, keresztjeit és szenvedéseit is.

Ez a lelki gyönyörűség azonban nem azonos az érzékileg is megnyilvánuló áhítattal, mely utóbbi nagyonis esetleges és számos körülménytől is függ. A szentek is sokszor éveken át meg voltak fosztva az érzékileg is megnyilvánuló áhítat vigaszától, bár megvolt bennük a lelki édesség és gyönyörűség. (Mih. 97.)

Ezek természetesen csak a méltó szentáldozás hatásai. Aki méltatlanul, vagyis tudva és akarva halálos bűn állapotában áldozik, az szentségtörés bűnét követi el és kárhozatot von magára. Szent Pál szavai szerint: „Aki méltatlanul eszi a kenyeret vagy issza az Úr kelyhét, ítéletet eszik és iszik magának... vétkezik az Úr teste és vére ellen.” (I Kor. 11, 26. 29.)

Krisztus nemcsak a túlvilágon bünteti, mégpedig örök halállal, szent testének és vérének méltatlan vételét, hanem gyakran már e földön is különféle ideiglenes büntetéseket szab rá (a szív elvakulása és megátalkodása, hirtelen halál és más ideigtartó büntetések).

A szentáldozás hatásai tehát — röviden összefoglalva, a katekizmus szerint, a következők: 1. a szentáldozás Jézussal egyesít minket és azért nagyobbítja bennünk a megszentelő kegyelmet; 2. gyengíti rosszra való hajlandóságunkat és erőt ad a jóra; 3. megtisztít a bocsánatos bűnöktől és oltal-

maz a halálos bűnök ellen és biztosít arról, hogy egykor dicsőségesen feltámadunk.

A szentáldozás kegyelmeiben azonban csak akkor részesülünk, ha méltóan, vagyis a megszentelő kegyelem állapotában áldozunk. — Bocsánatos bűnnel nem áldozunk méltatlanul, de kevesebb kegyelemben részesülünk.

31. §. Ki járulhat a szentáldozáshoz?

A mai egyházi fegyelem szerint csak azok bocsáthatók az Úr asztalához, akik meg vannak keresztelve és eszük használatával bírnak. (854. c. 1.)

Nem áldozhatnak tehát az örültek, akik sohasem bírtak ép elmével. Csak kellő oktatás után áldozhatnak a süketnémák, sőt a süketnéma vakok is, ha megfelelő oktatás után eljutottak az Oltáriszentségnek oly megismeréséhez, amely elégséges ahhoz, hogy a szentáldozáshoz járulhassanak. — Az olyan örültek, akik eszük használatá után örültek meg (pl. elborult elméjű pap, apáca, jámbor hívő), mivel fel lehet tételezni róluk, hogy még józan korukban szándékuk volt keresztény módon élni vagy legalábbis így meghalni, haláluk óráján megáldoztathatók, ha biztosra vehető, hogy az Oltáriszentséget minden tiszteletlenség nélkül veszik magukhoz.

A félbolondok, eszelősek, agyalágyultak, második gyermekségbe esett aggastyánok, ha az Oltáriszentséget meg tudják különböztetni a közönséges kenyértől, néha-néha áldozhatnak, mikor az áldozás parancsolva van, tehát húsvéti időben, halálos betegségben, esetleg máskor is értelmi fejlettségük szerint; ami szellemi fejlettségük kisebb-nagyobb fokától és magaviseletüktől függ. Általános szabály szerint, akiknél attól lehet tartani, hogy a szentség iránt tiszteletlenek, nem áldozhatnak. — Oly bete-

gek, kik köhögési vagy hányási ingerben szenvednek, nem áldozhatnak, míg az inger tart.

Az egyházi törvénykönyv kimondja, hogy az eretnekek és szakadárok, még ha jóhiszemben vannak is, nem részesíthetők a szentségekben, hacsak előbb az Egyházzal ki nem békültek. (731. c. 2.)

Azok a gyermekek, akik már eszükkel élni kezdenek és már annyira kifejlődtek, hogy nemcsak a jót a rossztól, hanem az Oltáriszentséget is meg tudják különböztetni a közönséges ételtől és ismerik a legfőbb hitigazságokat, amelyeknek ismerete eszköz gyanánt, tehát feltétlenül szükséges az üdvösségre (a II. osztályra előírt káté-anyag) és koruknak megfelelő módon ájtatosan járulhatnak a szentáldozáshoz, — részesülhetnek az Oltáriszentségben, sőt halálos veszélyben kötelessége is a papnak szent útravalóval őket ellátni.

32. §. A szentáldozás szükségessége.

1. Bár a megszentelő kegyelem megőrzésére számos más eszköz is rendelkezésünkre áll, mint az imádság, önmegtagadás, alamizsnálkodás, az irgalmasság cselekedetei, mégis joggal mondhatjuk, hogy a szentáldozás erkölcsileg szükséges a természetfölötti élet megőrzésére. Az Oltáriszentség ugyanis lelkünk tápláléka és miként a testi élet sokáig nem maradhat fenn anyagi étel nélkül, úgy lelkünk természetfölötti életének fenntartásához is szükséges az Oltáriszentségnek mint lelkünk táplálékának vétele. A szentáldozás a természetfölötti élet fenntartására isteni parancs alapján szükséges minden megkeresztelt felnőttnek, mert Krisztus Urunk világosan mondja: „Ha nem eszitek az Emberfiának testét és nem isszátok az ő véré, nem lesz élet bennetek.” De az Egyház is elrendeli, hogy mindazok, akik már eszüknek használatával bírnak,

évenként legalább egyszer, húsvét táján a szentáldozáshoz járuljanak. (859. c. 1.) — Bizonyos, hogy eleget teszünk az isteni parancsnak is, ha az Egyház parancsát teljesítjük, vagyis ha legalább évenként egyszer járulunk a szentáldozáshoz. De ha meggondoljuk, hogy az Oltáriszentségben lelkünk táplálékát vesszük magunkhoz és ha szeretet tölti el szívünket az Oltáriszentségben jelen levő Úr Jézus iránt, akkor igyekezzünk minél gyakrabban járulni a szentáldozáshoz.

2. A szentáldozás idejét az Úr Jézus nem állapította meg, ezt az Egyházra bízta. A buzgó őskeresztényeknél nem volt szükség külön parancsra, ők nagyon gyakran áldoztak. Mikor azonban később a hívek buzgósága lanyhult, az Egyház megparancsolta, hogy évenként legalább háromszor: karácsonykor, húsvétkor és pünkösdkor áldozzanak. Mikor a hívek ezt a parancsot is kezdték elhanyagolni, a IV. lateráni zsinat (12, 15) elrendelte, hogy a hívek évenként legalább egyszer, húsvét táján áldozzanak. Ezt a törvényt a trienti zsinat megújította és az új egyházi törvénykönyv is fenntartotta. (859. c. 1.)

Az Oltáriszentségnek mint útravalónak (viaticum) vétele kötelez nemcsak a halál órájában, hanem a halálos veszedelemben is, akár belső betegség, akár külső ok idézze elő azt. Tehát nemcsak a súlyos betegek, hanem mindazok is kötelesek megáldozni, akik valószínű halálveszélyben vannak, így pl. a katonák csata előtt, hajósok, léghajósok veszélyes utazás előtt, az anyák szülés előtt (főleg az első szülés előtt), a veszélyes műtét előtt állók.

A legnagyobb fokú szeretetlenség, mikor a súlyos betegek hozzátartozói különféle ürügyekkel megakadályozzák, hogy a beteg magához vehesse

a szent útravalót, amelyre pedig éppen a halál-
küzdelemben olyan nagy szüksége van.

Azoknak, akik reggel még egészséges állapot-
ban áldoztak, de a nap folyamán halálos vesze-
delembe jutnak, nagyon tanácsos aznap a szent útra-
való vételével még egyszer áldozni. A huzamosabb
ideig tartó betegségben a szent útravalót a gyón-
tató tanácsára többször is magunkhoz lehet venni.
(864. c. 2. 3.)

33. §. Előkészület a szentáldozásra.

A szentáldozásra kétféle előkészület szükséges:
lelki és testi készület.

I. A lelki készület abban áll, hogy 1. a halálos
bűnöktől megtisztítjuk lelkünket, a bocsánatos bű-
nöket pedig legalább megbánjuk; — 2. elmondjuk
az előkészítő imádságokat. Ezekhez tartozik, hogy
a szentáldozás előtt felindítjuk magunkban a) a hi-
tet, reményt és szeretetet; b) a bánatot és erős-
fogadást; c) az alázatosságot és az Oltáriszentség
után való vágyódást.

Lényeges előkészület a kegyelem állapota, a
többi esedékes, nem lényeges. Tehát aki minden
áhitat nélkül bocsánatos bűnökkel szívében járul
a szentáldozáshoz, sőt aki szentáldozás közben
bocsánatos bűnt követ el, részesül a szentáldozás
kegyelmeiben, ha a megszentelő kegyelemmel szí-
vében járul a szentáldozáshoz. De természetesen
minden áldozónak törekednie kell, hogy a körülmé-
nyeinek és állapotának megfelelő mértékben a nem
lényeges előkészületet is elvégezze. Nyilvánvaló,
hogy pap, szerzetes, gyakran áldozó nagyobb elő-
készületre köteles, mint a világi foglalkozásokkal
túlterhelt egyén, aki csak ritkán járulhat az Úr
asztalához.

Az elveszett kegyelemállapot visszaszerzésének

eszköze (mint a halálos bűnről szóló 8-ban láttuk) a tökéletes bánat. Az Egyház azonban szigorúan előírja, hogy akit lelkiismerete súlyos bűnről vádol, a tökéletes bánat felindítása után sem mehet áldozni, míg a szentgyónásban feloldozást nem nyert (856. c.), kivéve azt az esetet, mikor a következő két feltétel együtt fennforog: ha egyrészt a *szentáldozás el nem hagyható*, másrészt *nincs jelen gyóntató*; csak ez esetben szabad tökéletes bánat felindítása után áldozni. (856. c.) Ez az eset egyébként ritka; esetleg apácázárdákban és nevelőintézetekben fordulhat elő.

Aki tehát halálos bűnt követett el, köteles áldozás előtt gyónni, de csak akkor, ha biztosan elkövette a halálos bűnt. Mert aki alaposan kételkedik, vajjon követett-e el halálos bűnt vagy vajjon elkövetett bűne halálos bűn volt-e, tehát aki nincs a halálos bűn tudatában, nem köteles a szentáldozás előtt gyónni, de köteles tökéletes bánatot indítani magában, hogy ha mégis halálos bűnt követett volna el, legalább megtisztuljon és a szentáldozás kegyelmeiben részesüljön.

Akinek gyónás után jut eszébe, hogy elfelejtett valamely halálos bűnt meggyónni, nyugodtan mehet áldozni, mert az elfelejtett bűn a többi bűnnel együtt közvetve meg van bocsátva, de az elfelejtett bűnt a legközelebbi rendes gyónásban meg kell gyónnia. Ha azonban mindjárt a gyónás után, melyben elfelejtett valamely súlyos bűnt meggyónni, könnyen visszatérhet a gyóntatóhoz, legokosabb, ha ezt azonnal megteszi.

II. A testi előkészület a szentáldozásra abban áll, hogy éhgyomorral maradunk, vagyis hogy éjfél-től kezdve a szentáldozásig semmit sem eszünk és semmit sem iszunk és hogy a szentáldozáshoz, amennyire lehet, tisztességes öltözetben járuljunk.

A testi előkészület szintén kétféle: *lényeges és nem lényeges*. Lényeges a szentségi böjt, nem lényeges a test és ruházat tisztasága.

1. A *szentségi böjt* (v. ö. Dr. Császár József, A gyóntatók zsebkönyve, 171. o.) lényege abban áll, hogy éjjeltől kezdve semmi ételt vagy italt — még a legkisebb mennyiségben se — vegyünk magunkhoz; akkor is, ha ez véletlenül vagy öntudatlanul történik. Kivétel csak a halálveszély és az az eset, mikor a szentség vételével a szentség iránti tiszteletlenség veszélyét kell elhárítani. (858. c. 1. §.)

A halálveszélyben, akár belső, akár külső okból származzék, többször is vehető az Oltáriszentség, ha alaposan feltehetjük, hogy a halál bekövetkezik, még ha a gyógyulás valószínűbb is, pl. súlyos műtét, nehéz szülés, magas láz infekció következtében, súlyos belső vérzés, előrehaladt tüdőbaj, kisebb szélütés részleges öntudatlansággal. Így az aszkárosok heteken, sőt hónapokon át magukhoz vehetik az Oltáriszentséget útravaló (viaticum) gyanánt, éppen így háborúban a hadszíntéren tartózkodók. Ugyanez áll akkor is, ha a halálveszély valószínűsége tekintetében kétség merül fel, de ilyen esetekben ajánlatos a megtartóztatás, ha ez könnyen lehetséges.

Olyan betegek, akik már egy hónap óta betegeskednek és nincs biztos kilátás arra, hogy hamarosan (egy héten belül) felgyógyulnak, a gyóntató engedélyével hetenkint egyszer vagy kétszer áldozhatnak, ha előzetesen orvosságot vagy valami folyadékot vettek is magukhoz (ital módjára pl. vizet, tejet, húslevest). (858. c. 2. §.) Ha a beteg hetenkint többször is szeretne áldozni, ezt csak úgy teheti, ha éhgyomorral marad. Az illetékes pápai nuncius felmentést adhat arra, hogy a betegek a szentségi böjt megtartása nélkül hetenkint egyszer áldozhat-

nak, ha megbetegedésük óta nem is múlt el egy hónap, ha nincs reményük a hamaros felgyógyulásra vagy ha orvosi bizonyítvánnyal igazolják, hogy nehezükre esik a szentségi böjt megtartása.

A hónap egyes szerzők szerint nem pontosan, hanem erkölcsileg (26—27 nap) számítható.

Orvosság nemcsak folyékony, hanem szilárd állapotban is (tabletta, pilula) vehető.

A folyékony ételhez szabad szilárd ételt is keverni, mely a folyadékban feloldódik, úgyhogy az egészet a beteg ital módjára veheti magához, pl. tejben, csokoládében szétmorzsolt kenyeret, kétszersültet, belevegyített tojást vagy tisztán nyers tojást stb.

E kiváltsággal élhetnek olyan betegek is a fenti feltételek mellett, akik nincsenek az ágyhoz, szobához kötve vagy akik csak azért kelnek fel az ágyból, hogy a házban levő kápolnában megáldozzanak.

Ha valaki más esetekben sem volna képes éhgyomorral áldozni, felmentést kérhet a szentségek ügyét intéző bizottságtól (S. Congr. de Sacram.) a szentségi böjt alól. (Mih. 110.)

Az éjjeli 12 óra megállapításánál szabad követni úgy a középeurópai, mint a helyi időt. E tekintetben szabad minden rendesen járó órához igazodni, ha kis mértékben el is tér a többi órától.

Ha valaki kételkedik, hogy éjjél előtt vagy után vett-e magához valamit, szabad áldoznia.

A szentségi böjtöt megszegi az is, aki véletlenül (nem szándékosan) nyel le valamit. Kétség esetén, vajjon vettünk-e magunkhoz valamit, nyugodtan áldozhatunk.

E parancs megszegése súlyos bűn még akkor is, ha a legcsekélyebb ételt vagy italt vettük is magunkhoz (pl. néhány csepp orvosságot).

E törvény megszegése csak a következő feltételek mellett következik be:

a) Szükséges, hogy amit magunkhoz veszünk, *kívülről* kerüljön a szánkba és onnan a gyomorba. A törvényszegés tehát nem következik be, ha szándékosan lenyeli a nyelvéből vagy foghúsából származó vért, de megszegi, ha megsérti ujját vagy valamely testrészét és a sebből kiszívja és lenyeli a vért. — Az Egyház kijelentette az aggályoskodás elkerülése céljából, hogy nem sérti meg a szentségi bűjtőt, aki a fogai közt maradt ételmaradványokat nyeli le akár véletlenül, akár szándékosan. Ha valaki kevéssel éjjél előtt szárazság, rekedtség ellen szájába vesz cukrot vagy szilárd orvosságot (tablettát) és az csak jóval éjjél után oldódik fel és ezt lenyeli, megszegi a bűjtőt. Ha azonban jóval éjjél előtt vesz szájába köhögés ellen gyorsan oldódó tablettát, mely éjjél előtt véletlenül nem oldódik fel és mégis lenyeli, nem sérti meg a szentségi bűjtőt; úgy tekintendő, mintha a fogak közt maradt ételmaradékot nyelt volna le. — Az sem szegi meg a szentségi bűjtőt, aki valamit szájába vesz, de aztán kiköpi, pl. vizet szájöblítésnél vagy aki az ételt, italt nyelvével megízleli (pl. szakácsok, anyák), hogy megállapítsa, vajjon elég ízletes vagy meleg-e, ha az illető véletlenül (nem szándékosan) néhány csöppet le is nyel.

b) A bűjt megszegéséhez szükséges, hogy amit magunkhoz veszünk, *emészthető* legyen. Ezért nem szegi meg a bűjtőt, ha valaki áldozás előtt dohányzik vagy lenyel hajat vagy homokszemcsét, egy darab krétát, üveget, vasat, fadarabot; valószínűleg akkor sem, ha körömdarabot, papírt, viaszkot vagy szalmát nyel le.

c) Hogy cselekedetünk (a magunkhoz vétel) csakugyan evés és ivás számba menjen, evésnek,

ivásnak legyen tekinthető. Ezért nem szegi meg a bőjtöt, aki valamit nyál módjára vagy lélekzétvétel közben vesz magához, pl. szájöblítés közben néhány csepp vizet lenyel vagy lélekzés közben port, esőcseppet, gőzt.

Ha valaki nem tudja, hogy éjjél után vett-e valami ételt vagy italt magához, szabad a szentáldozáshoz járulnia. — Élelemnek a végbélen át való beöntése (klistérozás) vagy a gyomormosás nem szünteti meg az éhgyomrot, ha esetleg némi víz vagy olaj visszamaradt is. — Nem sérti meg az éhgyomrot, aki port, esőcseppet, hópelyhet véletlenül lenyel. Aki a szentostyával vesz magához valamit, ha ez előbb kerül is a gyomorba, mint a szentostya. — Aki azonban szándékosan vesz be vagy nyel le pl. szomjúság ellen esőcseppet vagy havat, már nincs éhgyomorral.

2. A testi előkészülethez tartozik a *tisztességes ruha és a test tisztasága*. Ezt megköveteli az Oltáriszentség iránt tartozó tisztelet. Aki tehát teheti, tisztességes és tiszta ruhában járuljon az Úr asztalához, ha talán kopottas, foltos munkaruhában jelenik is meg, főleg ha az illetőnek a szentáldozás után mindjárt munkahelyére kell mennie. Aki tehát szükség nélkül rongyos, piszkos ruhában megy áldozni, tiszteletlenséget követ el az Oltáriszentség iránt. Nem lehet eléggé elítélni, mikor egyes nők a divat túlzásainak hódolva a hely és a szentség méltóságához nem illő, botrányosan hiányos ruhában járulnak az Úr oltárához.

A test tisztaságára is megfelelő gondosságot fordítsunk. A felesleges aggályoskodás megszüntetésére megjegyezzük, hogy a nők a havibaj idején, a házastársak a házassági tartozás után, valamint azok is áldozhatnak, akiknek álmukban akaratlanul magömlésük volt. Ez utóbbiak azonban, ha álmuk-

ból felébredve tisztátalan gyönyörködésbe beleegyeztek, csak előzetes szentgyónás után áldozhatnak.

Ha valakinek az arcán undort keltő seb vagy kelevény van és remény van arra, hogy ez hamarosan elmúlik, tartózkodjék a nyilvános áldozástól.

34. §. A szentáldozás szertartása.

Mikor a pap a szentáldozás előtt felmutatja az Oltáriszentséget, letérdelünk, háromszor mellünket verjük és mondjuk: „Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval mondjad és meggyógyul az én lelkem.”

Az oltárhoz a legnagyobb tisztelettel, összetett kézzel és lesütött szemmel illik közelednünk. Mielőtt a szentáldozás helyére érünk, térdet hajtunk az Oltáriszentség előtt. Mikor a pap az Oltáriszentséget nyújtja nekünk, könyvet vagy kendőt kell magunk elé tartanunk (ha áldoztató patena van, azt egymásnak átadjuk), fejünket felemelnünk, nyelvünket egy kevésbé alsó ajkunkra kitennünk és az Oltáriszentséget a legnagyobb tisztelettel magunkhoz vennünk. A szentostyát nem kell sokáig szájunkban tartanunk. Ha a szájpadlásra tapadna, nyelvünkkel válasszuk le. Mikor az oltártól távozzunk, térdet hajtunk az Oltáriszentség előtt.

A szentáldozás után a legnagyobb komolysággal vonuljunk vissza a templomban helyünkre, *imádjuk* az Úr Jézust, adjunk *hálát* neki és buzgó szívvel *kérjük* kegyelmeit. A szentáldozás után ne távozzunk azonnal a templomból, hanem hacsak lehet, legalább egy negyedórát töltsünk el ájtatos imában.

A szentáldozás ideje és helye. — Mivel régebben a gyermekeket nagyon későn engedték az első szentáldozáshoz, a Szentszék (S. Congr. de Sacram. 1910. aug. 8.) meghatározta azt a kort, melyben a

gyermekük eléri eszük használatát (aetas discretionis, 859. c. 1.), vagyis azt a kort, melyben kötelesek gyónni és áldozni. Ez kb. a hetedik életév. Ettől kezdve kötelesek úgy a gyónás, mint az áldozás parancsának eleget tenni, feltéve, hogy az üdvösségre eszköz gyanánt szükséges legfőbb hitigazságokat ismerik és koruknak megfelelő jámborsággal tudnak a szentáldozáshoz járulni. A magyar püspöki kar rendelkezése szerint azok a gyermekek bocsáthatók a szentáldozáshoz, akik a II. osztályra előírt hittan anyagát tudják.

Mint már említettük, a IV. lateráni, majd a trienti zsinat határozata szerint, melyet az új egyházi törvénykönyv 859. c. megismételt, minden keresztény hívő, amint már eszének használatával bír, köteles évenként egyszer meggyónni bűneit és húsvét táján a szentáldozáshoz járulni.

Rége a húsvéti szentáldozást a plébániatemplomban — virágvasárnaptól fehérvasárnapig — kellett végezni. Az új egyházi törvénykönyv nem követeli, csak ajánlja, hogy a húsvéti szentáldozás a plébániatemplomban történjék; de ha valaki máshol végzi húsvéti szentáldozását, erről értesítse plébánosát (859. c. 3.), hogy a plébános ellenőrizhesse híveit, hogy eleget tesznek-e kötelességüknek.

Az ETK. felhatalmazza a püspököket, hogy a húsvéti időt (virágvasárnap—fehérvasárnap) a körülményeknek megfelelően meghosszabbíthatják. Magyarországon a húsvéti idő jelenleg a (hetvenedvasárnaptól) bőjt első vasárnapjától kezdve Szentháromság vasárnapjáig tart. — Ha valaki a húsvéti áldozásra kitűzött időben nem végezte el szentáldozását, a húsvéti időn túl is köteles azt elvégezni. (859. c. 4.)

Óhajtandó, hogy a húsvéti áldozást mindenki a saját szertartása szerint végezze (a görögkatoli-

kusok a görög, a római katolikusok a latin Egyház szertartása szerint; 866. c. 2.).

35. §. A gyakori szentáldozás.

A gyakori szentáldozáson értjük a hetenkint gyakrabban és a mindennap végzett szentáldozást. A gyakori és mindennapi áldozásnak egyedüli feltétele a *kegyelem állapota* és a *helyes szándék*. (X. Pius, Sacra Trident. Synodus, 1905 dec. 26.) A jószándék megvan, ha nem pusztán szokásból, emberi tekintetekből, hiúságból járul valaki a szentáldozáshoz, hanem azért, hogy Isten tetszését kiérdemelje, erőt szerezzen a bűnök, a kísértések ellen, a keresztény életre, kötelességeinek teljesítésére, az erények gyakorlására. A gyakori áldozás egyik legjobb eszköz az erkölcsi tökéletesség megszerzésére, a szív ártatlanságának és tisztaságának őre, a szenvedélyek leghathatósabb fékezője. Ezért már a gyermekeket is hozzá kell szoktatni a gyakori szentáldozáshoz és azt velük megkedveltetni. A hívek azonban kötelesek kikérni a gyóntató tanácsát a gyakori vagy mindennapi áldozáshoz. A hívek kellő előkészülettel járuljanak a szentáldozáshoz és megfelelő hálaadást végezzenek tehetségük, viszonyaik és elfoglaltságuk szerint.

Megjegyzendő, hogy a felnőtteknek, akik gyakran, esetleg naponként akarnak áldozni, a szentáldozás miatt nem szabad elhanyagolniuk állásbeli kötelességeiket (pl. cselédek, családanyák, a családi béke megőrzése). Első az állásbeli kötelességek teljesítése.

Az előkészületet és hálaadást nem szükséges a templomban végezni, hanem otthon is elvégezhető. Az sem szükséges, hogy pl. a munkás ünneplőruhát öltön, áldozhat hétköznapi ruhájában is.

Bár a gyakori szentáldozáshoz nagyon ajánla-

tos a heti gyónás, mégis lehetnek körülmények, melyek a ritkább gyónást ajánlják, így pl. az időhiány akár a gyóntató, akár a gyónó részéről; az a veszély, hogy mások, akiknek szükséges a gyónás, nem végezhetik el gyónásukat. Így megengedhető, hogy a gyakori vagy napi áldozók csak havonként gyónjanak.

O. A. M. D. G.

TARTALOM

Előszó	3
Bevezetés	5

I. rész. Kötelességeink Isten és az Anyaszentegyház parancsában 7

I. fejezet: A szeretet parancsa Isten, önmagunk és felebarátunk iránt	8
1. §. Szeretet Isten iránt	8
2. §. Szeretet önmagunk iránt	11
3. §. Szeretet felebarátunk iránt	13
4. §. Az ellenségszeretet	15
5. §. Az alamizsnálkodás	22
6. §. A testvéri megintés	23
7. §. A felebaráti szeretet elleni bűnök	26
1. A bűnre való csábítás	26
2. A botrány	27
3. Közreműködés a felebarát bűnéhez	29
II. fejezet: Isten 10 parancsa	34
8. §. Isten I. parancsa	35
1. Higyjünk Istenben	35
2. Reméljünk Istenben	45
3. Szeressük Istent	48
4. Áldozat, imádás, ima, bűnök	49
9. §. Isten II. parancsa. Káromkodás, eskü, fogadalom	60
10. §. Isten III. parancsa. Szentmise, szolgai munkák	67
11. §. Isten IV. parancsa. Családtagok kötelességei egymás iránt. Elöljárók	76
12. §. Isten V. parancsa. Kár felebarátunk testi-lelki életében, a méhmagzat, jogtalan támadó, ön- csonkítás	80
13. §. Isten VI. és IX. parancsa	90

14. §. Isten VII. és X. parancsa. Lopás, károkozás, csalás, kártérítés	100
15. §. Isten VIII. parancsa. Hazugság, megszólás, rágalom, jóvátétel, gyanúsítás, vakmerő ítélet	105
III. fejezet: Az Anyaszentegyház 5 parancsa	114
16. §. A bőjti törvény	115
17. §. Tiltott idők	120

II. rész. A parancsok megszegése: A bűn és különféle fajtái 121

18. §. A bűn fogalma. Halálos és bocsánatos bűn	121
19. §. A bűn különféle fajtái. Főbűnök, belső bűnök, Szentlélek elleni bűnök, égbekiáltó bűnök, idegen bűnök	129
20. §. A bűnök megkülönböztetése faj és szám szerint	143
21. §. A bűn okai, a kísértés, bűnre vezető alkalom	147
22. §. A bűn gonoszsága	149

III. rész. A bűnök megbocsátása a bűnbánat szentségében 152

23. §. 1. A lelkiismeret megvizsgálása	154
24. §. Lelki tükör	157
25. §. 2. A bánat	162
26. §. 3. Az erős fogadás	165
27. §. 4. A gyónás	168
28. §. 5. Az elégtétel	177
29. §. A búcsú	182

IV. rész. A szentáldozás 190

30. §. A szentáldozás fogalma és hatása	190
31. §. Ki járulhat a szentáldozáshoz	194
32. §. A szentáldozás szükségessége	195
33. §. Előkészület a szentáldozásra	197
34. §. A szentáldozás szertartása	203
35. §. A gyakori szentáldozás	205

